

T.C.

ALTINBAŞ ÜNİVERSİTESİ

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Kamu Hukuku Ana Bilim Dalı

**UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE
KULLANILMASINI KOLAYLAŞTIRMA SUÇU
TCK MADDE 190**

Erhan TAYFUR

Yüksek Lisans Tezi

Danışman

Prof. Dr. Hasan SINAR

İstanbul, 2023

**UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE KULLANILMASINI
KOLAYLAŞTIRMA SUÇU
TCK MADDE 190**

Erhan TAYFUR

Kamu Hukuku Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

ALTINBAŞ ÜNİVERSİTESİ

2023

Erhan TAYFUR tarafından hazırlanmış ve 24/11/2023 tarihinde sunulmuş UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE KULLANILMASINI KOLAYLAŞTIRMA SUÇU TCK MADDE 190 başlıklı tez Kamu Hukuku Ana Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Hasan SINAR

Danışman

Tez Savunma Sınavı Jüri Üyeleri:

Doç. Dr. Hasan SINAR

Hukuk Fakültesi,
Altınbaş Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Fulya EROĞLU

Hukuk Fakültesi,
Altınbaş Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Barış ERMAN

Hukuk Fakültesi,
Yeditepe Üniversitesi

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak bütün şartları sağladığını beyan ederim.

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü kabul tarihi: ____/____/____

Bu tezdeki tüm bilgilerin akademik kurallara ve etik davranışlara uygun olarak edinildiğini ve sunulduğunu beyan ederim. Ayrıca, bu kuralların ve davranışların gerektirdiği şekilde, bu çalışmada, orijinal olmayan tüm materyalleri ve sonuçları tamamen alıntı yaptığımı ve referans gösterdiğimi de beyan ederim.

Erhan TAYFUR

İmzası

XXXXXX

İTHAF

Bu çalışmayı eğitim hayatım boyunca bana maddi ve manevi tüm desteğini esirgemeyen değerli Annem, babam ve kardeşlerime, çalışmam boyunca bana vermiş olduğu desteği ve katkısı için değerli eşim Ayten Akbaş Tayfur'a ve biricik kızım Zeliha Ayça'mıza ithaf ediyorum.

TEŞEKKÜR

Çalışmalarım süresince hiçbir desteğini esirgemeyen değerli eşim ve aileme; fikirlerinden, derin düşünce yapısından, insani olarak yaklaşımından çok şey öğrendiğim hocam Prof. Dr. HASAN Sınar'a, çalışmalarım süresince bana her konuda destek olan, yol gösteren sürekli olarak daha iyisini yapmaya olan inancımı artıran hocam Arş. Gör. BATUHAN Aktaş'a, bu tezin her aşamasında desteklerini esirgemeyen değerli arkadaşlarım Cumhuriyet Savcısı Oğuzhan CINDIK'a, Karşıyaka Karakol Amiri Umut BARDAKÇIOĞLU'na ve değerli Avukat meslektaşlarıma teşekkürü bir borç bilirim.

ÖZET

UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE KULLANILMASINI KOLAYLAŞTIRMA SUÇU TCK MADDE 190

TAYFUR, Erhan

Yüksek Lisans, Kamu Hukuku Ana Bilim Dalı, Altınbaş Üniversitesi

Danışman: Prof. Dr. Hasan SINAR

Tarih: Kasım / 2023

Sayfa: 139

Bu tezde uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanılmasını kolaylaştırma suçuna ilişkin olarak özendirme ve aleni olarak özendirme suçunun meydana gelmesindeki durumlar özellikleri ile birlikte incelenmiştir. İlk bölümde uyuşturucu maddenin kavramı, tarihi, uyuşturucu madde çeşitleri, mukayeseli hukukta uyuşturucu madde ile ilgili düzenlemeler ve karşılaştırmalar bir bütün halinde incelenmiştir. İkinci bölümde 5237 Türk Ceza Kanunu sayılı kanunun 190/1 hükmü kapsamında, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak, özel yer, donanım veya malzeme sağlamak, kullananların yakalanmalarını zorlaştıracak önlemler alan, kullanma yöntemleri konusunda bilgiler veren kişilerin hukuki durumlarını ve uygulanacak cezai müeyyideler bunlara özel durumlar yargı kararları ve kanun sistematigi içinde incelenecektir. Üçüncü bölümde ise 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu 190/2 hükmü kapsamında Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını alenen özendiren veya bu nitelikte yayın yapan kişilerin hukuki durumları bu suç tipinin kanuni sistematik içinde aşamaları incelenecek suçun 5237 sayılı kanunun 190/3 hükmü kapsamında tabip, diş tabibi, eczacı, kimyager, veteriner, sağlık memuru, laborant, ebe, hemşire, diş teknisyeni, hastabakıcı, sağlık hizmeti veren, kimyacılıkla veya ecza ticareti ile işgal eden kişi tarafından işlenmesi halinde, hukuka aykırılık durumu yargılama aşamaları ve yaptırım durumu yargı kararları eşliğinde incelenecektir. Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanılması, özel yer temin edilmesi kolaylaştıracak önlemler alınması, bu suçların

maddeye ulaşmada resmi sıfatları nedeniyle ulaşmada zorluk yaşamayacak kişiler hakkında yapılacak yargılamada alınan tedbirlerin ve ceza hükümlerinin suçun önlenmesinde etkili olduğu kanaatine ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ceza, Kanun, Madde,  zendirme, Uyuşturucu.

ABSTRACT

CRIME OF FACILITATING THE USE OF DRUGS OR STIMULANTS TPC ARTICLE 190

TAYFUR, Erhan

M.A., Department of Law, Altınbaş University

Supervisor: Prof. Dr. Hasan SINAR

Date: November / 2023

Page: 139

In this thesis, the situations and characteristics in which incitement and open incitement offenses occur in relation to the facilitation of the use of drugs or stimulants have been examined, along with their features. In the first section, the concept and history of drugs, types of drugs, regulations and comparisons related to drugs in comparative law have been examined as a whole. In the second section, the legal status and criminal sanctions to be applied to individuals who facilitate the use of drugs or stimulants, provide special places, equipment or materials, and take measures to make it difficult for users to be caught, and who provide information on usage methods will be examined within the framework of Article 190/1 of the Turkish Penal Code No. 5237, along with special situations and court decisions within the legal system. In the third section, the legal status of individuals who openly incite or publish material that encourages the use of drugs or stimulants, as well as the stages of this type of crime within the legal system, will be examined within the framework of Article 190/2 of the Turkish Penal Code No. 5237. In addition, the illegality status, trial stages, and sanctions for the crime committed by medical professionals, dentists, pharmacists, chemists, veterinarians, health officers, laboratory assistants, midwives, nurses, dental technicians, caregivers, health service providers, and those engaged in chemistry or pharmacy trade will be examined with court decisions. This will be done within the framework of Article 190/3 of the Turkish Penal Code No. 5237. In addition, the illegality

status, trial stages, and sanctions for the crime committed by medical professionals, dentists, pharmacists, chemists, veterinarians, health officers, laboratory assistants, midwives, nurses, dental technicians, caregivers, health service providers, and those engaged in chemistry or pharmacy trade will be examined with court decisions. This will be done within the framework of Article 190/3 of the Turkish Penal Code No. 5237. It has been concluded that the measures taken in the trial to be held against people who will not have difficulty in reaching these crimes due to their official qualifications due to the use of drugs or stimulants, taking measures to facilitate the provision of special place, and criminal provisions are effective in preventing crime.

Keywords: Penalty, Article, Drugs, Law, Encouragement.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET	vii
ABSTRACT	ix
KISALTMALAR.....	xvii
1. GİRİŞ.....	1
2. GENEL AÇIKLAMALAR, UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE KAVRAMI, TARİHİ GELİŞİMİ, MUKAYESELİ HUKUKTA VE ULUSLARARASI SÖZLEŞMELERDE UYUŞTURUCU MADDE KULLANILMASINI ÖNLEMEK AMACIYLA YAPILAN ANDTLAŞMALAR	4
2.1 GENEL AÇIKLAMALAR VE 765 SAYILI KANUNUN VE 5237 SAYILI YENİ TCK İLE MUKAYESE	4
2.1.1 765 Sayılı Kanun Döneminde Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçlarına Bakış	5
2.1.2 5237 Sayılı Kanun Döneminde Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçlarına Bakış ...	8
2.1.2.1 5237 sayılı tck’da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılması kolaylaştırılması üzerine yapılan yasal değişikliklerin değerlendirilmesi.....	8
2.1.3 Uyuşturucu Madde Kullanılması veya Kolaylaştırma Suçunda Toplum Sağlığı .	10
2.1.4 Uyuşturucu Madde Kullanma Suçunda Zaman İçinde Yapılan Değişikliklerin Değerlendirilmesi.....	13
2.2 UYUŞTURUCU VE UYARICI MADDE KAVRAMININ İNCELENMESİ.....	14
2.3 UYUŞTURUCU VE UYARICI MADDELERİN GELİŞİMİ VE TARİHÇESİ	15
2.3.1 İlk Çağ Dönemi.....	16
2.3.2 Roma ve Orta Çağ Dönemi.....	17
2.3.3 Uyuşturucu Madde Savaşları	19
2.3.4 Osmanlı Döneminde Uyuşturucu Maddeler	20

2.3.4.1 Osmanlı döneminde uyuşturucu maddeler ile mücadele.....	21
2.4 UYUŞTURUCU VE UYARICI MADDE ÇEŞİTLERİ.....	24
2.4.1 Uyuşturucu Maddelerin Çeşitlerinin Değerlendirilmesi.....	25
2.4.2 Doğal Uyuşturucu Maddeler.....	26
2.4.2.1 Afyon.....	26
2.4.2.2 Morfin.....	26
2.4.2.3 Eroin	27
2.4.2.4 Kodein	28
2.4.2.5 Metadon.....	28
2.4.2.6 Esrar.....	28
2.4.2.7 Kokain	29
2.4.2.8 Crack.....	30
2.4.2.9 Marihuana.....	30
2.4.2.10 Sentetik ve doğal uyuşturucu maddelerin özellikleri ayrımı	31
2.5 ULUSLARARASI SÖZLEŞMELER ÇERÇEVESİNDE UYUŞTURUCU MADDELER İLE MÜCADELE	32
2.5.1 Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesinin Değerlendirilmesi	33
2.5.2 1971 Tarihli Psikotrop Maddelere Dair Sözleşmesinin Değerlendirilmesi	34
2.5.3 1988 Tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı BM Sözleşmesinin Değerlendirilmesi.....	35
2.5.4 Türk Hukukunda Yer Alan Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Kanunu Hakkındaki Düzenlemeler.....	37
2.5.5 La Have ve Cenevre Afyon ile Mücadele Mukavelenameleri Protokolleri.....	38
2.6 UYUŞTURUCU MADDELER İLE MÜCADELEDE DİĞER KANUN HÜKÜMLERİ.....	39

2.6.1 3298 Sayılı Kanun’da Sayılan Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanuni Düzenlemeler	40
2.6.2 İcra ve İflas Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Kapsamında Yapılan Düzenlemeler.....	41
2.7 UYUşTURUCU MADDELERİN MUKAYESELİ HUKUK ACISINDAN DEğERLENDİRİLMESİ	42
2.7.1 Almanya.....	43
2.7.2 Hollanda.....	45
2.7.3 Amerika Birleşik Devletleri (ABD).....	49
2.7.4 Uyuşturucu Madde Kullanımının Uluslararası Düzeyde ve Türk Toplum Düzeni İçinde Değerlendirilmesi.....	52
2.8 ULUSLARARASI HUKUK İLE TÜRK HUKUK SİSTEMİ AÇISINDAN DEğERLENDİRME.....	54
3. UYUşTURUCU VEYA UYARICI MADDE KULLANILMASINI KOLAYLAşTIRLAMA TCK 190/1.....	56
3.1 GENEL OLARAK	56
3.2 KORUNAN HUKUKİ DEğER.....	58
3.3 SUÇUN UNSURLARI	58
3.3.1 Tipikliğin Objektif (Maddi) Bileşenleri.....	58
3.3.1.1 Alenen özendirme durumu içinde değerlendirme yapma.....	63
3.3.1.2 Özendirici nitelikte yayın yapma durumu içinde değerlendirme	63
3.3.2 Fail	64
3.3.3 Mağdur.....	65
3.4 SUÇUN KONUSU.....	66
3.4.1 Suçun Nitelikli Halleri	68

3.4.2 Tipikliğin Sübjektif (Manevi) Unsuru	70
3.4.3 Suçun Hukuka Aykırılık Unsuru	70
3.5 KUSURLULUĞU KALDIRAN VEYA AZALTAN HALLER	71
3.5.1 Uyuşturucu Madde Suçunda Cezaya Etki Eden Nedenler.....	72
3.5.2 Suçu Ağırlaştırıcı Nedenler (Suçun Nitelikli Halleri).....	72
3.5.3 Suçu Hafifleten Nedenler.....	73
3.6 SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ BİÇİMLERİ	74
3.6.1 Teşebbüs	74
3.6.2 İştirak	75
3.6.3 İçtima	75
3.7 YAPTIRIM	76
3.7.1 Zaman Aşımı.....	76
3.8 MUHAKEMEYE İLİŞKİN HUSUSLAR	78
3.8.1 Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçu (TCK 190/1) Bakımından Değerlendirilmesi	78
3.8.2 Kullanmak İçin Özel Yer, Donanım ve Malzeme Sağlaması (TCK Mad. 190/1A)	80
3.8.3 Uyuşturucu Madde Kullanılması İçin Özel Yer Temin Edilmesi.....	81
3.8.4 Uyuşturucu Madde Kullanılması İçin Yer, Donanım veya Malzeme Sağlamak ...	83
3.8.5 Uyuşturucu Madde Kullanan Kişilerin Yakalanmalarını Zorlaştıracak Önlemler Almak (TCK M.190/1-B).....	84
3.8.6 Uyuşturucu Madde Kullanan Kişilere Kullanma Yöntemleri Konusunda Bilgi Vermek (TCK Mad.190/1-C).....	85
4. UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE KULLANILMASINI ALENEN ÖZENDİRME VEYA BU NİTELİKTE YAYIN YAPMA 190/2.....	87

4.1 GENEL OLARAK	87
4.2 KORUNAN HUKUKİ DEĞER.....	89
4.3 SUÇUN UNSURLARI	89
4.3.1 Tipikliğin Objektif (Maddi) Bileşenleri.....	89
4.3.2 Fail	96
4.3.3 Mağdur.....	97
4.3.4 Suçun Konusu	98
4.3.5 Suçun Nitelikli Unsurları	102
4.3.6 Tipikliğin Sübjektif (Manevi) Unsuru	103
4.3.7 Suçun Hukuka Aykırılık Unsuru	104
4.3.8 Hakkın Kullanılması Durumunun Değerlendirilmesi.....	104
4.3.9 Düşünceyi Açıklama ve Yayma Hürriyeti.....	105
4.3.10 Haber Verme Hakkı ve Basın Özgürlüğü Açısından Değerlendirme.....	106
4.3.11 Bilim Sanat Hürriyeti Bakımından Değerlendirme	107
4.4 KUSURLULUĞU KALDIRAN VEYA AZALTAN DURUMLAR	108
4.5 SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ	109
4.5.1 Teşebbüs	109
4.5.2 İştirak	110
4.5.3 İçtima	111
4.6 YAPTIRIM	112
4.7 MUHAKEME	113
4.7.1 Görevli ve Yetkili Mahkeme	114
5.SONUÇ	116

REFERANSLAR	117
-------------------	-----

KISALTMALAR

AY	:	Anayasa
AİHM	:	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	:	Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AYM	:	Anayasa Mahkemesi
BAM	:	Bölge Adliye Mahkemesi
BM	:	Birleşmiş Milletler
CMK	:	Ceza Muhakemesi Kanunu
CD	:	Ceza Dairesi
CMK	:	Ceza Muhakemeleri Kanunu
MD	:	Madde
MAH	:	Mahkeme
KL	:	Kullanma
KHK	:	Kanun Hakkında Kararname
SY	:	Sayfa
TDRK	:	Tedarik
TCK	:	Türk Ceza Kanun
UYT	:	Uyuşturuc

1. GİRİŞ

Devletler vatandaşlarının huzur içinde hayatlarını sürdürmeleri ve yaşamaları için her türlü hukuki düzenlemeleri yapmakta toplumun tüm katmanlarını koruyacak yasaları en sert biçimde uygulanmasını desteklemektedir. Hukuki alanda yapılan düzenlemelere aykırı hareket etmek isteyen kişilerin toplumun her kesiminde bulunması muhtemeldir¹. Yapılan hukuki düzenlemelerin içinde toplumun her kesiminde artan bir şekilde yükselen uyuşturucu madde kullanılması ve bu tür maddelerin kullanılmasını kolaylaştırmak ve özendirme suçları büyük önem arz etmektedir. Hukuki düzenlemesine bakıldığı zaman ise, bu maddelerin TCK 188 ile başladığını ve 191 maddeler arasında olduğunu söylemek gerekir². Uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ilişkin olarak 5237 sayılı TCK'nın 188. ve 191. maddelerinde düzenlenen *“Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti”* ve *“Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak”* suçlarının yanı sıra 190. maddesinde *“Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma”* suçları yer almaktadır.

Devletin hukuki yaptırım gücünün bu maddeler arasında ağır bir şekilde kendisini hissettirdiğini gerek, uyuşturucu maddelerin imal ve ticaretinin yanında bu maddelerin kullanılmasını kolaylaştırmasının ve özendirilmesi alanına el atması, konunun devletlerin hukuk düzeni içerisindeki önemini gözler önüne sermektedir. Ancak bu konu üzerine gerek literatüre katkı yapacak çalışmaların az olmasının yanında, akademik olarak yapılan çalışmaların yetersiz olması, konu üzerine yazılan makalelerin sınırlı olması hukuki düzenlemenin anlaşılmasının önünde engel olabilecek bir durumdur³. Bizim amacımız ise, 5237 sayılı TCK 190 madde kapsamında kalan uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu hakkında, bu konuda oluşmuş çalışma boşluğunu doldurmak ve literatüre katkı sağlayacak bir çalışmayı ortaya koymak olacaktır. Böylece konunun bir bütünlük

¹ Yenidünya, A. Caner: (2011). Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçu (TCK m.190), Ed.: Balcı, Murat, Uyuşturucu Bağımlılığıyla Mücadele ve Ceza Hukuku Paneli Doğuş Üniversitesi Hukuk Fakültesi (9 Mayıs 2011), Ankara: Seçkin Yayıncılık.

² Bayraktar, K. (1985). “Uyuşturucu Maddeler ve Suç Siyaseti”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 51, (1-4) s. 47.

³ Demirel, G.: (2015). Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları, Ankara: Bilge Yayınevi.

içerisinde ele alınmasının yanında, içeriğinin yani uyuşturucu madde kullanılması ve bunun özendirilmesi sorununun anlaşılması amaçlanmaktadır⁴.

Çalışmamızın ilk bölümünde, uyuşturucu madde kullanılmasının tarihi kökeni hakkında bilgiler verilecek olup, bu madde türünün tarihsel akış içerisinde nasıl insan hayatına girdiğini bunun yanında devletlerin zaman içinde nasıl önlemler almaya başladığını, ulusal ve uluslararası hukuk düzenlerinde uyuşturucu madde kullanılmasının yasaklanması, üzerine yapılan antlaşmalar, hem tüm devlet düzenleri üzerindeki kabulü ile birlikte, yapılan bazı bölgesel antlaşmaları değerlendirmek, bunların hedefledikleri amaçları incelemek olacaktır. Çalışmanın ikinci bölümünde ise, 5237 sayılı TCK 190/1 düzenlenen haliyle uyuşturucu madde kullanılması kolaylaştırma suçunun genel olarak değerlendirilmesi, bunun yanında suçla korunan hukuki değer içeriği suçun maddi unsurları, konusu, fail/mağduru uyuşturucu madde kullanılması kolaylaştırma suçunun içerisinde yer alan özel yer temin edilmesi, malzeme sağlanması, kullananların yakalanmasını zorlaştıracak önlemler alınması noktasında ortaya çıkan hukuki durumları değerlendirmek, uyuşturucu madde kullanılması hakkında bilgileri yayın yolu ile yaymak, bunun alenen özendirmek neticesinde ortaya çıkan uyuşturucu madde kullanılmasının kolaylaştırma suçunun incelemesi yapılacaktır.

Üçüncü bölümde ise, TCK Mad. 190/2 ile 190/3 hükümleri çerçevesinde, uyuşturucu madde kullanılması sonucu ortaya çıkan hukuki durumla ilintili olarak, suçun maddi ve manevi unsurları ile suçla korunan hukuki yarar, suçun unsurlarının değerlendirilmesi, suçun işlenmesinde hukuka aykırılık unsuru, suçun işlenmesinde kusurluluğu kaldıran ve azaltan haller, suçun özel görünüş biçimlerinin yanında diğer suç tipleri ile ayrılan yönlerini bu suçun işlenmesi neticesinde ortaya çıkan hukuki durumu ve yaptırım müessesini mahkeme kararları ışığında gerek, İlk Derece Mahkemesi Kararları, Bölge Adliye Mahkemesi kararları ve Yargıtay kararları eşliğinde incelenecektir.

Çalışmamızın sonuç kısmında uyuşturucu maddenin tarihten günümüze ülkemiz ve uluslararası hukuk nezdindeki düzenlemeleri tekrar üzerinden geçilmiştir. Uyuşturucu madde kullanılması kolaylaştırma suçu neticesinde ortaya çıkan hukuki durumlar bir bütünlük halinde incelenmiş, bunun yanında, kanunun uygulanması noktasında bazı

⁴ Yaşar, Y. ve İçer, Z. Yazıcılar& Tarık T.: (2018). İstanbul Hukuk Mecmuası Yayınevi Araştırma Makalesi. İstanbul: 76 (2), s.694–695.

eleştiriler ve çıkarımlar yapılmıştır. Toplumun uyuşturucu maddelerin kullanılmasının kolaylaştırılması ve özendirilmesinin engellenmesi noktasında öneriler sunularak çalışmamız tamamlanmıştır.

2. GENEL AÇIKLAMALAR, UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE KAVRAMI, TARİHİ GELİŞİMİ, MUKAYESELİ HUKUKTA VE ULUSLARARASI SÖZLEŞMELERDE UYUŞTURUCU MADDE KULLANILMASINI ÖNLEMEK AMACIYLA YAPILAN ANDTLAŞMALAR

2.1 GENEL AÇIKLAMALAR VE 765 SAYILI KANUNUN VE 5237 SAYILI YENİ TCK İLE MUKAYESE

Toplumların uyuşturucu maddenin tehlikesinin farkında olması durumu ile bu duruma karşı devlet otoritesinin yaptırım gücünü kullanarak müdahale etmesi farklı boyutları içinde barındırmaktadır. Sağlıklı nesillerin gerek korunması gerek ise bunun sürekli hale getirilmesi bir bütünlük arz etmekte olup kamu otoritesi bunun sağlanması için hem anayasal düzende bunu korumak daha sonrasında ise, iç hukuk mevzuatlarında buna yer vermek suretiyle konu ile bir bütünlük arz edecek şekilde hareket etmektedirler. Bunun yanında, kamu otoritesi, iç hukuk düzenlemelerinin yanında uluslararası hukuk düzenlemelerinde de bunu ortaya koymaktadırlar.

Bundaki temel amaç uyuşturucu madde kullanılmasının hem yaygınlaşmasını önlemek, gelişen toplum düzenleri içinde daha aktif rol alarak kullanılmasının kolaylaştırılmasını engellemek istemektedirler⁵. Uyuşturucu madde kullanılmasının engellenmesi için Eski Mülga Kanun 765 Sayılı Kanun'un 404. maddesinde uyuşturucu madde kullanılmasına yardım etme suçu düzlenmiştir⁶. Ancak, 5237 sayılı TCK'da ise bu suçun içeriğinin Üçüncü

⁵ Şahin, K. ve Ela, K.: (2007). Uygulamada Uyuşturucu Madde Suçları ve İlgili Mevzuat. Ankara: Adalet Yayınevi.

⁶ **765 sayılı (Mülga) Kanun Resmî Gazete ile yayımı: 14/06/1991 Sayı: 20901**

Madde 404. — 1. Özel bir yer sağlayarak veya başka suretle bir kimsenin uyuşturucu madde kullanmasını kolaylaştıranlar ile bu maddeleri on sekiz yaşını bitirmeyen küçüklere veya aklen malullere veya müptela olan kişilere verenler hakkında 403'üncü maddenin 5 ve 6 numaralı fıkralarında yazılı cezalar altıda biri oranında artırılarak hükmolunur.

2. Uyuşturucu maddeleri kullananlar ile bu maksatla yanında bulunduranlara, bir yıldan iki yıla kadar hapis cezası verilir.

3. Uyuşturucu madde kullanan kimse, hakkında herhangi bir tahkikata girişilmeden resmî makamlara başvurarak tedavi ettirilmesini isteyecek olursa, kullanma fiilinden dolayı hakkında kovuşturma yapılmaz.

4. Uyuşturucu maddeleri kullanan kimselerin alışkanlığı iptila derecesinde ise, salahlı tıbben anlaşıncaya kadar bir hastanede muhafaza ve tedavisine hükmolunur. Bu kimselerin hastanede muhafaza ve tedavilerine, yetkili mahkemece tahkikatın her safhasında da karar verilebilir.

Bölümde Yer Alan Kamunun Sağlığına Karşı Suçlar Zehirli Madde Katma başlığı altında, daha belirgin bir hale getirildiği görülmektedir. Yeni TCK eskisinden farklı olarak bu suçun yardım etme suçu olarak değil de kolaylaştırma suçu olarak ihdas etme yoluna gitmiştir⁷.

Böylece suçun genel olarak engellenmesi, değişen toplum yapısının ve sosyal mecra ortamlarında oluşabilecek (facebook, instagram,vb.) tüm olumsuz durumların etkisinin azaltılmasının hedeflendiği söylenebilir. Bakıldığı zaman eski mülga kanun ile yeni 5237 sayılı kanunun 190/2 maddesi arasında bir bağlantının olduğunu söylemek yerinde değildir. Her iki kanun metni arasında tanzim edilen suç tipleri arasında bir karşılık yoktur eski kanunda özendirme suçunun vasıflarından bahsederken yeni düzenleme ile suçun kolaylaştırma tipi üzerinde durulmuş ve gerek suçun anlam alanı gerek ise bu suçun başka mecralarda vuku bulacak olması ile kanun hükmünün alanı genişlemiştir⁸. 5237 sayılı TCK ile yapılan düzenleme, ülkemizin taraf olduğu 1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin getirdiği, sözleşmeye taraf ülkelerin iç hukuklarında yapılan düzenlemelere paralel olarak, 5237 sayılı TCK Mad.190/2 benzeri düzenlemelere gidilmesi nedeniyle bu yükümlülüğünün bir yansıması olmaktadır⁹.

2.1.1 765 Sayılı Kanun Döneminde Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçlarına Bakış

765 sayılı kanun döneminde uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu bu kanun döneminde birçok değişikliğe uğramıştır. Kanun ilk metninde yer alan, 403. Madde

⁷ 5237 Sayılı Kanun Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçu TCK Madde 190

(1) Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak için;

a) Özel yer, donanım veya malzeme sağlayan,

b) Kullananların yakalanmalarını zorlaştıracak önlemler alan,

c) Kullanma yöntemleri konusunda başkalarına bilgi veren,

Kişi, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını alenen özendiren veya bu nitelikte yayın yapan kişi, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(3) Bu maddede tanımlanan suçların tabip, diş tabibi, eczacı, kimyager, veteriner, sağlık memuru, laborant, ebe, hemşire, diş teknisyeni, hastabakıcı, sağlık hizmeti veren, kimyacılıkla veya ecza ticareti ile iştigal eden kişi tarafından işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.

⁸ Solgun, S.: (2002), Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı ve Alternatif Çözüm Önerileri, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.

⁹Mehmet Z, Ö. : (2010). Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları. (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Ankara.

metninde, “Tıbbi afyon ve afyon h ulasasını, morfin ve emlahını ve disetil morfin ve bunların emlahını e kodeinden maada afyon Őibih kaleviyatını ve bunların emleh ve m Őakkatını ve esrar ve m stahzaratını ... mahsus bir mahal tedarikiyle veya diğer bir suretle halkı celb ederek bunların kullanılmasını kolaylaştıranlar altı aydan aŐaęı olmamak üzere hapsolunur ve yüz liradan bin liraya kadar ağır cezayı nakti alınır.” Şeklinde düzenlenmiştir. Söz konusu düzenleme, 15.7.1953 tarihli ve 8458 sayılı Resmî Gazete ’de yayımlanan 9.7.1953 gün ve 6123 sayılı Kanun ile 765 sayılı TCK’nun 404. Maddesinin 1. Fıkrası 3 metnine alınmıştır. Kanun metni son haline ise, 14.06.1991 tarihli 2091 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan ve 6.6.1991 gün ve 3756 sayılı Kanun ile gelmiŐtir¹⁰. Böylece madde metnine 404. Madde olarak eklenmiş ve Şu 1. fıkra hükmü getirilmiŐtir¹¹. “ zel bir yer sağlayarak veya başka suretle bir kimsenin uyulurucu madde kullanmasını kolaylaştıranlar ile bu maddeleri on sekiz yaşını bitirmeyen küçüklere veya aklen malullere veya müptela olan kişilere verenler hakkında 403’ nc  maddenin 5 ve 6 numaralı fıkralarında yazılı cezalar altıda biri oranında artırılarak 3 Madde 404 – (9/7/1953 tarih ve 6123 sayılı Kanunun H km d r.)

“1. Mahsus bir yerde tedariki ile veya başka surette bir veya daha ziyade kimseleri celbederek uyulurucu maddelerin kullanılmasını kolaylaŐtıranlarla bu maddeleri 18 yaşını bitirmeyen küçüklere veya görülür Şekilde aklen mal l olanlara veya m ptelalarına verenler hakkında 403’ nc  maddenin 3 ve 4’ nc  bentlerinde yazılı cezalar altıda bir nispetinde artırılarak hükmolunur...”

Uyulurucu madde kullanılması ve bunun kolaylaştırılması suçunun 765 sayılı kanun döneminde 403. Maddesinin 5 ve 6 fıkra hükümleri günümüz yaklaŐımına yakın olmakla birlikte eksiklikleri bulunmaktadır. Bu haliyle günümüz TCK 5237 Sayılı kanunun 190. Maddesinin daha etkin olduğunu söylemek gerekir¹². Doktrinsel tartıŐmaların yaşandığı bu zamanda ise bazı yazarlar kanun metninin “uyulurucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu” adlandırılmasının hatalı olduğunu bunun yerine kanun metnin “uyulurucu veya uyarıcı madde kullanmaya yardım etme olarak düzenlenmesinin daha

¹⁰ Erman, S. ve  zek,  .: (1995). Ceza Hukuku  zel Bölüm: Kamunun Selametine Karşı İŞlenen Suçlar (TCK 369-413). İstanbul: Dünya Yayıncılık.

¹¹ İçel, K. ve Yenisey, F.: (1997). Ceza Kanunları. İstanbul: Beta Yayıncılık.

¹² Yenerer  . .: (2019). “Uyulurucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçu (TCK m. 190)”. D.E. . Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Durmuş Tezcan’a Armağan, 21, ( zel Sayı), s 3115.

mantıksal olacağını belirtmişler ancak bu zamana kadar doktrinde bu konuda fikir birliği sağlanmış değildir¹³.

Buradaki temel tartışma ise, suçun kanuni tamını olan adının, uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma olmasından kaynaklanmakta, yazarlar bu kolaylaştırma ve uyuşturucu maddenin özendirilmesinin kavramlarının farklı durumlar olduğunu ifade etmekte, kanun metninin kenar başlığının bu durumu yansıtmadığını ve bir karmaşa ortaya çıktığını söylemektedirler. Aynı düzenlemenin tartışmaya devam edilmesinin nedeni ise, 5237 sayılı TCK'nın 190 ve 190/2 madde başlığının hükümlerinin de kanuni tamından hareketle, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçuna ilişkin bir ibarenin bulunmaması tartışmaları devam ettirmekte, kanımızca bu durum kanun metninde isabetsizlik olarak yorumlanmaktadır¹⁴.

765 sayılı kanun döneminde yürürlükte olan 765 sayılı kanunun 403. Maddesinin 5 ve 6 fıkraları şöyledir;

“Uyuşturucu maddeleri ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak satanlara veya satışa arz edenlere veya satın alanlara veya yanında yahut başka bir yerde bulunduranlara veya bu maddeleri parasız devredenlere yahut bu suretle devralanlara veya sevk veya nakledenlere veya bunların alınıp satılmasına veya devrine veya ne suretle olursa olsun tedarik edilmesine aracı olanlara dört yıldan on yıla kadar ağır hapis ve uyuşturucu maddelerin her gram ve küsuru için elli bin lira ağır para cezası verilir.

Yukarıdaki fıkralarda gösterilen uyuşturucu madde eroin, kokain, baz morfin, morfin ise, fail hakkında verilecek ceza bir katı oranında artırılır.” Kanunun 406. Maddesinde ise “... 404'üncü maddenin 1 numaralı fıkrasında yazılı fiilleri işleyen tabip, veteriner, kimyager, eczacı, diş tabibi, dişçi, ecza ticarethanesi sahibi, mesul müdür, sağlık memuru, ebe, hemşire veya hastabakıcı ise, verilecek ceza yarısı oranında artırılır ve fail hakkında ayrıca müebbetten memuriyetten yasaklanma veya meslek ve sanatın icrasının tatili cezasına da hükmolunur. ... 404'üncü maddenin 1 numaralı fıkrasında yazılı cürümler, her nev'i ulaşım araçlarında veya umuma açık yerlerde, bunların sahip ve müstahdemleri veya memuriyet

¹³ Özdebakoğlu E.H.: (2007). 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları ve İlgili Mevzuat. Ankara: Adalet Yayınevi.

¹⁴ Yenidünya A. Caner: (2011). a.g.e. s.106.

vazife ve nüfuzunun suiistimali suretiyle memur ve müstahdemler tarafından işlenecek olursa, cezalar üçte biri oranında artırılır ve fail hakkında ayrıca, müebbetten memuriyetten yasaklanma veya meslek ve sanatın icrasının tatili cezasına da hükmolunur.” Şeklinde yapılan düzenleme iki fıkra halinde cezayı artıran haller düzenlenmiştir.

2.1.2 5237 Sayılı Kanun Döneminde Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçlarına Bakış

Uyuşturucu madde kullanılmasının kolaylaştırılması suçunun zaman içinde değişiklik göstermesi, suçun aleni bir biçimde işlenecek hale gelmesi gibi nedenlerden ve zamanın getirdiği yeniliklere ayak uydurulması durumları karşısında, yenilenmesi ve uluslararası hukuk düzenlemeleri ile paralel olacak şekilde düzenlenmesi, iç hukuk normlarının etkinliğinin artırılması, bununla birlikte bu suç tipi ile mücadelede diğer uluslararası aktörler ile ortaklaşa hareket etmek düşüncesiyle, 1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’nin 3/1-c maddesi ile taraf devletlere; uyuşturucu ve psikotrop maddelere ilişkin suçların işlenmesine yardımcı olunması, kolaylık sağlanması, yol gösterilmesi, bu maddelerin kaçak olarak kullanılmaya açıkça yöneltilmesi ve teşvik edilmesinin iç hukuklarında suç olarak düzenlemesi yükümlülüğü getirilmiştir¹⁵. Bu sözleşme, 25.11.1995 tarihli ve 22474 sayılı Resmî Gazete ‘de yayımlanan 4136 sayılı Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun ile iç hukukumuzun ayrılmaz bir parçası halinde getirilmiştir¹⁶. 5237 sayılı TCK’nın 190. Maddesi, bu doğrultuda uluslararası sözleşmenin taraf devletlere yüklediği yükümlülüğün yerine yetirilmesi amacıyla (mülga) 765 sayılı kanun metninden ayrılarak yeni hukuki düzenlemelere ayak uydurmuştur¹⁷.

2.1.2.1 5237 sayılı tck’da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılması kolaylaştırılması üzerine yapılan yasal değişikliklerin değerlendirilmesi

Ülkemiz iç hukuk düzeni değişen yaşam tarzları, dünyada var olan değişim ve gelişimin etkisi ile birlikte 5237 sayılı kanunun son halini almadan önce bazı değişiklikler yaparak bu

¹⁵ Özmen, A.: (1976). “İnsanlık Tarihi Boyunca Dünyada ve Türkiye’de Uyuşturucu Madde Sorunları”. İstanbul: Çelikkilt Matbaası.

¹⁶ Akkaya, Ç.: (2013). Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları. Ankara: Adalet Yayınevi.

¹⁷ Hafizoğluları, Z. ve Özen, M.: (2016). Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Topluma Karşı Suçlar. Ankara: US-A Yayıncılık.

günkü halini almasını sağlamıştır¹⁸. Bakıldığı zaman ilk olarak, 2005, 2014 ve 2017 yıllarında üç defa değiştirilmiştir. İlk değişiklik düzenlemesi, 29.6.2005 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 23. Maddesi ile ikinci fıkranın üçüncü fıkra, üçüncü fıkranın ise ikinci fıkra olarak değiştirilmesiyle meydana gelmiştir. Böylece, bazı meslek erbabları tarafından suçun işlenmesi halinde cezanın artırılması sadece 1. fıkra düzenlenene uyuşturucu veya uyarı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu için değil, aynı zamanda 2. fıkra düzenlenene uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçu için de geçerli hale gelmiş, böylece kanun metinleri arasındaki hem sıkı bağ korunmak istenmiş, bunun yanında kanun bütünlüğü sağlanmıştır¹⁹. Böylece hem uyuşturucu madde kullanımını kolaylaştırma ve özendirme suçları bazı meslek erbablarını kapsayacak şekilde genişletilmiş bulunmaktadır.

Bu aşamadan sonra yapılan ikinci değişiklik ise, 18.6.2014 tarihli ve 6545 sayılı Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 67. Maddesi ile her iki fıkra da yer alan suç için öngörülen ceza; iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası iken beş yıldan on yıla kadar olacak şekilde değiştirilmiş, yapılacak ceza yargılaması sonucunda hâkim için cezanın alt ve üst sınırı çizilmiş bulunmaktadır²⁰. Üçüncü ve son olarak yapılan kanun değişikliği ise, 15.08.2017 tarihli ve 694 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında KHK'nın 138. Maddesi ile her iki fıkradaki suç bakımından da hapis cezası ile birlikte bin günden on bin güne kadar adli para cezası verilmesine ilişkin hüküm eklenmiş, ve bu hüküm 1.2.2018 tarihli ve 7078 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 133. Maddesi ile aynen kabul edilerek kanunlaşmış, kanun koyucu bu iradesi ile hem hapis cezası bununla birlikte adli para cezasını

¹⁸ Malkoç, İ.: (2013). "Açıklamalı Türk Ceza Kanunu (Son Değişiklikler ve İhtihatlarla) 3. Cilt Madde 150-241". Ankara: Sözkese Matbaacılık.

¹⁹ 5377 sayılı Kanun m. 23

Türk Ceza Kanunu'nun 190.ıncı maddesinin ikinci fıkrası üçüncü fıkra, üçüncü fıkrası ise ikinci fıkra olarak değiştirilmiştir.

²⁰ 6545 sayılı Kanun m. 67

5237 sayılı Kanunun 190.ıncı maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında yer alan "iki yıldan beş" ibareleri "beş yıldan on" şeklinde değiştirilmiştir.

ekleyerek konun kendisi açısından ve toplum açısından ne kadar önemli olduğunun bilinmesini istemektedir²¹.

Üzerinde durulması gereken bir başka husus ise, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunun TCK Mad.191/2 özendirme suçunun neleri kapsadığı yani hangi hal, şart ve durumların özendirme suçu içinde yer alacağının belli olmadığını söylemek yerinde olacaktır. Kanun koyucu burada açık bir boşluk bırakarak uygulama içinde gelişmeleri takip etmek amacı gütmüş olabilir. Ancak yine de kanun koyucunun burada daha net bir şekilde özendirme suçunun da kapsamının ve içeriğinin belirtmemiş olması, bunun yanında TCK Mad. 190/1 Kapsamında yer alan kanun koyucunun suçun vasfını ve içeriğinin belirlenmesi noktasında ki, özeni ve dikkati göz önüne alarak, kolaylaştırma suçunun tüm unsurlarına değindiğini, aynı sistemi, TCK. Mad. 190/2 yer alan, özendirme suçunun içeriği ve anlamında da yapmasının isabetli olacağını düşünmekteyiz.

2.1.3 Uyuşturucu Madde Kullanılması veya Kolaylaştırma Suçunda Toplum Sağlığı

5237 sayılı kanununda, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu sistematik olarak, “Kamu Sağlığına Karşı Suçlar” bölümünde kapsamlı olarak düzenlenmiş olup, bu düzenleme ile suç ile korunan yarar genel sağlık/kamu sağlığı olmaktadır. Suçun düzenlenme sebebi, uyuşturucu maddelerin ülke genelinde ve toplumun tüm katmanları içinde yaygınlaşmasının engellenmesi, kullanımının kolaylaşmasının ve özendirilmesinin engellenmesi sonucu kamu sağlığının korunması olmaktadır²². Son dönemlerde özellikle yaygınlaşan sosyal medya hareketleri ve gençlerin arasında bir akım haline gelmeye başlayan özenme ve örnek aldıkları kişilerden etkilenecek bu maddelere başlamaları, kanun koyucunun bu konu üzerinde, TCK Mad.190 ile 190/3 arasında düzenlenen uyuşturucu veya

²¹ 694 sayılı KHK m. 138

5237 sayılı Kanunun 190.ıncı maddesinin birinci ve ikinci fıkralarına “on yıla kadar hapis” ibarelerinden sonra gelmek üzere “ve bin günden on bin güne kadar adli para” ibareleri eklenmiştir.

16 7078 sayılı Kanun m. 133

MADDE 132 ila 134- (26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı TCK ile ilgili olup yerine işlenmiştir).

²² Parlar, A. ve Hatipoğlu, M.: (2007). Açıklamalı-Yeni İçtihatlarda 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Yorumu. Ankara: Seçkin Yayınları.

uyarıcı maddelerin kullanılmasının kolaylaştırılması ve özendirilmesi hükümlerini düzenlemesi ile bu toplumsal negatif durumu engellemek istemiştir²³.

Kanun koyucunun temel amacı her zaman toplumun her kesimini ilgilendiren alanlarla ilgili onların aleyhine olacak tüm düzenlemelere karşı onların lehine olacak hukuki düzenlemeleri yaparak toplumun huzur ve güven içinde kalmasını sağlamaktır. Ancak, devletin bir diğer görevi ise, kamunun genel sağlığının korunması devletin üzerinde bir ödev olarak görünmektedir. *Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının “Gençliğin korunması” başlıklı 58. maddesi uyarınca devlet, gençlerin birtakım kötü alışkanlıklardan korunması hususunda gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür*²⁴. Söz konusu maddede kapsamında, devletin kamu otoritesini kullanarak uyuşturucu maddelerin kötü etkilerinden ve gelecek yeni nesil gençlerin korunması, onların bu gibi alışkanlıklardan uzak tutulmasından kaynaklanmaktadır²⁵.

Bu suç tipinin AY. Mad. 58’nedeniyle yüklenmiş olduğu yükümlülüğü TCK’nın 190 maddesinin ilgili maddeleri ile yerine getirdiği ve vatandaşlara da yükümlülükler yüklediği söylemek yerinde olacaktır²⁶. Gerek ülkemiz iç hukuk düzenleri gerek ise, dünyadaki tüm ulus devletler uyuşturucu maddelerin kullanılması, özendirilmesi, satılması, yasa dışı yollardan imal ve ticaretinin yapılması noktasında mücadele vermekte ancak bu konu üzerinde başarılı oldukları söylenememektedir. Dünyada uyuşturucu maddelerin kullanılması günden güne artmakta her geçen gün bir başka uyuşturucu madde tipi gelişmekte ve bunların yayılma hızı hem sosyal medya bunun yanında iletişim kanallarının

²³ Özdebakoglu, E.H.: (2007). 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları, Ankara: s.5; TBMM. Komisyon Raporu, s.362.

²⁴ Yaşar, Y., İçer Z.& Yazıcılar T.T.: (2018). Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Özendirme Suçu, Hukuk Mecmuası, İstanbul: c. 76/2, s. 697.

²⁵ TC. AY m. 58

A. Gençliğin korunması

Devlet, istiklal ve Cumhuriyetimizin emanet edildiği gençlerin müsbet ilmin ışığında, Atatürk ilke ve inkılapları doğrultusunda ve Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü ortadan kaldırmayı amaç edinen görüşlere karşı yetiştirme ve gelişmelerini sağlayıcı tedbirleri alır.

Devlet, gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için gerekli tedbirleri alır.

²⁶ Artuç, M., Gökcan H.T& Yaşar O.: (2014). Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, Ankara: Adalet Yayınevi.

çok çeşitli olmasından dolayı çok hızlı şekilde artmaktadır²⁷. Tüm devletlerin ortak amacı, toplumlarının uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin etkisinden kurtarmak ve bunun özendirilmesinin engellenmesi olmaktadır. Bu yönde çıkarılan yasalarda devlet politikası hale gelmiş, genel sağlığın korunması ilkesinden hareketle devletler uyuşturucu maddelerin kullanılmasının ve özendirilmesinin buna paralel olarak satış ve dağıtımının yasaklanması ile üzerine yüklenen toplum sağlığını koruma görevini yerine getirmeye çalışmaktadır²⁸.

Değerlendirme yapmak gerekir ise, uyuşturucu madde kullanılması veya kolaylaştırma suçunda korunan hukuki yararın toplum lehine olacak düzenlemeler yapıldığını söylemek gerekir. Ancak bunun yeterli olduğunu söylemek kanaatimizce zordur şöyle ki, gelişen toplum düzenleri ve dinamikleri maddelerin kullanma yaşının düşüklüğü, kullanılması noktasında bazı hukuki değerlendirmelerde toplumsal beklentilerin karşılanmaması cezaların caydırıcılığının toplum nezdinde hafif bulunması gibi etmenler toplumsal düşünceyi güçlendirmektedir²⁹. Ancak devletin kamunun sağlığını korumak, bu maddeleri kullanan kişilerin yaşadıkları bireysel travmaların ortaya çıkardığı ailevi huzursuzluklar başta olmak üzere bu kişilerin ruh ve beden sağlıklarının korunmasının temel güvencesini kanun koyucunun yerine getirmesi beklenmektedir. Böylece devlet kendisine düşen ve toplumun genel sağlığının korunmasına hizmet edecek olan uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanılmasının ve özendirilmesinin yaygınlaşmasının engellenmesi görevinin ifasına hizmet edecektir. Gelecek toplumların daha sağlıklı ve huzurlu bir şekilde yaşamları için düzenlemeler yapılması hedeflenmekte bu tehlikenin toplum nezdindeki büyük sorunun temeline inme durumu gözlenmektedir³⁰. Yasa koyucu sistematik olarak, yasa koyucu tarafından ihdas edilen hükümleri içinde, Kanunun Özel Hükümler başlıklı ikinci kitabının, Toplumla Karşı Suçlar başlıklı üçüncü kısmının, Kamunun Sağlığına Karşı Suçlar başlıklı üçüncü bölümü altında yer alan 190. Maddede düzenlenen suçlarla korunan hukuki değer in kamu sağlığı veya genel sağlık olduğu ifade edilebilir.

²⁷ Uyuşturucu Madde Bağımlılığı ve Yeni Bağımlılık Türlerinin Araştırılarak Bağımlılığın Nedenlerinin ve Alınacak Tedbirlerin Tespit Edilmesi Maksudıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Tutanak Dergisi TBMM. Komisyon Raporu, s.362. Erişim Tarihi: 16.04.2023.

²⁸ Artuk, M.E. & Çınar, Ar.: (2004). Yeni Bir Ceza Kanunu Arayışları ve Adalet Komisyonu Tasarısı Üzerine Düşünceler, TCK. Reformu, İkinci Kitap, Makaleler, Görüşler, Ankara: s.96.

²⁹ AKKAYA, Ç.: (2014) Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları, Adalet Yayınevi.

³⁰ KARAKAŞ D.: (2015) Fatma, Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları, Legal Yayıncılık, İstanbul.

2.1.4 Uyuşturucu Madde Kullanma Suçunda Zaman İçinde Yapılan Değişikliklerin Değerlendirilmesi

TCK'nın Mad. 188'de düzenlenen uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin içerikleri ve özelliklerinin, eroin, morfin, kokain, sentetik yapıda olması ham olarak (işlenmemiş) bulunması nedeniyle bu suç tipi bakımından cezanın arttırılmasına neden olacak düzenlemenin yapılmamış olmasından kaynaklanmaktadır. Kanun koyucu 5237 sayılı TCK hazırlarken eski (Mülga) kanun olan, 765 sayılı kanunun içeriğinden ayrılmıştır şöyle ki, eski 765 sayılı kanun döneminde yürürlükte olan kanun hükümlerine göre, kişinin uyuşturucu madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu bağımsız bir kanun maddesi olarak değil de 765 sayılı kanunun 404. Maddesine yaptığı atıf ile, *“Uyuşturucu maddeleri ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak satanlara veya satışa arz edenlere veya satın alanlara veya yanında yahut başka bir yerde bulunduranlara veya bu maddeleri parasız devredenlere yahut bu suretle devralanlara veya sevk veya nakledenlere veya bunların alınıp satılmasına veya devrine veya ne suretle olursa olsun tedarik edilmesine aracı olanlara dört yıldan on yıla kadar ağır hapis ve uyuşturucu maddenin her gram ve küsuru için elli bin lira ağır para cezası verilir.”* Düzenleme yapılmış, anılan kanun hükümlerinden 403. Maddenin 5. Fırfasında düzenlenen suçların arttırım nedeni olarak düzenlenen uyuşturucu maddenin eroin, kokain, morfin veya baz morfin olması durumunda, önce bu maddeler üzerinden arttırım yapılmaktaydı bu yönü ile eski TCK 765 cezanın daha etkin bir şekilde uygulandığını söylemek gerekir.

Yeni TCK bu hükümden ayrılmıştır, ancak eski TCK 765 döneminde uyuşturucu maddenin kullanılması suçunun ağırlaştırıcı sebeplerinin bulunması halinde maddenin içeriğine bakılması gerekmektedir³¹. Kanunun 403/5 maddesine uyan bir aykırılığın olması durumunda, 403/6 Mad. yer alan hüküm gereğince cezaların altıda bir oranında artırılması söz konusu olmaktadır. Kişinin uyuşturucu maddenin kullanılmasını kolaylaştırılması eylemine vücut verilmesi halinde bu eylemin ağırlaştırıcı sebep olarak düzenlenmiş ve bu durum mülga kanun 765 sayılı kanunun tüm şeriklerine uygulanmaktadır.

³¹TBMM. Komisyon Raporu, s.363.

2.2 UYUŞTURUCU VE UYARICI MADDE KAVRAMININ İNCELENMESİ

Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin kanuni tanımında, kullanılması kanunen yasak olmasından dolayı yaptırıma tabi tutulması bu konunun alanının ceza hukukunu ilgilendirmekte olduğu bununla birlikte, asıl olarak bu durum tıp bilimini ilgilendiren kavramlardır. Uyuşturucu maddelerin kullanılması neticesinde ortaya çıkacak fizyolojik, biyolojik durumların tedavi ve iyileştirilmesi tıp biliminin ilgi alanı içinde kalmaktadır³². Ancak TDDK Kurumunun tanımına bakıldığı zaman ise, *“kişiyi hareketten ve gereği gibi düşünmekten alıkoyan, uyuşturma özelliği olan, uyuşturan, narkotik anlamlarına gelmektedir”*. Uyuşturucu maddelerin neleri kapsadığı gerek kanuni tanımından hareketle gerek ise, tıbbi tanımlar bakımından aynı özellikleri göstermektedir yani kanuni tanımında yazan tüm uyuşturucu ve uyarıcı madde çeşitleri tıp bilimi açısından da aynı kategoride değerlendirilmektedir. Uyuşturucu madde için uluslararası alanda yapılan bazı önemli tanımlara değinmek gerekir ise, Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ise, daha geniş kapsamlı bir tanım yapmayı uygun görmüş, böylece uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin sınırlarını genişletme amacını taşımaktadır³³.

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından yayınlanan Alkol ve Uyuşturucu Terimleri Sözlüğüne göre, *“Uyuşturucu madde terimi yaygın olarak sağlık için alınanlar dışında yasadışı maddeler ve psiko-aktif ilaçlar için kullanılmaktadır. Tıpta, hastalıkları tedavi etme veya önleme potansiyeli olan veya fiziksel ve zihinsel sağlığı artıran; eczacılıkta, dokuların ve organizmaların biyokimyasal ve fizyolojik süreçlerini değiştiren kimyasallar uyuşturucu madde olarak tanımlanmaktadır”*. Bu tanıdan hareketle, Amfetamin, kokain, kafein, ksantin, nikotin ve fenmatrazin veya metilfedinat gibi sentetik iştah bastırıcılar; uyarıcı maddelerdendir³⁴. Bununla birlikte kişilerin tıbben iyileşmeleri için kullanmak zorunda oldukları ve insanları bulundukları buhranlı durumlardan kontrollü bir şekilde çıkmalarına yardımcı olan Antidepresanlar, antikolinergikler ve morfin türevleri gibi bazı ilaçların kişiler tarafından yüksek doz kullanılması neticesinde, kişinin kendisi dozunu artırması, kendisini iyi hissetmek için doktorun önerdiği dozdan daha yüksek seviyede alması, durumlarının

³²Kınacı, A. & Güngör, Ş.: (2001). Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerle İlgili Suçlar, Ankara: Yetkin Yayınevi.

³³ Karakaş, D.F.: (2015). a.g.e., s.14.

³⁴ Dönmezer, S.: (1974). Uyuşturucu ve Tutku Yapan Maddeler Konusunda Avrupa Mukayeseli Mevzuatında Yeni Gelişmeler, Kübalıya Armağan.

ortaya çıkması halinde kişi üzerinde daha etkin belirtilerin ortaya çıkması muhtemeldir hatta bu durumların bazıları ölümcül seviyeye ulaşabilmektedir³⁵.

Uyuşturucu madde/maddeler kişi üzerinde kendisinin var olan anatomik yeteneklerinin belirli süreliğine kaybolmasına neden olan, onun gerek bilinç kaybının yanında, beyin fonksiyonlarının da zarar görmesine, istemsiz kas ve ritim hareketleri yaşamasına neden olan kimyasal bileşenlerin vücuda burun, damar yolu, ağız (oral) yoluyla alınması neticesinde, meydana gelen istemsiz (ancak genelde kişi bunu isteyerek almaktadır) durumlardır. Uyuşturucu maddelerin birçok çeşidi bulunmakla birlikte genel olarak kişi üzerinde onun iradesini kıran, onu belirli bir olumlu durumdan çıkarıp olumsuz duruma sokan, yoksunluk yaşatan kimyasal maddeler olarak tanımlamak yetersiz olmakla birlikte mümkündür.

2.3 UYUŞTURUCU VE UYARICI MADDELERİN GELİŞİMİ VE TARİHÇESİ

Tarihin her aşamasında insanoğlu tabiat ananın kendisine sunduğu bitki ve doğal ürünler üzerinden bir ilaç veya açıları azaltmaya yarayan merhemler, ağrı kesiciler vb. türevlerini üretmişler ve bunu yapan insanlara şifacı, doktor gibi unvanlar verilmiştir. Zaman içinde bu maddelerin başkaca amaçlar için kullanımları söz konusu olmuştur insanlar bu maddelerden keyif almak, rahatlamak, kendilerinden geçmek üzere kimi zaman içine başkaca maddeleri de karıştırmak suretiyle yeni formüller ve çeşitlerini geliştirmek suretiyle bu maddelerin tedavi edici özelliklerinin yanında insan sağlığına olumsuz etkileri olan diğer uyuşturucu madde türlerinin üretilmesinin önünü açmışlardır. Uyuşturucu madde kullanımını tarihsel olarak üç ayrı dönem içinde değerlendirmek bu maddelerin tarihsel gelişiminin nasıl ilerlediğini zaman içinde nasıl bir evrime girdiğinin ve dünya toplum sağlığı için ne kadar büyük bir tehlike olduğunu ortaya koymak bakımından faydalı olacaktır.

İnsanların gerek ilkel toplum zamanlarından başlayarak, modern topluma giden yolda her zaman uyuşturucu maddelerin varlığından söz etmek mümkündür. Bunlar zaman içinde öncelikle tedavi ve kişinin kendini iyi hissetmesi, kendine olan güveninin yükseltilmesi için kullanılmakta idi. Tarihin yazılı kayıtlarından elde edilen bilgilere göre, Mezopotamya da bundan yaklaşık 4000 yıl öncesinde, “plant of joy” adı eğlence ağacı olan ve afyon tarzı bir yapısı olan uyuşturucu madde kullanıldığı bilinmektedir³⁶. Eski Yunan toplumlarında

³⁵ Genç, T.: (1996). Dünyada ve Türkiye’de Uyuşturucu Sorunu, in: Avrupa Birliği Sürecinde Türk Polisi, Uluslararası Sempozyum Tutanakları, Ankara.

³⁶ İgel J. Larry.: (2004). Criminolog, Thomson Learning Acedemic Resource Center, USA, ss.446.

uyuşturucu maddelerin kullanılması zaman içinde problemlere neden olmuştur. Arapların da uyuşturucu madde olan esrar kullandıkları bilinmektedir. Güney Amerika yerlileri ve Meksikalıların da “koka” bitkisinin yaprağını çiğnedikleri, bununla birlikte “magic mushroom” isimli sihirli mantar olarak bilinen bu bitki ile ayinler yaptıkları bilinmektedir.

Osmanlı döneminde de uyuşturucu madde kullanıldığı bilinmekte padişahlardan Yavuz Sultan Selim ve II. Beyazıt’ın da uyuşturucu maddelerden olan esrar maddesini kullandıkları söylenmektedir. II. Abdülhamit zamanında esrar kullanımı yüksek bir seviyeye ulaşmış, bu maddeleri kullanan kişilere verilen cezalar hafif kalmakta idi. 1091-1276 Tarihleri arasında Hassan Sabbah’ın kurduğu Hassain devletinin diğer devlet adamlarını öldürmek, suikast düzenlemek için kendi Fedailerine uyuşturucu madde verdiği ve eylemleri gerçekleştirdiği bilinmektedir³⁷. Zaman içinde devletlerin varlıklarına büyük tehdit olan terör örgütleri bile kendi mensuplarına gerek canlı bombalama olaylarını yapmalarını veya başka yasa dışı olaylara motive etmek ve onların bu uyuşturucu maddeyi kullanırken ölmeleri halinde cennete gidecekleri yalanı ile intihar ve saldırılar yapmaktadırlar³⁸.

2.3.1 İlk Çağ Dönemi

Bu dönemde insanlar genellikle dini ritüellerde kendilerinden geçmek, bu yapılan ayinin içinde kaybolmak kendilerini ilahi kuvvete daha yaklaştıracı etkisi olduğunu düşündükleri için kullanmaktaydılar. M.Ö önce 6000’li zamanlarda, en eski uygarlıklardan olan Mezopotamya’da yaşayan Sümerler tarafından Afyon ve Esrar gibi maddelerin tıbbi anlamda kullanılmak üzere yetiştirildiği ve bunun kullanıldığını yapılan arkeolojik kazılar ile taş tabletlere yazılan yazılardan anlaşılmaktadır. Yapılan kazılarda elde edilen bulgular Haşhaş bitkisi ve onun kendi meyvesinden elde edilen Afyonun belki de anavatanın Anadolu toprakları olduğunu ve zaman içinde buradan yayılmak suretiyle dünyanın her köşesine ulaştığı söylenmektedir³⁹. Diğer uyuşturucu madde çeşitleri olan Esrar maddesinin tarihte ilk defa Asuriler tarafından kullanıldığı, zaman içinde Hindistan, İran ve Suriye’de dini merasimler sırasında kullanıldığı bilinmektedir⁴⁰. Sağlık ve neşe vermesi için insanlar

³⁷ Sevik, H.Y.: (2007). Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

³⁸ Booth, Martin: Haşhaştan Eroine Uyuşturucunun 6000 Yıllık Öyküsü, Sabah Kitapları, İstanbul: 1996.

³⁹ Salih Y.Ö.: (2019) Uyuşturucu Madde Bağımlılığı, 3. Basım, İstanbul, Nobel Akademik Yayıncılık.

⁴⁰ Şahin K, Ela K.,: (2007) Uygulamada Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları ve İlgili Mevzuat, Ankara, Adalet Yayınevi.

tarafından kullanılan uyuşturucu maddelerin zaman içinde kötüye kullanılması söz konusu olmuştur. 1091- 1276 yılları arasında varlık gösteren merkezi Alamut kalesi olan ve Hassasin devletinde görülmüştür. İsmail Mezhebine bağlı olan Hassan Sabbah'ın kurduğu bu devlette kendilerine yönelik bir tehdit olarak algıladıkları kişilere karşı fedailerine sürekli olarak uyuşturucu madde verilmek suretiyle yapmak istedikleri suikastlar için fedailerin itiraz etmeleri engellenmiş ve onların bu görev için motive olmaları sağlanmıştır⁴¹.

Uyuşturucu madde kullanımı tarihsel olarak bakıldığında göçler ile yayıldığını söylemek yerinde olacaktır. İnsanlar çeşitler nedenler ile bulundukları yerlerden daha güvenli, verimli olan yerlere gerek bireysel olarak gerek ise toplu olarak göç etmekte ve bunun neticesinde yanlarında toplumlarına ait her türlü alışkanlıkları ve kazanımları da götürmektedir. Yapılan araştırmalar bu tezi doğrulamaktadır ortaya Asya'da 5000 yıl önce bu maddelerin kullanıldığına dair kalıntılar bulunmuş ancak bunların sağlık amaçlı olarak mı? Yoksa uyuşturucu madde amaçlı olarak mı? Kullanıldığıının söylenmesi zordur. İnsanların ve kavimlerin göç ederken uyuşturucu madde türlerini götürdüklerine en iyi kanıt olarak, 2016 yılında Alman Arkeoloji Enstitüsü ile birlikte Free Üniversitesinin ortaklaşa yaptıkları çalışmada, uyuşturucu maddelerin yayılmasındaki katkıları bakımından Yamnaya halkını Marihuana maddesini taşıdıklarını söylemek gerekir. Bu topluluk Orta Doğu'ya esrar taşındığını söylemek gerekir⁴².

2.3.2 Roma ve Orta Çağ Dönemi

Uyuşturucu madde kullanımı tarihin ilk zamanlarından başlayarak bir kullanım alanı oluşmuş, ancak bunun yanında ilk önceleri sağlık ve şifa amaçlı olarak kullanılan bu madde türleri insanların göç etmesi, içiresinde bulunan etken maddelerin insanların biyolojik bütünlüğü üzerindeki keyif verici etkilerinin insanlar tarafından etkili bulunması, insanların iç dünyalarında meydana gelen ruhi yıkımların önüne geçmek için kullanılan uyuşturucu maddeler tarihin ilerleyen dönemlerinde ise hem çeşitlenmiş, bununla birlikte gerek kullanım alanı olarak sağlık ve şifa durumundan çıkıp toplum sağlığını tehdit eder hale gelmiş, artık devletlerin bu maddelerin kullanılması ile kişilerin bireysel sağlıklarının

⁴¹ Özcan Köknel, İnsanlık Tarihi Boyunca Dünyada ve Türkiye'de Uyuşturucu Madde Sorunları, İstanbul, Gelişim Yayınları, 1976, s.19.

⁴² Reşat S., (1948) Uyuşturucu Maddeler, Afyon-Morfin-Eroin-Esrar-Kokain Hakkında Milli ve Milletler Arası Hukuki ve Sosyal Durum, İstanbul, Cumhuriyet Matbaası.

yanında toplum sağlığını ve toplumun korunması notasında ortaya çıkardığı olumsuz durumların önüne geçmek adına ilk kanuni düzenlemelerin yapılmasına neden olmuştur⁴³.

Roma dönemi olan 15 yy. toplumun bilinen en büyük problemi alkoldür. Zaman içinde uyuşturucu maddelerin de bu kategoriye girmesi ile problemin boyutu büyümüşür. Roma dönemi ayrıca orta çağ dönemi olarak adlandırmak gerekir bu zamanda insanoğlu gelişme yolunda adımlar atmakta yenilikler aramakta idi kilisenin toplumun tüm katmanları üzerindeki hâkimiyeti sorgulanmakta ve insanlar bundan kaçış yolları aramaktadır. Bu dönem ayrıca insanların gelişmesi ile birlikte mekanik endüstri sisteminin gelişmesine yol açmıştır böylece insanların kendi içinden çıkamadıkları sorunlar ile baş edebilmelerinin bir çaresi olarak uyuşturucu madde kullanımının artmasına ve gelişim göstermesine neden olmuştur. Bu dönem içinde, uyuşturucu madde 1940 öncesinden farklı olarak dünya geneline yayılma durumu göstermiş ve çeşitlenmiştir. Uyuşturucu madde kullanılması yalnızca roma ve Avrupa ile sınırlı kalmamış ve diğerkara ölkelerine yayılma eğilimi göstermiştir. Kullanılan uyuşturucu maddelerden olan Afyon ve eroin Asya ve Kuzey Amerika ile sınırlı iken Avrupa'ya yayılmış buradan da gelişmekte olan ölkelere doğru bir yayılım göstermiştir. Uyuşturucu madde kullanılması Latin Amerika ölkelerinde ilk olarak “koko” yaprağının çiğnenmiş yoluyla sınırlı bir tüketim söz konusu iken, zamanla tüm Amerika ve Avrupa'ya yayılma eğilim göstermiştir⁴⁴.

Uyuşturucu maddelerin tarihi içinde gelişimi noktasında ölkeler arasında etkileşimde büyük önem arz etmektedir. Gerek ölkelerin şu anki elektronik iletişim olanakları olmasa bile daha etkin bir şekilde yapıldığını söylemek gerekir. Dünya her zaman global anlamda bir ticari ilişkiler varlıklarını korumuştur. Çin, Hindistan, Orta Doğu ve Afrika'da kullanılan esrar maddesinin insanlar üzerindeki etkilerinin diğerkölkelere yayılması Avrupa, Amerika kadar uzamıştır. Üretilen sentetik uyuşturucular olan “barbütratlar ve benzo diyazepinler” bütün dünyada günün kullanım durumları içinde en kötü uyuşturucu madde olarak kullanılır hale gelmiştir⁴⁵.

⁴³ KÖKNEL Ö.: (1976) İnsanlık Tarihi Boyunca Uyuşturucu Madde Sorunları, Gelişim Yayınları, elik Cilt Matbaası, İstanbul.

⁴⁴ atalbaş A. Ü. Narko-koridorlar: Suçun Toplumsallaşması Üzerine Bir Deneme. Kùltür Araştırmaları Dergisi. S.13, 2022; S.75-88.

⁴⁵ KÖKNEL Ö., (1976) İnsanlık Tarihi Boyunca Uyuşturucu Madde Sorunları, Gelişim Yayınları, elik Cilt Matbaası, İstanbul.

Avrupa’da toplumların gelişmesi ile birlikte bir başka sorun daha ortaya çıkmıştır. Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin kullanımı erkek bireyler arasında çok yoğun bir şekilde yaygın iken kadın erkek arasındaki eşitliğin giderek azalması, ekonomik durumu iyi olan kadın bireylerin uyuşturucu madde kullanıma yönelimlerinin artması nedeniyle kullanıcı kitlesi de değişime uğramıştır. Bu durum karşısında şunu belirtmek isteriz ki, uyuşturucu maddenin bu denli yayılmasından sonra bu maddelerin hem alt kültür grupları ile birlikte, yüksek gelir grubuna sahip kişi ve aileler arasında da yaygınlaşması ile bu maddeler hem talep, çeşitlilik ve ürünün içeriklerine bağlı olarak etkilerinin de değiştiğini söylemek gerekir⁴⁶.

2.3.3 Uyuşturucu Madde Savaşları

Uyuşturucu madde kullanımı zaman içinde bazı ülkeler açısından daha büyük sorunların ortaya çıkmasına ülkelerinin genç nüfusunu kaybetmesine kadar gidecek tehlike sürecin başlamasına neden olmuştur. Çinliler, 18.yy. kadar Afyon maddesini ağrıları dindirme ve uyku problemi yaşayan insanların tedavisinde kullanmıştır. Ancak zaman içinde ülke genelinde Afyon kullanımının tüm toplum katmanında artması, devletin bu sorun ile baş etmesi için önemli tedbirler almasına neden olmuştur. Çin uyuşturucu madde olarak gördüğü ve toplumunu büyük bir yıkımın eşiğine getiren bu durum için idam başta olmak üzere çeşitli tedbirler almış ve bunları katı bir şekilde kullanmıştır. Çin devletinin ağıri kesici olarak İngiltere’den aldığı Afyon ürüne kısıtlama getirmesi ve yasaklaması ile sorunu çözmek adına adım atılmıştır. Çin kendisine Afyon satan İngiltere’den alımı yasaklaması neticesinde bu ticaretin devamını sağlamak için İngiltere savaş açmış ve bu durum neticesinde 1841 ile 1842 yılları arasında yaşanan bu durum Afyon savaşları olarak anılmıştır. Savaş sonunda yasak kalmış Çin’den porselen ve ipek alımı karşılığında gümüş ve altın veren İngiltere artık Afyon ile ödeme yapmaya başlamıştır⁴⁷.

Afyon savaşı olarak bu durum yanında İngiltere’nin yanında yer alan Amerika Birleşik Devletlerin de Afyon maddesinin kullanılmasında patlama görülmüştür. Uyuşturucu madde olarak Afyon türevi benzer ürünler ilk olarak 1803 yılında Fransa’da diğer uyuşturucu türü olan eroin ise, 1898 yılında Almanya’da elde edilmiştir. Üretim yeri Güney Amerika olan

⁴⁶ ÖGEL, K., (1997) Uyuşturucu Maddeler ve Bağımlılık, İletişim Yayıncılık, Şefik Matbaası, İstanbul.

⁴⁷ Rıfat Uçarol: Siyasi Tarih, Bir Makro Tarih Yaklaşımı, Çin Tarihi Bilgi Üniversitesi yayınları C.2 S.5, 2007, s.259.

kokain ise, İngiltere’de 1870 yıllarında toplum her katmanında bilinen popüler bir uyuşturucu madde olmuştur⁴⁸.

2.3.4 Osmanlı Döneminde Uyuşturucu Maddeler

Osmanlı toplumu İslam kültür yapısını benimsediğinden ayrıca diğer Türk devletlerinin korumaya çalıştığı İslam medeniyetinin devamı olarak görüldüğünden uyuşturucu madde kullanımı noktasında bazı katı durumlar yaşanmıştır. Osmanlı döneminde diğer kültürlerde olduğu gibi uyuşturucu madde etkisi yapan ürünler sağlık ve şifa amaçlı olarak kullanılmaktadır. Bu alanda kullanılan haşhaş ve kenevir bitkisi zaman içinde insanlarda alışkanlık yapmış bu durum ise, toplumun elit kesimi üzerinde daha etkili olmaya başlamıştır⁴⁹.

Sağlık alanında kullanılan maddelerin şifa amaçlı olarak, esrar maddesinin sıtma başta olmak üzere romatizma, gut gibi hastalıkların tedavisinde kullanılmakla birlikte kişilerde baş ağrısını kesmek için ağrı kesici olarak da kullanılmaktadır. Bu dönem içinde, “Beng” adıyla zikredilen esrar maddesinin yanı sıra bununla birlikte amber, tarçın, safran gibi aromatik maddelerin Afyon ile karıştırılması suretiyle ağrı kesici başkaca ilaçlar elde edilmeye çalışılmıştır. Osmanlı döneminde Afyon bitkisinin sadece tıp alanında kullanmak için değil zirai üretim amaçlı olarak da üretildiği görülmüştür. Özellikle Afyona ismini veren batı Anadolu’da bulunan Afyonkarahisar şehrinde üretimi yapılmıştır. Bunun dışında ise, Balıkesir, Kütahya, Uşak, İzmir, Manisa, Bolu, Bursa, Aydın, Konya, Tokat, Çanakkale, Tekirdağ, Edirne, Amasya, Tokat, Niğde, Malatya, Maraş ve Antep illerinde yapılmakta ve bu üretim bulunduğu bölgeye ekonomik bir getiri sağlamaktaydı⁵⁰.

XIX. yüzyılın ikinci yarısında itibaren Afyon maddesinin içindeki kimyasal özelliklerinin keşfedilmesi ve morfin ile sentezlenmesiyle birlikte sağlık alanında yeni gelişmeler yaşanmış ve bunun üzerine II. Abdülhamit döneminde Afyon kullanımı bir ticari faaliyet alanı olarak görülmeye başlanmıştır. Afyon maddesinin üretimini teşvik edecek çalışmalar yapılmış, bu

⁴⁸ Tamur Danacıoğlu, E., “Karşılaştırmalı Bir Perspektiften 19. Yüzyılda Çin ve Osmanlı İmparatorluğu’nda Protestan Misyoner Faaliyetleri”, ÇTTAD, C.12, 2006, s.3-20.

⁴⁹ Genç, Mehmet: Osmanlı İmparatorluğunda Devlet ve Ekonomi, 4. Baskı, Ötüken Yay., İstanbul: 2005.

.

⁵⁰ Karadeniz, Kibar.: Bağımlılık Yapan Madde Kullanma Suçlarının İslam Hukuk Sosyolojisi Açısından Değerlendirilmesi, Yayınlanmamış YLT, Ankara Ü. SBE, Ankara: 2009.

kapsamda bu üretimi yapan çiftçilere bir yıldan üç yıla kadar vergi muafiyeti ve afyon üretiminde üretenleri bilinçlendirecek çalışmalar yapılmaya başlanmıştır⁵¹.

2.3.4.1 Osmanlı döneminde uyuşturucu maddeler ile mücadele

Uyuşturucu maddelerin kullanım alanlarında meydana gelen değişikliklerin yanında, tıp ve ağrı kesici özelliklerinin yanında, keyif verici maddeler kapsamında kullanımın yaygınlaşması ile birlikte imparatorluk topraklarında bu madde ile mücadele kapsamında bazı tedbirlerin alınması sonucunu doğurmuştur. Bakıldığında ilk başlarda bu tip maddelerin kullanımına karşı bir olumsuz tavır görülmemiştir ancak yukarıda izah ettiğimiz hususların ortaya çıkması neticesinde bazı tedbirlerin alınması söz konusu olmuştur. Bu tedbirlerin alınmasına öncülük eden kişiler ise İslam fıkıh alimlerinin ve ulemanın baskısı olduğunu söylemek gerekir⁵².

Osmanlı imparatorluğu uyuşturucu maddeler ile mücadele kapsamında öncelikli olarak adalet, idari, iktisat ve sağlık gibi toplumun tüm katmanlarını ve devletin yapısını ilk elden ilgilendiren alanlarda düzenleme yapmıştır. Osmanlı imparatorluğunda adil meselelerde kadıların rolü büyüktü çünkü her ilgi alanına ait birimler ve bunların sorumlularının bulunmasının yanında adalet işlerinde önem büyük yer tutmaktadır. Kadılar hem adli bunun yanında beledi, mali, askeri alanda olmak üzere sorumlulukları bulunması önemini gözler önüne sermektedir. Osmanlı hukuk sisteminin uyuşturucu maddelere bakış açısı genel olarak dini perspektif açısından değerlendirilmesi yapılmakla birlikte dini içtihatlarla göre haram kabul edilen ve bunun günah olduğu yönünde verilen kararların tüm idari işlerde toplumun diğer otorite katmanlarında uygulanması ve bir bütünlük taşıması önem arz etmektedir.

Osmanlı hukuk sistemi içinde imparatorluk toprakları içinde yetiştirilen Afyon, Esrar gibi maddelerin keyif amacı dışında kullanılması suç ve ceza siyaseti içinde de yer alınmıştır. Bir diğer hukuki bakış açısı ise şeyhülislam fetvalarının bu duruma bakış açısından etkin bir şekilde kendini göstermesidir. Verilen fetvanın sağlık amacı dışında keyif verici özelliğinin kullanılması neticesinde amacının dışında kullanılmasının günah olmasından dolayı, bu

⁵¹ Öztürk, Metin.: Sıhhatî Çelebi'nin "Menâkıb-ı Mükeyyifât-ı Âlem" Risalesi Çerçevesinde 17.Yüzyıl İstanbul'unda Keyif Verici Maddeler, Yayımlanmamış YLT, Hacettepe Ü. SBE, Ankara: 2006.

⁵² Taşlıgil, Nuran ve Şahin, Güven.: "Tarihsel Süreçte Haşhaş ve Afyon", Tarih Okulu Dergisi, S.XXXIV, Haziran 2018, s. 163-196.

suçlar için tazir “yasaklamak, cezalandırmak, zorlamak, reddetmek, terbiye etmek” cezalarının verilmesini öngörmüştür⁵³.

Uyuşturucu madde kullanımında bir başkaca önemli gelişme ise, IV. Murat döneminde yaşanmıştır. Bu dönemde uyuşturucu madde özelliği olan afyon maddesinin aşırı dozda alındığı zaman kişinin üzerinde bağımlılık yaptığını öğrenince hepsini imparatorluk topraklarında yasaklamıştır. Bununla da yetinmeyen padişah kahvehanelerde bu maddelerin kullanıldığından İstanbul’daki tüm kahvehanelerin kapatılmasını ayrıca yasağa uymayan kişilerin ağır şekilde cezalandırılmasını emretmiştir. Toplumun genelinde bu yasaklara uyma eğilimi pek görülmemiştir çünkü geçmişten gelen afyon ekimi alışkanlığı, kabul edilmiş alışkanlıklar, üretiminin neredeyse tüm imparatorlukta yaygın olması, toplum tarafından bunun normal bir faaliyet olarak algılanması gibi düşünceler cezaların bile etkisinin yetersiz kalmasına neden olmuştur⁵⁴.

Osmanlı döneminde uyuşturucu maddeler ile mücadele kapsamında XVII ve XVIII. yüzyıllarda uygulanan sert tutum XIX. yüzyılda döneminde devam etmiştir. Uyuşturucu maddeler ile mücadele kapsamında 1851 yılında Dâhiliye Nezareti tarafından devletin tüm birimlerine gönderilen talimat çerçevesinde, esrar tabir edilen madde/maddelerin satışının yasaklanmış olduğu bildirilmiş, bu konuda yerel yöneticilere bu yasağa uymayan kişilere karşı esneklik gösterilmemesi konusunda uyarılmıştır. XIX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren ise ceza tedbirlerinin arttığı görülmektedir⁵⁵. Bireylerin uyuşturucu maddelere karşı olan kullanımlarını azaltmak için yakalanan kişilere hapis, sürgün ve zorunlu kamu hizmeti cezaları verilmektedir. Bu cezaların uygulandığı zamanlarda İngiltere ve Amerika gibi gelişmiş ülkelerde henüz uyuşturucu madde kullanan kişilere yönelik bir cezai yaptırım söz konusu değildir⁵⁶.

⁵³ Ağırakça, Ahmet: “Osmanlı Tıbbının Kaynakları”, Osmanlılarda Sağlık, C. I, Health in The Ottomans, ed. Coşkun Yılmaz-Necdet Yılmaz, Biofarma Yay. İstanbul: 2006.

⁵⁴ Çıtır, Burak: “Uluslararası Afyon Anlaşmalarında Osmanlı İmparatorluğu”, Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi, C. I, S.1, 2015, s. 17-47.

⁵⁵ Yaşar, Ahmet.: “‘Külliyen Ref’ten ‘İbreten Li’l-Ğayr’e: Erken Modern Osmanlı’da Kahvehane Yasaklamaları”, Osmanlı Kahvehaneleri: Mekân, Sosyalleşme, İktidar, ed. Ahmet Yaşar, Kitap Yay. İstanbul: 2010.

⁵⁶ Mat, Afife: “Osmanlı İmparatorluğu’nda Afyonun Tarihi”, Osmanlı Bilimi Araştırmaları, XI/ 1-2, 2009-2010, s. 285-290.

Uyuşturucu maddelerin yasaklanması yanında, bu maddelerin iktisadi olarak da mücadele edilmesi gerektirmiş ve bunun içinde bazı hukuki çalışmalar yapılmıştır. İmparatorluk topraklarında üretilen ve kişinin üzerinde bağımlılık yapan haşhaş ve kenevirden elde edilen ürünlerin hem iç piyasa hem de dış piyasa olarak müşterileri bulunmakta ve bu ürünlere talep fazla olmakta idi. Bu ürünlerin özellikle sağlık alanında ağrı kesici, şifa kaynağı ve tedavi edici özelliklerinden dolayı tercih edilmesi ve bunun için talep olması durumun önemini ortaya koymaktadır⁵⁷. Başkaca önemli bir husus ise, devletin bu maddeler üzerinden bir vergi geliri elde etmesi durumu olmaktadır. Hem vergi ve üretim kaybı yaşamak istemeyen devlet bunun hem satışını yasaklamak, kullanılmaması için cezai tedbirler almak yanında, kullanım alanlarının geniş olması talep olması durumundan dolayı bir gelir kaybı yaşamak istememektedir. Osmanlı ticari yaşamı esnaflık örgütleri şeklinde teşkilatlanmasından dolayı, bu ürünlerin tek bir elden değil bir yapılanmanın içinde satışının sağlanması amaçlanmıştır. Bu ürünlerin hem yurt içinde belirli bir alıcı kesimi bulunmakta ve gerektiğinde ise, yurt dışına da satış yapılmaktadır⁵⁸.

Osmanlı esnaflık teşkilatına göre kendi içinde tutarlılığı loncada denilen bu yapı ticari hayatı kontrol etmekte ve önemli kararlar almaktadır. Piyasanın kendi içinde verimli, aktif, düzenli çalışmasını sağlayan bu sistem bir ürünün hem iç piyasa hem de dış piyasada var olan veya olacak her türlü arzına cevap vermektedir⁵⁹. Devlet hazinesinin gelir kaynakları çeşitli olsa da haşhaş ve kenevir ürünleri hem bu ürünlerin imparatorluk içindeki üretimi ve bunun getirisinin yanında satışından da gelir elde edecek devlet politikasını terk etmek istememektedir. Bu denetlemenin yanında, özellikle imparatorluk başkenti olan İstanbul’da haşhaş ve kenevir gibi ürünlerin satıldığı yer alan “Tiryakiler Çarşısı’nda” sıkı tedbir ve önlemler alarak hem satışı ve kontrolü baskı altında tutmaya çalışmıştır⁶⁰.

Osmanlı imparatorluğunda haşhaş ve kenevir türü bitkilerin gerek ekonomik açıdan gerek ise talebin fazla yoğun olmasından dolayı XIX. yy. başlarında büyük önem kazanmıştır.

⁵⁷ Öge, Ali: “Şeyhülislam İbn Kemal’in Fetvaları Işığında Osmanlı İktisadi Hayatından Bir Kesit”, İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi, S. 16, 2010, s. 275-298.

⁵⁸ Erkal, Abdulkadir. “Divan Şiirinde Afyon ve Esrar”, Atatürk Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, S. 33 Erzurum 2007, s. 25-60.

⁵⁹ Kala, Ahmet: “Esnaf”, İslam Ansiklopedisi, C. 11, TDV Yay., İstanbul: 1995.

⁶⁰ Gider, Mahmut: “Keyif Verici Maddelerden Uzak Durmanın Gerekliliği: Sünbülzâde Vehbi’nin Lutfiyye Mesnevisi Örneği”, Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi, C. 6, S. 14, Mart 2019, s. 23-35.

Avrupa’da sözü edilen maddelerin sağlık alanında büyük öneminin bulunduğunun keşfedilmesi bu bitkilere ilginin artmasına neden olmuş bunun üzerine üretilen ürünlerin kaçak olarak üretilmesinin önüne geçmek, Avrupa ilaç sanayisine ham madde olarak temin edilen bu ürünlerin kaçak olarak satılması üretilmesinin denetlenmesine neden olmuştur. Osmanlı imparatorluk yetkili organlarının bu maddelere başkaca maddeler karıştırılarak kişiler üzerinde tiryakilik yapıcı özelliklerinin bulunmasından dolayı bu yakalanan hapların veya bitkilerin alınıp satılmasını yasaklamış ve bunun için “Meclis-i Vâlâ” kararları almıştır⁶¹.

Uyuşturucu maddelerin imal ve ticaretinin devlet kontrolünden çıkmaması için, XIX. yy. bazı kanunlar çıkarılmış ve ortaya çıkan arz durumunun kontrol altına alınmasına çalışılmıştır. Bu amaçla bu maddelerin tüketildiği yerler alan kahvehane ve aktar gibi yerlerin sürekli ve düzenli olarak denetlenmesine çalışılmıştır. Tüm bu çalışmalar diğer alanlarda da kararlılık ile sürdürülmeye çalışılmıştır özellikle sağlık alanında bu ürünlerin şifa ve ağrı kesici kullanımının dışında başkaca bir amaç için kullanılması yasaklanmış ve tedbirler alınmıştır⁶².

2.4 UYUŞTURUCU VE UYARICI MADDE ÇEŞİTLERİ

İlk çağlardan bu yana var olan uyuşturucu maddeler ilk kullanım alanlarında insanlara keyif vermek, korkularından arınmasını sağlamak ve tıbbi tedaviler için kullanılmakta idi. Ancak zaman içinde, asıl kullanım alanından çıkıp insanların bunu rahatlamak, stres atmak, haz almak, hayata başka bir açıdan bakmak için genellikle, kendi istek ve iradeleriyle aldıkları sentetik olan (doğada ham halde bulunan ve işlenen) maddelerin vücuda alınması ile gerçekleşen durumdur⁶³. Uyuşturucu terimi İngilizcede (ki) kelimesinin karşılığı anlamına gelen “Narcotics” kelimesinin ve Yunanca kelime anlamı olarak,” Narke” (Uyku) kelimesinin kökünden gelmektedir⁶⁴. Dilimizde ise bu kelime “Narkotik” olarak geçmiştir⁶⁵.

⁶¹ Düzdağ, M. Ertuğrul: Şeyhülislâm Ebûssuud Efendi Fetvaları Işığında 16. Asır Türk Hayatı, Enderun Kitabevi Yay., İstanbul: 1972.

⁶² Başbakanlık Osmanlı Arşivleri, 7 Numaralı Mühimme Defteri (975-976/1567-1569), C. I, nr.1012, 417, Dîvân-ı Humâyûn Sicilleri Dizisi: V, Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yay., Ankara: 1998.

⁶³ Gündel, A.: (2009). “5237 s. TCK’da Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları”, Ankara: Seçkin Yayınları.

⁶⁴ Güncel Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu, (Çevrimiçi) www.tdk.gov.tr, 16.4.2023.

⁶⁵ Dönmezer, S.: (1970). Uyuşturucu maddelerin Hukuk ve Kriminoloji ile İlgili Bazı Yönleri (Kriminoloji) Hukuk Fakültesi Mecmuası. C. 36, S: 1-4, s.1.

Uyuşturucu maddelerin birçok çeşidi bulunmakta olup, bu maddelerin bazıları kişiyi uyuşturmaktan daha ziyade, kendilerini daha başkaca hallere sokan kimyasalları içinde barındırmaktadır. Uyuşturucu maddeler kendi içinde bazı özellikler göstermekte olup bunlar toz tipi uyuşturucu maddeler ile yaprak tipi uyuşturucu maddeler olarak anılmaktadır. Toz tipi olan uyuşturucu maddeler, Kokain, eroin ve morfin bunlara örnek olarak verilebilir bu maddeler işlendikten sonra bu hale gelmekte ve kullanıcılar tarafından tüketilmektedir.

Yaprak tipi uyuşturucu maddeler ise, haşhaş ve marihuana ve bunların benzerleri gelmektedir. Uyuşturucu maddelerin bundan başkaca bir ayrıma daha tabi tutulmaktadır sert ve yumuşak uyuşturucu maddeler, sert olanlar eroin, morfin ve kokain sert uyuşturucu maddeler iken esrar marihuana ve LSD benzeri maddeler ise yumuşak uyuşturucu ve uyarıcı maddeler denilmektedir⁶⁶. Dünya sağlık örgütü (WHO) ise bu maddeleri üç grup altında toplamıştır. Bunlar afyon ve afyondan türeyen diğer uyuşturucu ve uyarıcı maddeler, kullanan kişiye halüsinasyona sebep olan ruh sağlığını bozan maddeler ve tedavi amaçlı kullanılıp kişide bağımlılık yapan onda bu ilacı kullanma yönünde büyük bir tutku oluşmasına sebep olan maddeler olarak kategorize etmiştir.

2.4.1 Uyuşturucu Maddelerin Çeşitlerinin Değerlendirilmesi

Uyuşturucu maddelerin kendi içinde sınıflandırılması gerekmektedir bunun temel nedeni ise, hangi maddenin nasıl bir etki alanına sahip olduğunu bilmek düşüncesi yatmaktadır. Kişi bu maddeyi aşırı kullandığı veya kullanamayıp yoksunluk çektiği zaman tıbbi açıdan, kullanılacak tedavi yöntemini bulmak veya bir ceza hukuku yargılaması yapılırken verilecek olan ceza miktarının belirlenmesinde indirim veya attırma sebebinin bilinmek istenmesinden kaynaklanmaktadır. Bu maddeler iki çeşidi bulunmakta olup, doğal olarak elde edilen uyuşturucu ve uyarıcı maddeler, bir diğeri ise sentetik uyuşturucu ve uyarıcı maddeler olmaktadır⁶⁷.

⁶⁶ Sulhi, D.: (1970). Uyuşturucu Maddelerin Hukuk ve Kriminoloji ile İlgili Bazı Yönleri, İÜHFM, C. XXXVI, S. 1-4, s. 1.

⁶⁷ Handan, Y.S.: (2007). Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

2.4.2 Doğal Uyuşturucu Maddeler

2.4.2.1 Afyon

Uyuşturucu ve uyarıcı madde kavramında ilk akla gelen en çok bilinen uyuşturucu madde türü olarak söylemek mümkündür. Uluslararası literatürde afyon “opium” denilmektedir olgunlaşmamış Haşhaş bitkisinin kapsüllerinin insan tarafından çizilmesiyle içinden akan beyaz renkli süttten elde edilen, hava ile temas etmesi sonucu kahverengi bir hale dönüşen keskin kokulu ve acı bir tada sahip olan uyuşturucu maddedir⁶⁸. Afyonun en büyük özelliği ise, kullanan kişinin sinir sistemine saldırması sonucu ilk kullanımında kişide zekâ sorunları yaşamasına, seksüel anlamda güçlenme duygusunun artmasına, yapay olarak kişiye neşe ve açılara karşı dayanma ve azalan oranda bu duyguyu yaşama, kişinin nabız atışlarının yükselen oranda artmasına, hayal alemine dalmasına ve kişinin rahat bir uyku haline girmesine neden olmaktadır⁶⁹.

Bu maddenin sürekli olarak kullanılması neticesinde, kişide fiziksel ve ruhsal olarak bir bağımlılık ve bu maddeye karşı sürekli bir istek ve ihtiyaç duymasına, uykusuzluk ve yorgunluk yaşamasına neden olmaktadır bu maddenin sürekli olarak kullanılması nedeniyle kişiyi ölüme kadar götürebilecek olaylar zincirinin fitili ateşlenmiş olmaktadır⁷⁰. Tüm bunların yanında tıp bilimi alanında ise, bu madde hastaların tedavisinde özellikle ameliyatlar sırasında hukuki olarak yasal bir şekilde kullanılmakta ve saklanmaktadır. Afyon maddesinin kullanılmaması nedeniyle kişide 4 ile 6 saat başlayarak, kullanan kişi/kişilerin yoksunluk krizleri yaşamasına veya 7 güne kadar süren uzun bir dönemde madde bağımlılığı sonucu ortaya çıkan yoksunluk krizinin yaşanmasına neden olmaktadır⁷¹.

2.4.2.2 Morfin

Uyuşturucu ve uyarıcı maddeler içinde en yaygın olarak bilinen maddelerinden biridir. *“TDK ’ya göre morfin, afyonda %10 oranında bulunan, uyuşturucu özelliği olan bir*

⁶⁸Gökler, R. ve Koçak, R.: (2008). Uyuşturucu ve Madde Bağımlılığı, Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 1 s. 89-104.

⁶⁹ Güngör, Ş. ve Kınacı, A.: (2001). Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerle İlgili Suçlar, Ankara.

⁷⁰ Gümrük Müsteşarlığı Genel Müdürlüğü (GMGM), (2003), Kaçakçılıkla Mücadele Daire Başkanlığı (KAM), Uyuşturucu ve Kimyasal Maddeler, Ankara: s.9.

⁷¹ Yenidünya, A. Caner: (2011), a.g.e., s.23.

alkaloittir”⁷². Dünya sağlık örgütü tarafından 1977 tarihinden beri uyuşturucu madde listesinde bulunmakta ve kullanım alanı tıbbi amaçlar dışında yasal olarak sınırlandırılmış bir uyuşturucu ve uyarıcı madde türüdür. Afyon sakızının belirli bir sıcaklıkta bulunan suda eritilmesi neticesinde içinde bazı kimyasal maddeler eklenerek ve işlemden geçirilerek elde edilen baz morfin, uyuşturucu madde olan afyondan ilk üretilen uyuşturucu madde olarak bilinmektedir. Tıp alanında kullanımı yaygın olan morfin maddesi hastaların uyuşturulmasında, ağrıların dindirilmesinde kullanılmakta olup sıvı olarak ağız yoluyla ve hap olarak kullanılmaktadır. Morfin maddesinin belirli bir kokusu bulunmamaktadır tadı çok acı, suda erime özelliği bulunan ve toz kristalleri şeklinde olan bir maddedir. Gerek tıp alanında gerek ise diğer kullanım alanlarında genel olarak bir şırınga ile deri altına enjekte edilerek kullanılmaktadır her uyuşturucu madde gibi aşırı kullanımı kişilerin ölümüne neden olmaktadır.

2.4.2.3 Eroin

Uyuşturucu maddeler içinde kullanıcılar arasında en çok kullanılan uyuşturucu ve uyarıcı madde türüdür. *“TDK’ya göre morfinden kimyasal yolla elde edilen uyuşturucu bir madde olan eroin; ham afyon bileşiminde de bulunan alkaloitlerden bir tanesidir”*. Eroin maddesinin rengi beyaz, tadı acı, herhangi bir kokusu olmayan, bakıldığında nişasta görünümüne sahip Morfinden 2 ile 20 kat daha etkili olduğu tespit edilmiş bir uyuşturucu ve uyarıcı maddedir. Toz olarak ağızdan, burundan ve sıvılaştırılarak deri altına enjekte edilmek suretiyle kullanılmaktadır⁷³.

İlk kullanım alanı 1800 yılların sonunda içinde bulunan maddeler sentezlenmiş ve morfin bağımlılığı, ağrıların tedavi edilmesi, öksürüğu önlemek ve nefes darlığı şikayetlerinin giderilmesi için tıbbi tedavi amaçlı kullanılmak üzere, piyasaya sürülmüştür. Zaman içinde kişilerde bağımlılık eğilimlerinin artması neticesinde satışı yasaklanmıştır. Eroin ilk kullanımında bile kişilerde bağımlılık yapabilme özelliği olan tehlikeli bir maddedir kişilerin buna yakalandıktan sonra tedavi edilmeleri uzun bir rehabilitasyon sürecini beraberinde getirmektedir.

⁷² TDK Güncel Sözlük, <http://tdk.gov.tr/> Erişim Tarihi: 16.4.2023.

⁷³ Kurt ř.: (1992). Uygulamada Uyuşturucu Madde Suçları ve İlgili Mevzuat, İstanbul: Kazancı Yayınları.

2.4.2.4 Kodein

Morfinin bazı kimyasal süreçlerden geçirilmesi suretiyle elde edilen bir uyuşturucu madde türüdür. “TDK ‘ya göre kodein; afyondan elde edilen, öksürük ve ağrı kesmeye yarayan bir alkaloittir”⁷⁴. Kodein maddesi kokusuz, beyaz renkli, kristaller halinde veya toz olarak bulunur tıp alanında öksürük, ağrı kesici ve ishal hastalarının tedavisinde kullanılmaktadır. Kullanım şekli ise, ağız yoluyla, makattan, enjeksiyon yolu ile, tablet ve toz olarak kullanılması mümkündür diğer uyuşturucu maddeler göre bağımlılık yapması zordur ender görülen maddeler arasındadır⁷⁵.

2.4.2.5 Metadon

Afyon’dan üretilen bir başka alkaloit olan maddedir genel olarak tıp alanında eroin bağımlılığını tedavi etmek amacıyla, sıvı olarak veya hap şeklinde kullanılmaktadır. Eğer tedavi dışında bir maksatla alınırsa hemen bağımlılık yapan bir uyuşturucu madde türleri arasında yer almakta olup, günlük kullanımda eroin bağımlılığı veya uyuşturucu madde kullanma geçmişi olan kişilerde ortaya çıkan, uyuşturucu madde yoksunluğunu belirtilerini azaltmakta ve bu isteği dindirerek kişinin bundan kurtarılması amacıyla kullanılmaktadır. Metadon maddesinin kişi üzerinde bir yoksunluk etkisinin olmaması nedeniyle yirmi dört saat boyunca etkilerini kişi üzerinde devam ettirmekte böylece kişi günlük hayatına aksatmadan devam edebilmektedir yani kişi okuluna, iş yaşamına sosyal hayatına dönebilmektedir⁷⁶.

2.4.2.6 Esrar

Uyuşturucu maddeler içerisinde belki de en çok bilinen maddedir. Dişi Hint keneviri bitkisinin gövde ve yapraklarında elde edilmekte olup rengi kahverengi, koyu yeşil, kehribar veya siyah tonlarındadır. Uyuşturucu maddeler içinde uluslararası alanda dahil olmak üzere en çok bilinen bu maddenin bazı çeşitleri bulunmakta olup bunlar Toz esrar, reçine esrar, pres esrar, gonca esrar ve likit esrar olarak isimlendirilmektedir. Yapım aşamasında ise eroin, reçine esrarın kurutulup elenmesiyle toz esrar elde edilmekte, kurutularak elde edilen tozun preslenmesiyle plaka esrar ve alkol gibi kimyasallarla damıtılmasıyla sıvı esrar

⁷⁴ TDK Güncel Sözlük, <http://tdk.gov.tr/> Erişim Tarihi: 16.4.2023.

⁷⁵ Yurdakul M.: (2007). Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddeler ve Suçları, İzmir Barosu Dergisi, S. 78, s. 4.

⁷⁶ Güngör, Ş. ve Kınacı, A.: (2001). Öğreti ve Uygulama Boyutu ile Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerle İlgili Suçlar, Ankara.

elde edilmekte ve böylece kullanılmaktadır. Esrarın reçine olarak kullanılma yöntemi en tehlikeli durumudur kişiyi on veya on beş dakika gibi çok kısa bir zaman içinde etkisi altına alan ve bu durumu dört saatte kadar koruyan bir uyuşturucu ve uyarıcı maddedir⁷⁷. Kişilerin uyuşturucu maddeye başlamaları ve bağımlılık kazanmaları genellikle sarma halinde kullanılan esrar maddesi ile olmaktadır.

Kişinin bu maddeyi ilk kullanması ile kişi üzerinde ona cesaret ve mutluluk vermesi içindeki şehveti uyandırması gibi etkiler olabilmektedir. Bir süre kullanımdan sonra ise kişide nabız sayısında artış, kan basıncında yükseklik, kusma, bulantı, gözbebeklerinde büyüme, ışığa karşı duyarlılık, vücutta uyuşukluk görülür. Bağımlılık düzeyinin artması ve kişinin artık bağımlı hale gelmesi ile birlikte bu uyuşturucu maddenin kişinin hem ruh hali bununla birlikte fizyolojik yapısı üzerinde olumsuz etkili bulunmaktadır bunlar, çalışma gücünde belirgin azalma, kişide zamanla ortaya çıkan bilinçte bozulma, kişinin bir hayal aleminde yaşama hissi gibi etkiler olabilir. Bağımlı olmanın bir sonucu olarak, şiddetli baş ağrıları ortaya çıkmakta, birey günlük faaliyetlerini yerini getirmekte zorlanmakta olup, zaman içinde okulu ve iş hayatını terk etmekte, ölüm korkusu yaşamakta, aşırı duyarlılık ve çabuk sinirlenme kişiyi derinden etkileyen durumlar ortaya çıkmaktadır⁷⁸.

2.4.2.7 Kokain

Uyuşturucu maddeler arasında en çok bilinenlerin arasında yer almaktadır. Anavatanı Güney Amerika ülkeleri olmakla birlikte, buralarda yetişen koka bitkisinin yapraklarının kimyasal işleme maruz bırakılmasıyla elde edilmektedir. Kokusu bulunmayan, acı bir tat yapısı bulunan parlak beyaz bir renge sahip genelde toz halinde kullanılan uyuşturucu bir maddedir. Kullanım alanlarına bakıldığında ise, tıp alanında sindirim sistemi rahatsızları yaşayan bireylerin tedavisinde, bununla birlikte diş hekimlerinin hastanın rahatlaması için yaptıkları anestezi lokal olarak kullanılmakta iken, zaman içinde kişiler üzerinde alışkanlık yapan etkilerinin tespit edilmesi ile birlikte yerini sentetik tipte bulunan anestezi maddelerine bırakmaya başlamıştır.

⁷⁷ Toklu, H.Z.: (2011). Hypnos'un Haşhaşından Morfeus'un Morfinine, Türk Farmakoloji Derneği Bülteni; 108, Ankara.

⁷⁸ Gökler, R. ve Koçak, R.: (2008). Uyuşturucu ve Madde Bağımlılığı, Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, s. 91.

Kokain kullanan bireyler bu uyuşturucu maddeyi, toz halde kullanmaları yaygın halde görülmektedir. Damardan iğne yardımıyla alınması, tütün mamullerinin içene karıştırılmak suretiyle (sigaralık tabir edilen yöntem) kullanılmaktadır. Kokain genel olarak toz şeklinde kullanılmasının nedeni ise eroin ve metamfetamine göre kişinin kontrol kaybı yaşamasına neden olmaması, kişiye çok büyük bir haz vermesi bağımlı olan kişinin otonomi kaybı (hareket kabiliyetini kaybetmeme hali) vermemesi halüsinasyona neden olmayışı etkindir. Kokain maddesi bağımlının beyinde bulunan haz merkezine büyük oranda etki ederek onun mutluluk hormonu (dopamin) salgılamasına neden olmaktadır. Diğer tüm uyuşturucu ve uyarıcı maddeler gibi kokainin maddesi de bunu kullanan kişiler üzerinde ciddi sağlık sorunları yaşanmasına neden olmaktadır⁷⁹.

2.4.2.8 Crack

Uyuşturucu maddeleri kullanan kişilerin bu maddelerin kullanımının yasak olması nedeniyle, el altından bunu tedarik etmeleri gerekmektedir. Crack maddesi ise kokaine ve bazı uyuşturucu ve uyarıcı maddelere göre ucuz ancak bununla birlikte daha tehlikeli bir maddedir. Crack kullanan bağımlıların eroin ve kokain kullanan kişilerden üç kat daha fazla olduğu belirtilmekle birlikte bu uyuşturucu madde ise sigara gibi kullanılmasının yanında buruna çekilmek suretiyle de kullanılmaktadır. Diğer uyuşturucu maddelere göre beyine etki hızı on kat daha hızlı olmakla birlikte ölümcül sonuçları ortaya çıkarması diğer uyuşturucu maddeler göre yüksektir. Bağımlı kişinin bu maddeyi sürekli olarak kullanması neticesinde ise, uykusuzluk, sinir bozukluğu, ciddi paranoya halini yaşaması, cinayet ve intihar eğilimi dürtülerinin artmasına neden olmakla birlikte, kişinin bedeni üzerinde etkileri aşırı hareketlilik durumunun ortaya çıkmasına, kişide sinirlilik hali görülmesine, bağımlının aşırı kilo kaybı yaşamasına, kullanım nedeniyle beynin biyokimyasal yapısında bozukluk meydana getirmektedir⁸⁰.

2.4.2.9 Marihuana

Tıp biliminde yukarıda sayılanlar ile birlikte doğal olarak bulunan uyuşturucu maddeler arasında yer almaktadır. Ancak bunların dışında kalan diğer grup uyuşturucu veya uyarıcı

⁷⁹ Bayraktar, K.: (1985). Uyuşturucu Maddeler ve Suç Siyaseti, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C: 51, S. 1-4, s. 50-51.

⁸⁰ Kültegin, Ö. ve Bilge, E.: (2005). Gençlerde Sigara, Alkol ve Madde Bağımlılığı, Yayıncılık Matbaası, İstanbul.

maddelerin bazı kimyasal işlemlere maruz kalması ve içeriklerinin değiştirilmesi gerekmektedir.

Uyuşturucu madde olan esrar maddesinin en düşük kalitedeki türüne verilen isimdir. Ülkemizde ise, “kubar” esrar adıyla bilinmekte olup elde edilmesi için kenevir bitkisinin ikinci defa elekten geçirilmesi gerekmektedir. Bağımlının zihnini ve vücudunu etkileyen güçlü bir kimyasal yapısı bulunan uyuşturucu türüdür. Dünya genelinde kullanımının yüksek olmasının temel nedeni ise, ulaşılmasının kolay olması rahat temin edilebilir yapısının bulunması gibi etmenler etkili olmaktadır. Kişi üzerinde ise, onu problemlerden uzaklaştırmaya yarayan onun iyi hissetme isteğini uyandırmaya yarayan etken maddeler bulunmaktadır⁸¹. Marihuana maddesinin etkisi vücut içinde bir haftaya kadar devam etmekte ve kişinin üzerindeki etkisi buna paralel olarak devam etmektedir kullanıldıktan sonra ise, vücuttan atılması bir ay sürebilmektedir. Marihuana maddesinin kullanımı kısa ve uzun süreli hafıza kaybının yaşanmasına, kişinin görmüş olduğu cisimlerin hareketlerini takip edememesine, bağımlının görme bozukluğu yaşamasına, kalp atışlarında düzensizliğe ve yüksek tansiyona sebep olmaktadır⁸².

2.4.2.10 Sentetik ve doğal uyuşturucu maddelerin özellikleri ayrımı

Uyuşturucu maddeler arasında doğal ortamda bulunanların yanında ki, bunlar kendiliğinden var olmak koşuluyla sadece insanlar tarafından bazı basit işlemlere tabi tutulmak suretiyle işlemiden geçerler ve bu maddelerin kendi özleri başlı başına uyuşturucu madde sayılmaktadır.⁸³ Ancak bazı maddeleri ise bir biyolojik değişim ve kimyasal dönüşüm yaşamak zorunda olmakla birlikte, bu maddelerin içerikleri daha tehlikeli olabilmektedir. Bakıldığı zaman, kimyasal uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin ana temel maddelerinin kaynağı olarak amfetamin, metamfetamin, esrar, eroin, sentetik kannabinoidler, kokain ve metilen dioksi metamfetamin gibi etkisi kimyasallar ile birleştirildiği zaman yüksek oranda artan maddeler olmaktadır. Kullanım alanlarına bakıldığı zaman bazı uyuşturucu madde çeşitlerinin doğal olarak sınıflandırılmasının yanında, bazılarının işleme tabi tutulduğunu

⁸¹ Babaoglu, A.: (1997). Nahit, Uyuşturucu ve Tarihi: Bağımlılık Yapan Maddeler, İstanbul.

⁸²Ergenç, G. ve Yıldırım E.: (2007). Madde Kullanımı Önleme Kılavuzu, İstanbul Valiliği Milli Eğitim Müdürlüğü, İstanbul: Başkan Yayınları.

⁸³ Aşıcioğlu, Faruk; Yeni Nesil Psiko-Aktif Maddeler, Yeni Nesil Psiko-Aktif Maddeler Sempozyumu, 26.11.2013, Adli Tıp Kurumu, <https://www.atk.gov.tr/psikoaktifmaddeler.pdf> Erişim Tarihi: 10.10.2023

söylemek gerekir⁸⁴. Doğal olarak (kokain), Yarı sentetik (eroin) Sentetik (captagon) olarak sınıflandırılmaktadır. Ancak sadece kimyasal işleme maruz kalarak uyuşturucu madde olanlar ise, Barbitüratlar, trankilizanlar, sedatifler, amfetaminler, metanfetamin, captagon, extacy, LSD, bonzai, skunk gibi bazı maddeleri saymak yerinde olmakla birlikte, günden güne sentetik maddelerin çeşitleri ve kullanım şekillerinde değişiklikler olmaktadır⁸⁵.

2.5 ULUSLARARASI SÖZLEŞMELER ÇERÇEVESİNDE UYUŞTURUCU MADDELER İLE MÜCADELE

Gençlerin daha sağlıklı bir yaşam ortamında büyümelerinin sağlanması, uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin kötü etkilerinden korunması, toplum sağlığı ve daha genel bir tanımla kamu sağlığının korunması noktasından hareketle ülkelerin hem anayasal hem de iç hukuk düzenlemelerinde uyuşturucu maddelerin kullanılması, kullanımının kolaylaştırılması ve özendirilmesinin önüne geçmek için yasal mevzuatları bulunmaktadır⁸⁶. Uluslararası bir sorun olan uyuşturucu madde ticareti ve kullanımı meselesi ile daha geniş bir alanda mücadele etmek ülkelerin öncelikleri arasında yer almaktadır. Bunun için birtakım anlaşmalar ve sözleşmeler yapılmakta, sözleşmeciler devletler böylece ülke topraklarında uyuşturucu madde suçu ile mücadele etmek, kullanımının kolaylaştırılması ve özendirilmesini engellemek satış ve ticaretinin yasaklanması, uyuşturucu madde satanların hem ulusal hem de uluslararası alanda yakalanmasının kolaylaştırılması, yakalanan kişilerin iadesi bu suç türü ile uluslararası alanda birlikte hareket etme gayesinden kaynaklı olarak anlaşma ve sözleşmelere imza atılmakta bunlar iç hukuk mevzuatlarına ülkelerin yasal düzenlemeleri ile aktarılmakta bu anlaşmaların ve sözleşmelerin hükümleri iç hukuk düzenlemelerinden üstün tutulmaktadır⁸⁷.

Yapılan anlaşmalara taraf olan devletlerin üzerlerine aldıkları yükümlülük hem bağlayıcı, yükümlülüğe uymadıkları takdirde uluslararası hukuk sistemi içerisinde yaptırımlara tabi

⁸⁴ Başak, Ali Sadi; Psiko-Aktif Maddelerin Analiz ve Bilirkişilik Boyutu, Yeni Nesil Psiko-Aktif Maddeler Sempozyumu, 26.11.2013, Adli Tıp Kurumu, <https://www.atk.gov.tr/psikoaktifmaddeler.pdf> Erişim Tarihi: 10.10.2023

⁸⁵ Dursun, Selman; Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddelerin Kullanımına Dair Düzenlemelerin Gelişimi: Suç Olmaktan Çıkarma ve Diversiyon (Cezalandırmadan Sapma) Eğilimleri, Adalet İstanbul Dergisi, S. 13, 2019, S.13-19.

⁸⁶ Yaşar, Yusuf.; Uyuşturucu Madde Ticareti Suçları, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Ana Bilim Dalı, İstanbul 2004, s. 315

⁸⁷ Balcı, M.;(2009) Türk Ceza Kanunu'nda Uyuşturucu Madde Ticareti Suçları, Ankara.

kalmakta ve yargılanmaları söz konusu olmaktadır. Uyuşturucu maddeler ile mücadele kapsamında yapılan Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesi önemli bir yere sahip bulunmakta ayrıca, 1971 Pskitrop Maddeler Sözleşmesi uyuşturucu maddelerin tıp bilimi dışında yasa dışı kullanımının engellenmesi için yapılmıştır. 1988 tarihinde imzalanan Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı BM Sözleşmesi'nde uyuşturucu maddelerin genel olarak bir tanımı verilmemiş sözleşme kapsamında uyuşturucu listesinde belirtilmekle yetinilmiştir⁸⁸.

2.5.1 Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesinin Değerlendirilmesi

Uyuşturucu maddeler ile mücadele kapsamında yapılan bu sözleşme hükümleri diğer anlaşma ve sözleşmeler gibi uyuşturucu maddenin tanımını yapmakta, yapılan tanımlar içinde uyuşturucu maddelerin neleri içerdiğini belirtmektedir. Yapılan tanımlar çerçevesinde ise hangi maddelerin uyuşturucu madde kategorisinde değerlendirilmesi gerektiğini cetvel/cetveller halinde sıralamış, sözleşmenin 1. Maddesinin j. bendinde, “doğal veya sentetik olarak nasıl elde edilirse edilsin bu sözleşmenin I. ve II numaralı cetvelinde yer alan maddelerin uyuşturucu maddeler kategorisinde olduğunu belirtmiştir.

Uyuşturucu maddelerin hem doğal hem de sentetik türlerinin belirlenmesi, bunlar ile daha etkin bir mücadele ortaya koyabilmek adına sözleşmenin “Tanımlar” başlıklı 1. Maddesinin farklı bentleri içinde yer almaktadır. Böylece her bir uyuşturucu maddenin hangisinin sentetik hangi maddenin doğal yollardan elde edildiği belirlenmek istenmiştir. Doğal uyuşturucu maddeler olarak cetvel halinde sayılar, kenevir, kenevir bitkisi, kenevir reçinesi, koka ağacı, koka yaprağı, tıbbi afyon, afyon haşhaşı, haşhaş kelle ve sapı olarak tespit edilmiş bu maddelerin doğal olarak bulunduğu ve içeriklerinin saf olduğu söylenmektedir. Uyuşturucu maddelerin hem katı toz hali hem de bunların sıvılaştırılarak kullanılması söz konusu olmaktadır sözleşmenin III ve IV numaralı cetvellerinde doğal olan maddeler olarak gösterilmek suretiyle, uyuşturucu madde kapsamına alınmıştır⁸⁹.

Sözleşme hükümleri bakıldığı zaman ise, bir maddenin uyuşturucu madde özelliği taşıması için bunun doğal, yapay veya bu maddelerin içine başkaca maddeler katılarak yeni bir tür

⁸⁸ Akbulut, İlhan.; (1997) “Ülkemizde Uyuşturucu Maddeler Sorunu”, İÜFHM, Dr. Türkan RADO'ya Armağan Sayısı, C.55, S. 3, s. 111-141.

⁸⁹ Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tarihli Tek Sözleşmesinin Tadiline İlişkin 1972 Tarihli Protokol ile son halini alan cetveller için bkz. <https://undocs.org/ST/CND/1/Add.1/Rev.4> Erişim Tarihi: 16.05.2023.

uyuşturucu madde ortaya çıkarılması ile elde edilen diğer uyuşturucu maddelerinde bu kapasam alındığını söylemek gerekir. 25 Mart 1972 tarihinde Cenevre’de “*Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tarihli Tek Sözleşmesinin Tadiline İlişkin Protokol*” imzalanmıştır. Zaman içinde uyuşturucu maddelerin türevlerinin sentetik maddelerin kullanılması ile çoğalması, uyuşturucu maddeler ile mücadele yöntemlerinin değiştirilmesi ihtiyacından dolayı, sözleşmenin birçok maddesinde değişimler olmuş bu değişim dalgasına sözleşmenin I ve II numaralı cetvellerinde sayılan uyuşturucu madde türevlerinin yenilenmesi nedeniyle değişiklik yapılmıştır. 9.5.2011 tarihli ve 24397 sayılı Resmî Gazete ’de yayımlanan 4659 sayılı Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tarihli Tek Sözleşmenin Tadiline İlişkin Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun ile söz konusu protokol iç hukukumuzun bir parçası haline gelmiştir⁹⁰.

2.5.2 1971 Tarihli Psikotrop Maddelere Dair Sözleşmesinin Değerlendirilmesi

Doğal olarak doğada bulunan uyuşturucu maddeler genel olarak tıp bilimi alanında kullanılmaktaydı. Zaman içinde bu maddelerin içine sentetik maddeler karıştırılmak suretiyle daha farklı tür ve etkilere sahip uyuşturucu maddeler türleri üretilmiş ve yasa dışı yollarla bunları piyasaya sürmek yoluyla gerek kişilerin sağlığı ve kamu sağlığı açısından büyük tehlike oluşturmaktadır. Kamunun sağlığının korunması için tıp bilimi açısından kullanılmasında yarar olan maddelere psikotrop maddeler denilmektedir. Psikotrop maddelerin önemli bir etkisi merkezi sinir sisteminde etkisini gösteren bir maddedir. Dünya Sağlık Örgütü tarafından yayımlanan Alkol ve Uyuşturucu Terimleri Sözlüğü ’ne göre psikotrop maddeler; genel olarak psikoaktif maddelerle aynı anlamda kullanılan madde olarak belirtmiştir. Tıp bilimi dışında başkaca amaçlar için kullanılmak üzere üretilen kişinin merkezi sinir sistemi olmak üzere başkaca etkiler gösteren onların bağımlılık, yoksunluk yaşamalarına neden olan yasa dışı maddeler ile mücadele etmek için, 1971 Psikotrop Maddelere Dair Sözleşme tarafından bu maddelerin denetiminin sağlanması adına hangi maddelerin bu kapsamda olduğunun belirlenmesi amaçlanmıştır. Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesinin imzalanmasından sonra, sentetik olarak hazırlanan ve kişiler üzerinde bağımlılık oluşturan psikotrop maddeler 1971 tarihli Psikotrop Maddelere Dair Sözleşme’ de ve bu sözleşmenin ek cetvellerinde yer almaktadır.

⁹⁰ Ögel, K.: (1997). Uyuşturucu Maddeler ve Bağımlılık, İletişim Yayınları Cep Üniversitesi 157, İstanbul.

Uyuşturucu maddelerin kapsam ve kontrol yöntemlerinin belirlenmesinin amaçlandığı sözleşme hükümlerine göre, Psikotrop maddeler; uyuşturucu madde sayılmayan, kötüye kullanıldığında uyuşturucu maddelere benzer olumsuz etki yaratan sentetik ilaçlar ve diğer maddelerdir. Tıp alanında kullanılmak kaydıyla kişilerin tedavi edilmesi için kullanılan ve az miktarda da olsa uyuşturucu maddelere benzer etkiler gösteren doğal ve yasal izin ile üretilen maddeler de bu kapsam içinde yer almaktadır. “*Psikotrop madde, 1971 tarihli Psikotrop Maddelere Dair Sözleşme’nin “Tanımlar” başlıklı 1. maddesinin e bendinde “herhangi doğal veya sentetik bir madde veya cetvel I, II, III veya IV ’de adı geçen herhangi bir doğal madde” olarak tanımlanmıştır.* Sözleşmede yer alan maddeler için yapılan tanımlar sınırlayıcı değildir bunun nedeni ise, sözleşmenin içeriğinde yer almayan ancak yasa dışı olarak üretilen ve kullanılan maddeler psikotrop maddeler kavramına girmektedir. Sözleşmenin 4. Fıkrası gereğince kişinin kullandığı bir maddenin kullanıldıktan sonra bağımlılığa neden olduğu, merkezi sinir sistemi uyarması, onu depresyona girmesi sonucu kişide hayal görme veya düşünmede, davranışta, kavrama ruh sağlığı durumu üzerinde bozukluğa yol açan ve sözleşmenin I, II, III, IV numaralı cetvellerde belirtilen maddelerin zararlı etkilerinin ortaya çıkması ve bu maddelerin zararlı olduğunun kanaatine varılmasıyla birlikte, Dünya Sağlık Örgütü ve BM Ekonomik ve Sosyal Konseyi Uyuşturucu Maddeler Komisyonu’na bildirilmesi halinde söz konusu madde sözleşmeye eklenmektedir⁹¹.

2.5.3 1988 Tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı BM Sözleşmesinin Değerlendirilmesi

1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Mücadele etmek üzere BM Sözleşmesi’nin kapsamında yer alan, maddelerin içinde uyuşturucu maddelerin türlerinin neleri kapsadığı, nelerden ibaret olduğu hangi uyuşturucu maddelerin ve türlerinin psikotrop maddelerin kapsamı içinde kaldığını belirtmiştir⁹². Uyuşturucu maddeler ile mücadele etmek üzere, bu kapsamda Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesi’ne 1988 tarihli sözleşmenin içeriğine benzer yönde içeriklerin bulunduğunu söylemek gerekmektedir. Gerek uyuşturucu ve psikotrop maddelerin kaçakçılığının önlemek ve

⁹¹ Gündel, A.: (2009). 5237 Sayılı TCK’da Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları, 1 Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

⁹² İltaş, Y.: (2020). Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara.

sözleşmecı devletlere sorumluluk yükleyen sözleşmenin kapsamının bu sözleşme ile sınırlı kalmadığını aynı sözleşmenin benzer hükümlerinin 1961 tarihli uyuşturucu maddeler ile mücadele edilmek üzere hazırlanan sözleşmenin içeriğine de yansması bu madde türlerinin ne kadar tehlikeli boyutlara vardığını göstermektedir. Sözleşmenin 1.inci maddesinde uyuşturucu madde türlerinin hangilerini kapsadığını belirtmektedir. Buna göre ise, kenevir bitkisi, koka ağacı, uyuşturucu madde, afyon haşhaşı ve psikotrop madde kapsamında değerlendirilen uyuşturucu maddeler arasında tanımlanmıştır. Sözleşmenin 1.maddesinin ‘n’ Bendinde 1961 Tek Sözleşmesi ve bu sözleşmenin uygulanmasına ilişkin olarak, 1972 Protokolü ile değiştirilen I ve II numaralı cetvellerde yer alan doğal ve yapay olarak üretilen ve tüketilen her türlü maddenin uyuşturucu madde kategorisinde olduğunu belirtmiştir. Sözleşmenin 1. Maddesinin ‘r’ bendi gereğince ise 1971 Psikotrop Madde Sözleşmesi’nin I, II, III, IV Numaralı cetvellerinde yer alan doğal veya yapay her türlü ürünün değerlendirilmesinde ise, bu maddelerinde birer psikotrop madde olduğu beyan edilmiştir.

Sözleşmenin eki kapsamında yer alan belgede ise, psikotrop maddelerin elde edilmesi sırasında yani bu maddelerin işlenmesinde ve kullanılabilir hale getirilmesinde kullanılan tüm maddelerin bu kapsamda olduğu belirtilmiştir. Sözleşmenin içeriğine bakıldığı zaman ise, değişkenlik gösterebildiği yani sözleşmenin 12. Maddesinin buna izin verdiğini söylemek gerekir. Anılan madde bakıldığı zaman sistematik olarak düzenlenmiştir böylece sözleşmenin tarafı olan her bir devlet otoritesi, uluslararası maddeler kontrol organı yeni tip olarak tespit edilen her yeni uyuşturucu maddenin sözleşmenin I ve II numarada yer alan cetveller listesine kayıt altına alınması için BM Genel sekreterliğine bildirimde bulunur sekreterlik tarafından uygun bulunması halinde ise, sözleşmenin tarafı olan ülkelere BM Ekonomik ve Sosyal Konseyinin Uyuşturucu Maddeler Komisyonu’na ve yapılan bildirimin sadece bir devletten kaynaklanması durumunda bunu ilgili organa da bildirecektir. Bildirim alan organ bir değerlendirme yapılması için çalışmalara başlayacak ve yapılan çalışma neticesinde ise, elde edilen tüm bilgi ve belgelere göre oluşturduğu kanaatini belirten raporu genel sekterliğe iletecektir. Yapılan çalışma neticesinde görüşünü bildiren komisyonun görüşü alındıktan sonra sözleşmenin tarafı olan devletlerin üye sayılarının üçte iki çoğunluğu

ile sözleşmenin I ve II numaralı cetvellerine uyuşturucu madde olarak kabul edilenler dahil edilebilecektir⁹³.

2.5.4 Türk Hukukunda Yer Alan Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Kanunu Hakkındaki Düzenlemeler

Türk hukuk sistemi içinde 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun Düzenlenmiş ve kanun 24.6.1933 tarihli ve 2435 sayılı Resmî Gazete 'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir⁹⁴. Kanunun amacı ise, uyuşturucu maddelerin etkisinden gençlerin ve toplumların korunmasına hizmet etmektir. 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun'un 1. Maddesinde "Psikotrop madde", tanımı içinde yer alan ve 1971 tarihli Psikotrop Maddeler Sözleşmesinin eki olan, I, II, III ve IV numaralı cetvellerde yer alan doğal veya yapay herhangi bir madde veya doğal ürün denilmektedir. Uyuşturucu madde tanımını yapmış olan 2313 sayılı kanun hangi maddelerin uyuşturucu kavramında olduğunu, bunların içeriklerini ve yüzde dilimi içinde kalan ürünlerin uyuşturucu madde kapsamında olduğunu belirtmiştir⁹⁵.

Kanunun 19. Maddesinin 1 bendinde ise, kanun tarafından belirlenen uyuşturucu maddelerin bilimsel incelemeler neticesinde insan sağlığına etkilerinin olumsuz olması insan üzerinde bağımlılık yaptığının tespit edilmesi ile bu madde türlerinin de uyuşturucu madde sayılacağını belirtmiştir. 2313 sayılı kanun uyuşturucu maddeleri sayma yoluyla belirtmek ile yetinmiş anca herhangi bir sınırlama getirmemiştir. Cumhurbaşkanı kararıyla uyuşturucu madde kapsamına alının maddeleri sayma yöntemiyle belirlenmesindeki temel amaç, zaman içinde gelişen teknolojik gelişmeler, buna paralel olarak yeni tip uyuşturucu madde türlerinin

⁹³ Akkaya, Ç.: (2013). Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 2. Baskı, Adalet Yayınları, Ankara.

⁷⁷ **2313 sayılı Kanun m. 1**

Tıbbi afyon ile müstahzaratının ve morfin ve bütün milhlerinin ve morfinin uzvi hamızlarla veya küül cezriyle birleşmesinden mütehasıl bütün eterlerinin ve bunların milhlerinin ve koka yaprağı, ham kokain ve kokain ekgonin ve tropokokain ile bütün milhlerinin ve yüzde 0,20 gramdan fazla morfin ve milhlerini ve yüzde 0,10 gramdan fazla kokain ve milhlerini muhtevi bütün müstahzarların ve ökodal (Eugodal), dikodit (Dicodide) ve Dilodit (Diloudide), Asedikon (Acedicone) ve bunların terkibi kimyevisinde bulunan maddelerde bütün müstahzarlarının ithal, ihraç ve memleket içerisindeki satışı Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaletinin murakabesine tabidir.

⁹⁵ Eşitli, EA.: (2013). Suçların ve Cezaların Kanuniliği İlkesi, TBB Dergisi, S.104, 2013, s. 225-226.

veya türevlerinin ortaya çıkması ihtimali nedeniyle kanun koyucu bu hususta sesiz kalmayı tercih etmiştir⁹⁶.

2.5.5 La Have ve Cenevre Afyon ile Mücadele Mukavelenameleri Protokolleri

Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin kullanımının yaygınlaşmasını önlemek üzere yapılan sözleşmeler arasında, 14.01.1933 tarihinde 2108 sayılı La Haye ve Cenevre Afyon Mukavelenameleri ile Protokollerinin kabul edilmesinin tasdikine dair kanun Türkiye tarafından kabul edilerek, 1912 La Haye Afyon Sözleşmesinin 14. Maddesinin 119 d bendinde sayılan ve morfin, kokain ve türevlerinin içeriklerini ve madde kapsamının genişleterek, uyuşturucu ve uyarıcı madde türlerinin içeriklerinin genişletilerek bu maddelerin yanı sıra ortaya çıkan türevlerinin yapılan bilimsel çalışmalar neticesinde kendinden önce var olan uyuşturucu maddeler ile aynı zararlı sonuçları verecek afyon alkaliklerinin de bu kapsamda değerlendirileceği belirtilmiş, 2313 sayılı Kanun'un 19. maddesine kaynak teşkil etmiştir⁹⁷.

2313 sayılı kanunda sayılan uyuşturucu maddelerin içeriklerinin genişletilmesi ve bunun etkisinin 1971 tarihli Psikotrop Maddeler Sözleşmesi'nin ekindeki cetvel I'de belirtilen bütün psikotrop maddeler ile diğer cetvellerde yer alan, psikotrop maddelerin bir kısmının kabulü hakkında Bakanlar Kurulu tarafından 5.8.1982 tarihli ve 8/5190 sayılı karar¹²² ile 2313 sayılı Kanun kapsamına alınmıştır. Anılan sözleşme maddeleri arasında sayılan uyuşturucu ve uyarıcı maddeler iç hukuk düzenlemeleri içinde yerini almış böylece yapılan protokole uygun olarak uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin kapsam ve içerikleri değiştirilmiştir. Değiştirilerek iç hukuk düzenine aktarılan yeni tip uyuşturucu maddelerin anılan kanun kapsamında bir yargı karar ile değerlendirilmesi gerekir ise, Yargıtay 20. Ceza Dairesi 1.6.2016 tarihinde vermiş olduğu karar örnek olacaktır daire vermiş olduğu kararda

⁹⁶ 2312 sayılı Kanun m. 19

Birinci maddede isimleri yazılan uyuşturucu maddeler haricinde olup ilmi tetkikat neticesinde mazarratı tebeyyün eden ve toksikomani tevhit eyleyen diğer zehirlerin dahi, bu kanun hükümlerine tabi olacağı Cumhurbaşkanlığı kararıyla Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaleti tarafından tayin ve ilan olunur.118 2.7.2018 tarihli ve 700 sayılı KHK'nın 12. maddesiyle, 2313 sayılı Kanun'da yer alan "İcra Vekilleri Heyeti" ibaresi "Cumhurbaşkanı" şeklinde değiştirilmiştir.

⁹⁷ Ergül, E.: (1997). Hukuki, Adli Tıbbi, Kriminolojik, Aktüel Boyutları ve İlgili Mevzuatıyla Uyuşturucu Maddeler ve Suçları, 1.Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara.

sözleşmede sayılan maddelerin uyuşturucu madde kapsamında değerlendirilmesine karar vermiştir⁹⁸.

2.6 UYUŞTURUCU MADDELER İLE MÜCADELEDE DİĞER KANUN HÜKÜMLERİ

Uyuşturucu maddelerin hem çeşitlilik göstermesi bununla birlikte yayılma alanının sürekli olarak genişlemesi nedeniyle başkaca kanun hükümlerinde bu hususta düzenlemeler yapılmıştır. Kanunların temel amacına uygun olarak, yalnız toplumu oluşturan bireylerin değil bütün kamusal alanı ilgilendiren uyuşturucu maddelerin kullanılmasının engellenmesi için bazı hukuki düzenlemeleri yapmak zaruri hale gelmiştir⁹⁹. 13.11.1996 tarihli ve 4208 sayılı Kara paranın Aklanmasının Önlenmesine, 2313 Sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanunda, 657 Sayılı Devlet Memurları Kanununda ve 178 Sayılı Maliye Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 16. maddesiyle 2313 sayılı Kanun'a eklenen 1. Maddede kapsamında, 1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı BM Sözleşmesi ek I ve II numaralı tablolarda yapılan değişiklikler arasında yer alan maddelerin temin edilmesine ilişkin düzenlemeler yapılmıştır. Yapılan düzenlemeler ile sözleşmede belirtilen uyuşturucu ve psikotrop maddelerin yapılmasında kullanılan kimyasal maddeler 2313 sayılı kanun kapsamındaki uyuşturucu maddeler arasında sayılmış bu maddelerin kanun hükümleri çerçevesinde temin edilmesi, kullanılmasında sınırlamalar getirilmiştir¹⁰⁰.

⁹⁸ Y. 20. CD., E. 2016/422 K. 2016/3361

"...Methamphetamine etken maddesinin 05.09.1982 tarih ve 1703 sayılı Resmî Gazete 'de yayımlanan Bakanlar Kurulu'nun 05.08.1982 tarih ve 8/5190 sayılı kararı ile 2313 sayılı Kanun'un 19. maddesi uyarınca uyuşturucu madde kapsamına alındığı, bu maddenin 5237 sayılı TCK'nın 188/4-a maddesi kapsamında yer almadığı anlaşıldığından...". www.kazanci.com.tr Erişim Tarihi: 16.04.2023.

⁹⁹ Günay, E.: (2007). Uygulamalı Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları ve İlgili Mevzuat, Gözden Geçirilmiş Genişletilmiş 4. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

¹⁰⁰ 2313 sayılı Kanun Ek m. 1

(Ek: 13/11/1996-4208/16 Md.)

1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek I ve II Numaralı Tablolar ile bu Tabloların değişikliklerinde yer alan maddelerin imali, ithali ve ihracı, nakli, bulundurulması, alımı ve satımı Sağlık Bakanlığının iznine bağlıdır.

Yukarıdaki fıkraya göre izin verilirken ilgili kuruluşlardan görüş alınması ve izin verme esas ve usullerinin Sağlık Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikte gösterilmesi gerekir.

2.6.1 3298 Sayılı Kanun’da Sayılan Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanuni

Düzenlemeler

Uyuşturucu maddeler ile mücadele kapsamında zaman içinde yapılan bazı değişiklikler yapılmıştır bu nedenle 19.6.1988 tarihli ve 19139 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren ve uyuşturucu maddelerin kapsamının genişletildiğini söylemek gerekir. Bu nedenle, 3298 sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun’un 1. Maddesinde bazı maddelerde uyuşturucu maddeler kategorisinde alınmıştır. Kamu sağlığının korunması için yapılan uyuşturucu maddelerin denetlenmesi, hangi maddelerin zararlı veya kişilerin üzerinde bağımlılık yaptığını belirlenmesi gerekmektedir¹⁰¹. Bu nedenle, Sağlık Bakanlığı tarafından yapılan araştırmalar neticesinde, bireylerin kullanması kişilerin sağlığı için zararlı olan ayrıca bağımlılık yaptığı tespit edilen uyuşturucu maddeler ister doğal veya sentetik maddeler olmasına bakılmaksızın Sağlık Bakanlığının teklifiyle ve Cumhurbaşkanının vermiş olduğu karar ile 3298 sayılı Kanun metnine alınması öngörülmüştür. Anılan kanun ile uyuşturucu maddelerin kanunda sayılanların aksine sınırlı bir düzenleme yapılmaktan kaçınılmış ve geniş bir tanıma yer verilmiştir. “3298 sayılı kanunun 4. maddesinde ise “*Ham afyon, hazırlanmış afyon, tıbbî afyon ve bunların müstahzarları Türk Ceza Kanunu’nun uygulanmasında uyuşturucu maddelerden sayılır ibaresi eklenmiştir.*” TCK’nın bu yönde bir uygulama yöntemi belirlemesi uyuşturucu maddelerin kapsamını genişletilmiş, hangi maddelerin uyuşturucu madde olarak sayılacağı konusunda tahdidi olmayan bir düzenlemeye yer verilmiştir¹⁰².

¹⁰¹ 3298 sayılı Kanun m. 1

Çizilmiş veya çizilmemiş haşhaş kapsülleri ile, ham afyon, tıbbî afyon ve morfin evsafını haiz afyon alkaloidleri, tuzları, esterleri ve eterleri; koka yaprağı ve bunun alkaloidleri, tuzları, esterleri ve eterleri ile Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca tayin olunacak diğer uyuşturucu maddelerin alımı, satımı, imali, ithali ve ihracı ile ilgili hususlar Cumhurbaşkanının tespit edeceği esaslara göre yürütülür.

Bahis konusu maddelerin elde edildiği bitkilerin yurt içinde ekimi ve araştırması izne tabidir.

Kullanılması zararlı olduğu ve "Toxicomanie" yaptığı Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca tespit edilen diğer tabii ve sentetik maddeler de yine bu Bakanlığın teklifi üzerine Cumhurbaşkan Kararı ile bu Kanun kapsamına alınabilir

¹⁰² Parlar, A. ve Demirel, G.: (2015). Türk Ceza Kanunu’nda Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları, 2.Baskı, Bilge Yayınevi, Ankara.

2.6.2 İcra ve İflas Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Kapsamında Yapılan Düzenlemeler

Uyuşturucu madde kullanılmasının önüne geçmek ve bu alanda kamu hukukunun temel taşı olan toplumun sağlık, huzur ve güvenliğinin korunmasına hizmet etmek adına yapılan bazı düzenlemeleri değerlendirmek gerekir. Şöyle ki, toplum sağlığı ile kişi sağlığının paralel gitmesinden dolayı, toplum ve birey ilişkisinin artık bir bütün olarak değerlendirildiği günümüz toplumunda, devlet bu alanda baskın olan kamu gücünü kullanmaktadır. Son yapılan düzenlemeler ile birlikte, hem uyuşturucu madde kullanılmasının önlenmesi, yer temin edilmesi gibi önemli konular üzerinde düzenlemeler yapılmıştır. Uyuşturucu madde kullanılmasının önlenmesinde temel kanunlardan olan 12/6/1933 tarihli ve 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanunun 20'nci maddesinin üçüncü, dördüncü ve beşinci fıkralarında değişiklikler yapılarak madde metnine işlenmiştir. Bütünlük sağlanması açısından kanun metnini yorumlamak gerekir bunun önemi ise kanun metni bakımından değil uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin hem imal ve ticareti bununla birlikte kullanılmasının özendirilmesi, yer temin edilmesi noktasına kadar giden yolda bir caydırma ve kamu gücünün pozitif yönde agresif yapısını ortaya koyması açısından önem arz etmektedir¹⁰³. Kamu gücünün en etkin hissedildiği yer olan kamu hukuku alanında devletin hem uyuşturucu madde kullanılmasının önlenmesi, özendirilmesi, yer temin edilmesi noktasında verdiği mücadele her geçen gün artmaktadır.

¹⁰³ İcra ve İflas Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun No. 7445 Kabul Tarihi: 28/3/2023

“Uyuşturucu maddelerin kesin olarak raporları alındıktan sonra, yönetmelikte belirlenen usule uygun olarak alınacak örneklerin saklanması kaydıyla müsadereye sulh ceza hâkimliğince soruşturmanın her safhasında karar verilir.

Müsaderesine karar verilen uyuşturucu maddeler gereği yapılmak üzere mühürlü olarak mahalli mülki amirliğe teslim edilir.

Örnek olarak alınan uyuşturucu maddeler hükümle birlikte müsadere edilir ve ancak hükmün kesinleşmesinden sonra mahalli mülki amirliğe teslim edilir.”

MADDE 8- 2313 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 2- Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce el konulmuş uyuşturucu veya uyarıcı maddeler bakımından da 20'nci maddede bu maddeyi ihdas eden Kanunla yapılan değişiklikler uygulanır. Kovuşturma evresinde; ilk derece mahkemesinde görülmekte olan dosyalar bakımından mahkemesince, istinaf veya temyiz kanun yolunda olan dosyalar bakımından ise UYAP kayıtlarını incelemek suretiyle ilk derece mahkemesince derhal karar verilir. Örnek alınmamış dosyalarda yeterince örnek alınır.

Örnek olarak alınan uyuşturucu veya uyarıcı maddeler ancak hükmün kesinleşmesinden sonra mahalli mülki amirliğe teslim edilir.”

5237 sayılı kanun kapsamında yapılan değişikliklerinde aynı düzenleme içinde kendisine yer bulunduğunu söylemek gerekir. Türk Ceza Kanunu’nun 191 maddesinde yapılan değişiklik, 5275 sayılı Kanunun 105/A maddesinin beşinci fıkrasına yapılan ekleme ile uyuşturuıcı veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturuıcı veya uyarıcı madde kullanmak suçundan hükümlü olanlar ayrıca tedavi ve rehabilitasyon programlarına katılma yükümlülüğüne tabi tutulur hükmünü getirmek suretiyle kararlılığını göstermiştir.

Aynı düzenleme içinde yer alan Madde 12/A- (1) Türk Ceza Kanunu’nun 191 inci maddesi gereğince Cumhuriyet savcısı tarafından hakkında denetimli serbestlik tedbiri veya tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri verilen şüpheliyle ilgili olarak denetimli serbestlik müdürlüğüne;

- a. Tedaviye tabi tutulmak,
- b. Belirlenen programlara katılmak,
- c. Çocuklarla bir arada olmayı gerektiren ortamlarda çalışmaktan yasaklanmak,
- d. Belirlenen yer veya bölgelere gitmemek,
- e. Bir bölgede denetim veya gözetim altında bulunmak,
- f. Eğitim kurumuna, eğitim programına veya mesleki uğraşlarına ilişkin eğitime devam etmek,
- g. Belirli etkinlikleri yapmaktan yasaklanmak,
- h. Gözetim altında ücret karşılığı çalıştırılmak,
- i. 1) Silah bulunduramamak veya taşıyamamak, gerektiğinde sahip olunan silahları makbuz karşılığında adli emanete teslim etmek,
- j. Her türlü taşıtları veya bunlardan bazılarını kullanamamak ve gerektiğinde makbuz karşılığında sürücü belgesini teslim etmek,

Hükümleri getirilmiş ve bu alanda her türlü tedbirlerin alınması amaçlanmıştır.

2.7 UYUŞTURUCU MADDELERİN MUKAYESELİ HUKUK ACISINDAN DEğERLENDİRİLMESİ

İnsanların uyuşturuıcı maddelerin bağımlılığından kurtarmak için gerek iç hukuk düzenlemeleri yapılmakta, bu maddelerin yayılmasını engellemek üzere uluslararası hukuk ve tüzel kişilik olan devletler ile etkileşim içinde bulunmaktadır. Her hukuk düzeni ve devletin kendi hukuk düzeni bazı önemli düzenlemeler yapmış ve bunların bazıları diğer

Ülkelerin kendi iç hukuklarına aktarılmıştır. Bize yol göstermesi açısından bazı ülkelerin hukuk düzenleri içinde yer alan uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin tanım ve özelliklerine bakarak iç hukuk düzenlemeleri arasındaki eksiklik veya farkların ortaya çıkarılmasına çalışacağız.

2.7.1 Almanya

Ülkelerin uyuşturucu maddelerin kullanılması, bulundurulması yer temini edilmesi noktasında farklılıkların bulunması o ülkenin gerek yapısı gerek ise bu maddelerin kullanılmasının toplumun tarafından bakış açısı ile ilintilidir¹⁰⁴. Almanya’ya ilk defa uyuşturucu madde 20. Yy başlarında şimdiki dünya ilaç devi olan BAYER tarafından 1898 yılında uyuşturucu maddesinin keşfetmesi ile gelmiştir. Firma ilacın olası tüm yan etkilerini saklamış ve bununla satışlarını artırmaya hedeflemiştir. Alman hükümeti, uyuşturucu maddeler ile mücadele edilmesi için 1912 yılındaki La Haye Konvansiyonu gereği ilk “*Opium Yasası’nı*” 1920 yılında yürürlüğe koymuştur. Yasa kendi içinde birçok boşluk bulundurduğu için firmalar ihtiyaç fazlası üretim yaparak uyuşturucu maddenin kontrolsüz bir şekilde yayılmasına neden olmuşlardır. Nazi yönetiminin iş başına geçmesi ile bu alanda ciddi bir kontrol sistemi oluřturulmuřtur¹⁰⁵.

1960’lı yıllara gelindiği zaman ise, ülke genelinde uyuşturucu maddelerin kullanımı artmış yürürlükte olan 1929 tarihli “Opium Kanunu” yetersiz kalmıştır. Bunun zerine 1971 yılında uyuşturucu ile mücadele etmek adına Narkotik Yasası’nın (Betäubungsmittelgesetz) ortaya çıkmasına etken olmuřtur¹⁰⁶. Düzenlemenin temel amacı yasada var olan boşlukları doldurmak uyuşturucu maddelerin yayılmasını kontrol altına almaktır.1981 tarihinde gelindiğinde tüm yasal düzenlemeleri bir araya toplayacak olan “Betäubungsmittelgesetz BTMG” Mecliste kabul edilerek, yasanın içinde var olan tüm hükümlere düzenlemeler getirmek suretiyle değişiklikler yapmıřtır¹⁰⁷. Zamanla uyuşturucu madde kullanan kişilerin

¹⁰⁴ Sulhi DÖNMEZER: “Uyuşturucu ve Tutku Yaratıcı Maddeler Konusuna Sosyopolitik Yaklaşım”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C: 45 S: 14 (1981), s. 1015-1043.

¹⁰⁵ Kleemans Edward ve Ooyen-Houben Marianne Van: “Drug Policy: The Dutch Model”, Crime And Justice Vol. 44 No. 1, 2015, S. 165-226: <https://www.jstor.org/stable/10.1086/681551>.

¹⁰⁶ Nevzat GÜRELLİ: “Hukuk Açısından İlaç Alışkanlıkları”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C: 41 S: 1-4 (1975), s.1-14.

¹⁰⁷ KÖRNER Hans Harald vd., Körner/Patzak/Volkmer Betäubungsmittelgesetz: BtMG Kommentar, C. H. Beck, Münih 2019.

tedavi edilmeleri için bazı model çalışmaları yapılarak yükümlüler yüklenmek suretiyle mücadelede aktif olmak hedeflenmiştir. Bunların bazıları şunlardır;

İlk model olarak, Uyuşturucu madde kullananlar için hastanelerde yapılması öngörülen kapalı alan tedavisi sağlanmasıdır.

İkinci model şartlı salıverilme sistemiyle ilişkili olarak uygulanacak tedavi zorunluluğuna kişileri uymasının hedeflenmesi olmuştur.

Üçüncü model ise hapis cezasının yanında şart koşulan tedavi yönteminin kabul edilmesi olmuştur. Ancak bu yöntem, cezanın ertelenebilmesi için tedavinin zorunlu olmasını öngörmektedir.

Uygulanan bu modellerin başarısı tartışma konusu olmuştur ancak bu deneyim bile Almanya'nın uyuşturucu ile mücadele noktasında tecrübe kazanmasını neden olmuştur. Ancak şunu söylemek gerekir ki, Almanya'daki marihuana kullanan kişileri karşı açılan davaların %90'i başladıktan sonra uyuşturucu kullanan kişinin tutuklanma anında 10 gramdan daha az marihuana taşındığının tespit edilmesi üzerine düşmektedir. Birçok eyalette bu miktar 30 gram olarak belirlenmektedir. Alman Yüksek Mahkemesi'nin (Bundesverfassungsgericht) 1994 yılındaki vermiş olduğu bir karara göre küçük miktardaki uyuşturucular ceza kapsamının dışında tutulmuştur. Almanya'nın kurucu ülke olarak, AB Avrupa Birliği çatısı altına girmesi ile 1990 yılından sonra, uyuşturucu maddeler ile mücadele kapsamında yürütülen politika ve mücadeleler sorgulanmaya başlanmıştır¹⁰⁸.

Alman hukuk sisteminde uyuşturucu madde suçlarına ilişkin düzenlemeler bulunmakla birlikte, bu suçlara özgü ve yine bunlara özel kanunlar içinde tanımları yapılmıştır¹⁰⁹. Uyuşturucu madde suçlarına ilişkin Alman Hukukundaki temel kanun Alman Uyuşturucu Maddeler Kanunu'dur. (Al.UMK) Kanun'un 1. maddesinde uyuşturucu madde teriminden, Kanun'un Ek- I ile Ek-III arasında liste halinde verilen maddelerin ve preparatların anlaşılması gerektiği ifade edilerek kanun kapsamındaki uyuşturucu maddeleri tanımlamada sayma yöntemi tercih edilmiştir. Bu sebeple bu ek listelerde yer almayan hiçbir madde

¹⁰⁸ Günsel Koptagel: "Uyuşturucu ve Tutku Yaratıcı Maddeler Kullanımının Sosyal Psikolojik Dinamizması", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C: 45 S: 1-4 (1981), s. 1045-1059.

¹⁰⁹ Köksal Bayraktar: "Uyuşturucu Maddeler ve Suç Siyaseti", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C: 51 S: 1-4 (1985), s. 45-64.

uyuşturucu madde olarak kabul edilemez¹¹⁰. Bakıldığı zaman ülkemizde uygulanan kanun hükümlerinden farklılıklar arz etmemek ile birlikte ayrılan yönlerinin bulunduğunu söylemek gerekir¹¹¹. Uyuşturucu maddelerin nitelikleri ve özelliklerinin belirlenmesinde, bilirkişilerin görüşleri ve Federal Konsey'in onayı alındıktan sonra değişiklik yapma yetkisi Federal Hükümet'e verilmiş böylece hangi maddelerin uyuşturucu madde hangilerinin uyuşturucu madde olmayanlar kararını verme yetkisi kesin olarak belirlenmiştir¹¹². Almanya Cumhuriyetinin sürekli göç alan bir ülke olması sanayi yönünden gelişmiş olması, farklı inanç ve kültüre sahip bireyleri barındırması gibi etmenlerin uyuşturucu maddelerin hem temin edilmesi, kişilerin bu maddelere ulaşımının zorlaştırılması, kişilere yer temin edilmesi gibi etmenlerin bir arada değerlendirilmesinde noktasında gerek sert aksiyonlar almak ayrıca bu aksiyonları alırken değişik demografik yapısının hem zarar görmemesi rehabilite edilme noktasında etkin olunması fikri yasaların sert ve caydırıcı olmasına neden olmaktadır¹¹³.

2.7.2 Hollanda

İnsanların temel özgürlüklerinin en rahat yaşandığı ülkelerin başında Hollanda gelmektedir. Ülkenin insan yapısının değişkenliği, devletin kamu hukuku dahil birçok alanda sıkı tedbirler yerine daha esnek bir yapıyı benimsemesi, bununla birlikte uyuşturucu kullanan insanların toplumda kullanmayan kişilere zarar vermesini önlemek ve bu insanların toplumdan ayırık bir hayat sürmelerine engel olmak için belirli doz oranında uyuşturucu maddeyi devletin belirlediği merkezlerde insanlara yasal olarak sunmaktadır. Bu durum gerek toplum tarafından gerek ise, devlet tarafından desteklenmekte ve olumlu sonuçların alındığı görülmektedir böylece kişilerin yasa dışı uyuşturucuya daha da bağımlı hale gelmeleri ve gerek kendilerine çevrelerine zarar vermesinin önüne geçilmek istenmiştir¹¹⁴.

¹¹⁰ Bayraktar Köksal “Kullanmak İçin Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Satın Almak, Kabul Etmek veya Bulundurmak ya da Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanmak”, Özel Ceza Hukuku Cilt V, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul: 2019.

¹¹¹ Bruin Deborah: “The Dutch Law on Drugs”, (Ed. Harmen van der Wilt), Complex Criminality, Eleven International Publishing, The Hague 2016, s. 1-22.

¹¹² Gökçearslan Çifci, E. ve Polat Uluocak, G.: (2010). Almanya’da madde bağımlısı çocuk ve gençlere yönelik bir Rehabilitasyon modeli: Parceval. Kriz Dergisi, 18 (2), 11-18.

¹¹³ Erman Sahir: “Uyuşturucu Maddelere İlişkin Ceza Hükümleri”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C:45 S:1-4, s.1061-1080.

¹¹⁴ Petrie, J., Bunn, F., ve Byrne, G. (2006). Parenting programmes for preventing tobacco, alcohol or drugs misuse in children<18: a systematic review. Health Education Research, 22(2), 177-191.

Hollanda hükümeti uyuşturucu maddeleri ile mücadelede kapsamlı çalışmalar yapmıştır. Drug policy: continuity and change” başlıklı 1995 tarihli beyaz kitap, Hollanda’nın yasadışı maddelere ilişkin politikasının temellerini kapsamlı bir şekilde düzenlemiştir. Düzenlemenin amacı ise, uyuşturucu maddeleri bir nevi kategorize etmek, olarak tanımlanabilir. Bu maddeleri Yumuşak ve Sert olarak ayırmak suretiyle bir yaklaşım sergileyerek bazı temel ana hedefler belirlemiştir. Bunlar;

Kişilerin Uyuşturucu kullanılmasını önlemek ve uyuşturucu kullananları iyileştirmek ve eski haline getirmek için çalışmalar yapmak,

Uyuşturucu maddeleri kullanan kişilere verilen hür türlü zararı azaltmak için çalışmalar yapmak, bu zararların başında, ruhsal rahatsızlıklar, bedensel rahatsızlar, toplumsal uyum rahatsızları gösterilmektedir.

Uyuşturucu kullanıcılarının bu maddeleri aldıktan sonra kendilerinden geçmelerinden dolayı, toplum nezdinde ortaya çıkan kamu rahatsızlığını azaltmak,

Ülke genelinde uyuşturucu maddelerin dağıtımı ve üretimi ile mücadele etmek,

Hollanda kendi iç hukuk düzenlemesi içinde, esrar ve bunun türevleri olan maddeler ile mücadele için bazı politika aksiyonları kullanmıştır¹¹⁵. “Yeni Hollanda politikasını anlatan mektup” olarak adlandırılan bu gelişme 2009 yılında kişilerin uyuşturucu madde kullanmasından kaçınmaları ve daha fazla kullanılmaması noktasından hareketle uyuşturucu maddelerin kullanılmamasının toplumsal bir düzeyde etkin olması için revize edilmiş halidir.

Düzenleme ile birlikte, uyuşturucu maddelerin kullanılmasında kişilerin bu maddelere kahve satan dükkanlarda esrar satın almalarına izin vermek, onları daha sert narkotiklerle temastan koruyan “coffee shop” politikasının temelini oluşturmak olarak belirlenmiştir. Bu nedenle 1996 yılından beri, kahve dükkanlarında yasal sınırlar içinde kalmak koşuluyla, küçük miktarlarda kişilere uyuşturucu madde satılmasına izin verilmiştir. Uyuşturucu madde satılan bu dükkanların bazı sınırlamalara tabi olması kaçınılmaz olmaktadır bunlar ise, bu yerlerin reklam yapmaması, kanunda sayılan uyuşturucu maddeler dışında başkaca yabancı uyuşturucu maddenin satılmayacak olması gibi etkin yöntemlerin kullanılması olmaktadır.

¹¹⁵Heinrich Bernd ve Van Bergen Nicolas: “Grundzüge des düetsen Betäubungsmittelstrafrechts und seine Entkrimina lisierun gstendenzen”, 2019, S. 321-328.

Bu sayede hem kamu güvenliği korunması amaçlanmakta, kişilerin hayati bütünlükleri korunmakta, toplumdan dışlanma durumlarının önüne geçmek gibi etkili beklentiler karşılanması hedeflenmiştir. Ayrıca kişisel kullanım miktarı olarak ise, küçük reşit olmayan kişilere satış yapılması yasaklanmış büyük miktar satış için “Maksimum olarak bir düzey belirlenmiş ve en az 5 gr. ve satış için en fazla 500 gr. olarak belirlenmiştir”¹¹⁶.

Hollanda hükümeti uyuşturucu maddeler ile mücadele konusunda bu kadar esnek ve rahat gibi hareket etmesinin nedenlerinin başında sıkı bir şekilde uygulanan uyuşturucu madde ile mücadele kanunu gelmektedir. Hükümetin önem arz eden bazı hususlar hakkında kesin bir duruşu olduğunu söylemek yerinde olacaktır¹¹⁷. Uyuşturucu madde kullanılması durumu ikiye ayrılarak incelenmiş ve buna göre tedbirlerin alınmasına çalışılmıştır şöyle ki, uyuşturucu ile ilgili kanunlarda “Opium Act” kullanım yöntemleri ayrıma tabi tutulmuştur. Bunların ilki hafif uyuşturucu kullanma durumunu ifade eder bunlar ise, esrar ve bunun türevleri girmektedir. Kişinin günlük alacağı uygun bir doz ile toplum ve kendi sağlığının korunmasına hizmet eden düzenlemelerin yer aldığı alandır¹¹⁸.

Diğer kısımda ise, ağır uyuşturucuları tanımlamakta, kokain, eroin, sentetik uyuşturucuları bu grubun içine almaktadır. Hollanda hükümeti kişinin üzerinde esrar bulundurmasının bir sınırını belirlemiştir eğer kişinin üzerinde Esrar bulunursa bunun cezası 1 yıl hürriyeti bağlayıcı cezaya mahkûm olacaktır. Çıkan Esrarın gramı toplamda 5 gram ise kişi hakkında bir yasal işlem yapılmamaktadır. Buradaki amaç ise 5 gram ile kişinin şahsi kullanım ihtiyacının karşılanacağı kişinin uyuşturucu madde ticareti yapmamasının önlenmesi, başkasından yer temin edilmesi, uyuşturucu madde için başkaca yollara başvurmak zorunda kalınmaması ve suça başkaca kişilerinde buluşmasının önlenmesi olarak açıklanmaktadır. Diğer grupta yer alan ağır uyuşturucu maddelerin kullanılmasında ise, 0,5 gram Ağır uyuşturucu madde kullanımına izin vermektedir¹¹⁹.

¹¹⁶Gesley Jenny, “Netherlands”, Decriminalization of Narcotics, The Law Library of Congress-Global Legal Research Center, Washington 2016, <http://www.law.gov>, s.20-23 Erişim Tarihi 13.05.2023

¹¹⁷ Metin Gani Tapan, Murat Derin: Hollanda’daki Madde Bağımlılığı Tedavi ve Rehabilitasyon Hizmetlerinin İncelenmesi: Tactus Kurumu Uygulamaları Makale 17.11.2017, S. 13 S. 71-85

¹¹⁸ Uzbay, T.: (2011). Madde Bağımlılığının tarihçesi, tanımı, genel bilgiler ve bağımlılık yapan maddeler. Meslek İçi Eğitim Dergisi (21) 5-15.

¹¹⁹ Devlet Denetleme Kurulu. (2014). Madde ve diğer bağımlılıklar ile mücadele kapasitesinin ve bu bağlamda Türkiye Yeşilay Cemiyetinin değerlendirilmesi araştırma ve inceleme Raporu, s.707. Ankara.

Bu maddelere bağımlı kişilerin diğer madde bağımlıları ile arasındaki farkların göz önüne alındığını söylemek yerinde olacaktır. Şöyle ki, hafif uyuşturucu madde kullanan kişilerin gereksinimlerinin karşılanması noktasında vücudun istemi daha az olurken, ağır uyuşturucu madde kullanan kişilerin beklentileri ve bunun karşılanması noktasında yerinde bir düzenleme yapıldığını söylemek gerekir. Ağır uyuşturucu maddenin 0,5 gramına izin verilmesi, bunun üzerinde olacak şekilde düzenleme yapılması ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Kişinin üzerinde 30 gramdan fazla uyuşturucu bulundurmamak suçundan hüküm kurulacak işi, bu cezanın 2 yıl hapis ceza olarak düzenlenmiştir¹²⁰.

Hollanda Krallığı uyuşturucu maddelerin kullanılmasının düzenlenmesi noktasında kullandığı politikaları belirlerken bu durum karşısında ortaya çıkan risk durumlarının azaltılması hedefine odaklanmış ve önemli bazı temel konuların üzerinde durulması gerektiğinden düzenleme yapmıştır bu konular şunlardır.

- a. Kişinin uyuşturucu madde kullanımı nedeniyle ortaya çıkacak olan bazı sağlık risklerinin bulunduğu bunların azaltılması bağımlıların birer insan toplumun parçası olduğundan bunların kazanılması ve iyileştirilmeleri amacıyla tıbbi yardıma ulaşmalarını kolaylaştırılması, bağımlı kişilerin tıbbi yardım alma noktasında, tıbbi yardım riskini azaltmaya yönelik çalışmaların yapılması hedeflenmiştir¹²¹.
- b. Uyuşturucu maddelerin toplum genelinde yayılmasına engel olunması için ortaya çıkan veya çıkması muhtemel riskli durumlar karşısında politikalar geliştirmek, uyuşturucu madde kullanımı ve bunun ticaretiyle mücadele etmek, kullanımını azaltmaya yarayacak tedbirler almak için çalışmalar yapmak ve uyuşturucu madde kullanım talebinin azaltılması gerek ilk kez uyuşturucu madde kullanacak veya potansiyel kullanıcıların bundan vazgeçmelerine yardımcı olacak düzenleme ve tedbirlerin hayata geçirilmesine hizmet etmek,
- c. uyuşturucu madde kullanan kişilerin toplum tarafından dışlanmaması, bu kişilerin hem rehabilite edilmeleri, bununla birlikte yakın çevresel risklerin azaltılmaya çalışılması için

¹²⁰ Delsen, L.: (2000). Exit poldermodel. Sociaal-economische ontwikkelingen in Nederland. Assen: van Gorcum. Erişim Tarihi:13.05.2023 http://www.emcdda.europa.eu/countries/drug-reports/2017/netherlands/publicexpenditure_en.

¹²¹ Nida. (National Institute on Drug Abuse). (2012). Principles of drug addiction treatment a research-based guide. 2. Baskı. NIH Publication, No. 09– 4180, s.7. Erişim Tarihi:13.05.2023, <https://www.drugabuse.gov/publications/principles-drugaddiction-treatment-research-based-guide-third-edition/principles-effective-treatment>.

alışmalar yapmak örnek olarak, kişinin uzun süreli ikame, istihdam edilmesi yanında kişiye ekonomik olarak bazı desteklerin verilmesi noktasında çalışmalar yapmak,

Uyuşturucu kullanan kişilerin bağımlılığı tedavi ve rehabilitasyonu için “*Matra*” projesi adında Türkiye ve Hollanda arasında bir süreli proje anlaşma bile bulunmaktadır. Bu anlaşmaya göre, Hollanda Dış İşleri Bakanlığı ile Türkiye Cumhuriyeti Dış İşleri Bakanlığı arasında yapılan anlaşma gereğince, Hollanda Tactus Tedavi-Rehabilitasyon Merkezinde katıldığı ve bu anlaşmanın tarafı olarak imzaladığı protokole göre, Hollanda hükümeti kişilerin kullandıkları uyuşturucu maddeler nedeniyle bunların topluma kazandırılması ve bu maddenin meydana getirdiğı madde bağımlılığının tedavi ve rehabilitasyonun sağlanması için, bu amaca özgülenmiş olan hizmetlerinin Türkiye Cumhuriyeti Gaziantep ilinde kurulan ve projeye göre uygulanması için, 2012 yılında proje hayata geçirilmiştir. Bu projeye Türkiye gerek Gaziantep Büyük şehir belediyesi olarak yerel katılımın yanında, kamu kurumları da destek vermiştir. Gaziantep İl Sağlık Müdürlüğü ve Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğünden birer temsilci ile katılım sağlamıştır. Hollanda hükümeti tarafından projeye Tactus Kurumsal eğitim hizmetleri sorumluları görev almıştır. Anılan proje 2012/2015 yılları arasında yürütülmüş olup, ortak bilgi ve elde edilen yeni veriler paylaşılarak uyuşturucu maddelerin toplumda farkındalık bilincinin oluşması ve ikili iş birliğı hedefleri doğrultusunda kullanılmıřtır¹²².

2.7.3 Amerika Birleşik Devletleri (ABD)

Uyuşturucu maddelerin kullanıldığı ve en çok tketildiğı ülkelerin başında Amerika Birleşik Devletleri gelmektedir. Sürekli g alması, jeopolitik konumu, toplumsal yapısı, etnik, dini vb. yapıların bir arada yaşaması Kuzey Amerika ve Latin lkeleri ile sınırları olması veya bunlara yakın olması gibi etmenlerin bir araya gelmesi ile birlikte, çok fazla kişinin uyuşturucu madde kullanılması söz konusu olmaktadır¹²³. Uyuşturucu ile mücadele önemli bir gelişme ise sırf bu işte görevli uyuşturucu mahkemeleri isimli bir hukuki yapının

¹²² Uzbay, T.: (2011). Madde Bağımlılığının tarihçesi, tanımı, genel bilgiler ve bağımlılık yapan maddeler. Meslek İçi Eğitim Dergisi (21) 5-15.

¹²³ Koptagel Günsel: “Uyuşturucu ve Tutku Yaratıcı Maddeler Kullanımının Sosyo-Psikolojik Dinamizması”, İÜHFİM, C. XLV-XLVII, S.1-4, İstanbul 1982.

oluşturulmuş olmasıdır. 17 eyalette faaliyette bulunan bu mahkemeler daha da yaygınlaştırılması hedeflenmektedir¹²⁴.

Amerika'ya ilk uyuşturucu 19 yy. egzotik madde olarak tanımlanmasından dolayı o zamanki demir yolu devriminin gerçekleştirilmesini sağlayan Cin'li göçmen işçiler tarafından getirilen ve adı "Opium" denen maddedir¹²⁵. Madde 1800 yılların başında kolay erişimi olan ve sağlık alanında tıbbi amaçlı olarak kullanılmakta idi. Uyuşturucu maddelerin sağlık alanında kullanılması üzerine Amerikalı doktorların araştırmalarına konu bile olmuştur. Bu araştırmacılar Sigmund Freud, 1884 yılında kendisine 50 miligramlık kokaini şırıngayla enjekte etmiş ve ortaya çıkan etkilerini derhal notlarına düşerek etkilerini bizzat kendi üzerinde gözlemlemiştir. Freud yaptığı araştırmalar neticesinde maddeye bağımlılık kazanmış ve kokain maddesinden iki yıl gibi sürede zorda olsa arınmaya başarmıştır.

ABD'de ülke genelinde uyuşturucu maddelere ilişkin ilk yasal düzenlemelerin yapılması 1906 yılında yasallaşan "*Katıksız Gıda ve İlaç Yasası (Pure Food and Drug Act)*" yapılan düzenlemedir. Yapılan düzenlemeye göre doktorların yazdıkları reçete ile bu maddelere erişim sağlanarak yasa dışı satışının önüne geçilmesi hedeflenmiş olup, bu durumun kontrol altına alınmasının takibi için ise, "*Gıda ve İlaç İdaresi (Food and Drug Administration)*" kurulmuş ve denetim sıkı bir şekilde takip altına alınmıştır. A.B.D. federal hükümeti toplumda hızlı bir şekilde yayılan ve kullanım amacının dışında kullanılmaya başlayan uyuşturucu madde ile mücadelede alanında önemli adımları atmaya başlamıştır. Yapılan bu düzenlemeden sonra 1906 yılındaki hazırlanmaya başlayan ve tamamlanan ardından, 1914 yılında kabul edilen (Harrison "*Narcotic Act*") Harrison Uyuşturucu Yasası kabul edilerek yasalaşmıştır¹²⁶.

1973 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nin tüm eyaletlerde Uyuşturucuyla Mücadelede etkinlik kazandırmak için "*Drug Enforcement Administration (DEA)*" altında uyuşturucu ile mücadele idaresi kurulmuştur. Kurumun amacı, uyuşturucu maddenin üretim, kullanım, satışı ve dağıtımıyla ilgili olan olarak yakalanan kişilerin görülmekte olan kamu davalarında suçların daha iyi araştırılıp bu maddelerin ortadan kaldırılması amacıyla etkinlik

¹²⁴ http://www.whitehousedrugpolicy.gov/publications/pdf/screen_brief_intv.pdf, Erişim tarihi: 13.05.2023.

¹²⁵ Kocasakal, "Yeni Çin Ceza Kanunu", Prof.Dr. Çetin Özek Armağanı, İstanbul: 2004.

¹²⁶ Saka, Reşat: Uyuşturucu Maddeler, Afyon-Morfin-Eroin-Esrar-Kokain Hakkında Milli ve Milletlerarası Hukuki ve Sosyal Durum, İstanbul: 1948.

kazandırmak adına çalışmalar yapmaktır¹²⁷. Bununla yetinmeyen ABD tehlikeli madde ve ilaçlarla mücadele bürosunu “*Drug Enforcement Agency – DEA*” hayata geçirmiştir. Şunu belirtmekte fayda bulunmaktadır tüm bu aşamalara gelinmesindeki en önemli gelişmeler 1970 yılında kabul edilen ve uyuşturucu maddeler ile mücadele edilmesine katkı sağlayan “*Kapsamlı Uyuşturucu Kullanımı ve Kontrolü Yasası (Comprehensive Drug Abuse Prevention and Control Act)*” ABD tarafından etkin bir şekilde kullanılmasıdır. Kapsamlı olarak düzenlenen bu yasanın bazı önemli maddelerinin bulunması yani uyuşturucu maddelerin toplum ve birey üzerindeki etkilerini en aza indirmek, yok etmek üzere bazı sıkı tedbir ve önlemlerin alınmasını kararlaştırmıştır¹²⁸.

Analın yasanın 802’nci maddede uyuşturucu maddelerin meydana getirdiği bağımlık ve alışkanlık kavramlarının yanında, uyuşturucu ve diğer uyarıcı maddeler ile bunların imal, dağıtım, ihraç, ithal gibi trafiğini belirten kavramlar ayrıntılı olarak tanımlanmak suretiyle bir düzenleme getirmiştir.

Yasa ile hedeflenen bir başkaca amaç ise, yasanın 822’nci maddesinde ortaya konan uyuşturucu maddenin imal edilip dağıtılması, bulundurulması izne tabi maddelerin, izin, başvuru ve üretim biçimlerini ve usullerini düzenleyerek kontrol dışı kullanımı engellemek amaçlanmıştır.

841 inci madde ruhsat sahibi olmadan, uyuşturucu ve uyarıcı madde ve diğer maddeleri imal, sevk ve nakletmeyi, bulundurmayı yasaklamış ve katı tutumunu göstermiştir.

Kanunun 841-842’nci maddeleri arasında, bu kanun kapsamına giren diğer kanunlarda belirtilen eylemler ile bu kanunda yer almış kurallara ve yasaklamalara aykırı davranışlar hakkında ölüm cezası dahil çeşitli yaptırımlar öngörmüştür.

Yasanın 856’nci madde, suçun umuma açık yerlerde uyuşturucu madde imalini dağıtımını ve satışını yasaklayarak 20 yıla kadar hapis öngörmüştür.

Yasanın 863’üncü madde de uyuşturucu maddelerin kullanılmasına yarayan araç ve gereçlerin imalatı ile ticareti yasaklanmıştır.

¹²⁷ Uzuntok Mesut: Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Doktora tezi, İstanbul: 2008

¹²⁸ Ferit Yolcu: Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde imal ve ticareti suçu (TCK m.188), Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (yayınlanmış yüksek lisans Tezi), Diyarbakır: 2015.

ABD Hükümeti zaman içinde büyük parlar harcayarak uyuşturucu maddelerin kullanılması, üretilmesi, dağıtımı gibi konularda mücadele etmek için etkin bir mali bütçe bile ayırmıştır. 1980'li yıllarda 1 Milyar dolar günümüzde ise, 16 ile 17 milyar düzeylerine yükselmiş ve hala yükselme eğilimi göstermektedir¹²⁹.

2.7.4 Uyuşturucu Madde Kullanımının Uluslararası Düzeyde ve Türk Toplum Düzeni İçinde Değerlendirilmesi

Uyuşturucu maddelerin kullanımının gerek iç hukuk düzeni içinde bununla birlikte, uluslararası hukuk düzeni ve ülkelerin kendi düzenleri içinde toplum yapılarının farklılığı uyuşturucu maddelere ulaşmada bölgesel kolaylıklar, insanların bu maddeler için alınan tüm tedbirler rağmen ortaya çıkan grafiksel durumların her ülkenin farklı tedbirleri almasının önünü açmıştır. Uyuşturucu madde ve bunun kullanımı ve kaçakçılığının önüne geçilmesi ve uluslararası mücadelede farkındalık ve kararlılık oluşması adına, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, 1987 yılında, uyuşturucu kullanılmayan sağlıklı bir toplum hedefine ulaşmak için uyuşturucu ile mücadele konusunda uluslararası alanda eylem ve iş birliğini güçlendirmek amacıyla 26 Haziran tarihini "Uluslararası Uyuşturucu Kullanımı ve Kaçakçılığı ile Mücadele Günü" olarak kabul edilmiş ve bunun için tüm üye ülkelerden uyuşturucu maddelerin kullanılması ve kaçakçılık ile mücadele kapsamında gerekli çalışmaları yapmaları ve önlemler almaları noktasında, işbirliğine teşvik etmektedir¹³⁰.

Uyuşturucu maddelerin kullanımı konusunda örnek olarak verdiğimiz ülkelerin kendi iç hukuk düzenlerini değerlendirmek gerekir. Şöyle ki, Amerika Birleşik Devletleri uyuşturucu maddelerin üretildiği ülkelere coğrafi olarak yakınlığı bu işlerde organize olmuş mafya tipi oluşumların yaygınlaşması nedenleri göz önüne alındığı zaman ayrıca ülkenin yapısının eyalet tipi bir devlet yapısını bulunması nedeniyle bazı eyaletlerde suç olarak kabul edilen uyuşturucu madde suçları başka bir eyalette ya cezasız kalmakta ya da daha hafif bir yaptırıma tabi olmaktadır. Ancak, Almanya, Hollanda örneklerine baktığımız zaman ilk uyuşturucu madde içeriğinin ilk Almanya Bayer firması tarafından kullanılması özellikle 1. Dünya savaş döneminde askerlerin bile uyuşturucu madde kullanarak savaştıkları gibi

¹²⁹ T. Asuni, Rôle du généraliste. Nigeria : problèmes et perspectives, in G. Edwards, A. Arif, Les problèmes de la drogue dans leur contexte socioculturel, Genève, oms, 1982.

¹³⁰ <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/haberler-3/uluslararası%C4%B1-uyu%C5%9Fturucu-kullan%C4%B1m%C4%B1-ve-ka%C3%A7ak%C3%A7%C4%B1l%C4%B1-%C4%9F%C4%B1-ile-m%C3%BCcadele-g%C3%BCn%C3%BC.html> Erişim Tarihi: 15.10.2023

etmenler toplumlarında var olan çok ulusluluk, bireylerin yalnızlaşması gibi etmenler toplum yapısının değişkenliği gibi sosyokültürel hayatın olumsuz etkileri ve ceza yaptırımının eyalet bazında 10 gr. ile 30 gr. arasında değişkenlik göstermesi insanların uyuşturucu madde kullanımı noktasında bazı esnekliklerini içinde barındırdığını söylemek gerekir¹³¹.

Hollanda hükümeti toplum yapısı içinde var olan uyuşturucu madde kullanımını en aza indirmek bu kişilerin toplum huzur ve refahını bozmamalarına engel olmak adına kontrollü bir şekilde uyuşturucu madde kullanılmasına izin vermekte ve bu durum kişilerin daha rahat uyuşturucu maddeye erişmesine imkân vermekle birlikte, kişilerin toplum içinde kaybolmaları amaçlanmaktadır. Ülkemiz özelinde olaya bakmak gerekir ise, şunları söylemek yerinde olacaktır. Ülkemiz uyuşturucu maddelerin imal ve ticareti başka olmak üzere bu maddelerin kullanılması, kullanılmasının kolaylaştırılması gibi hukuki meseller ile yoğun şekilde uğraşmaktadır¹³². Ülkemiz üniter devlet yapısının vermiş olduğu merkeziyetçi yapının avantajlarını kullanmak suretiyle daha etkin bir şekilde bu durum ile mücadele etmeye gayret etmekte ancak son zamanlarda uyuşturucu ve sentetik maddelerin çeşitlenmesi, bu maddelere erişimin kolaylaşması gibi etmenler ile birlikte yeni ve etkili mekanizmaları kurmak ve hayata geçirmektedir. İşte bu nedenle 5 Nisan 2023 tarihinde yayınlanarak yürürlüğe giren İcra ve İflas Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun madde 7 ve 8 eklenmiş 17,18,19,20 ve 21 maddelerinde eklemeler yapılmak suretiyle cumhuriyet savcılarının yetkileri genişletilmiş ve uyuşturucu madde kullanılmasının engellenmesi ve rehabilitasyonu açısından değişikliğe gidilmek suretiyle daha etkin bir yapı oluşturulmaya çalışılmıştır¹³³.

Bakıldığı zaman birçok Avrupa ülkesinin toplum yapısında var olan durumların ülkemiz genelinde olmadığını söylemek gerekir. Kişileri uyuşturucu madde kullanması noktasına iten temel etmenin yalnızlık duygusu, arkadaşlıkların olmaması vb. etmenler görülebilirken Türk aile yapısının korumacı, sert tutumu ve ülkemizin uyuşturucu madde kullanımı noktasında gerek toplumsal gerek ise hukuk düzeni içinde sert tedbirler alması nedeniyle

¹³¹ Sezgin S.Ç.: Modern Devlet ve Uyuşturucu ABD Örneği Üzerinden Bir İnceleme Türkiye Barolar Birliği Dergisi Ankara, S.141, 2019, S. 105-145.

¹³² Baran, A. G.: Türkiye’de aile içi iletişim ve ilişkiler üzerine bir model denemesi. Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD), S.1, 2014, 31–42.

¹³³ <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2023/04/20230405-3.htm> Erişim Tarihi:10.15.2023

ülkemizde hala Avrupa'nın ve dünyanın geri kalanından daha az uyuşturucu madde kullandığını söylemek gerekir¹³⁴. Ancak bu durum değişmekte olduğunu öncelikle yapılan toplumsal değerlendirmeler ve kanun koyucunun hukuk düzeni içinde almış olduğu yeni önlemler ile görmek mümkündür¹³⁵. Uyuşturucu madde kullanımının ülkemizde artmasının temel nedenleri arasında eğlence hayatında bu maddelerin kullanımının yaygınlaşması, kişinin bu madde ile bağıının sosyal mecralarda yaygın hale gelmesi ve gerek maddenin içirlik yapısının değişmesi, ulaşmada zorluk yaşanmaması vb. durumlar kanun koyucunun bu alanda daha da yoğunlaşmasına neden olmaktadır¹³⁶.

2.8 ULUSLARARASI HUKUK İLE TÜRK HUKUK SİSTEMİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRME

Türk hukuk sistemi ile uluslararası hukuk sisteminin uyuşturucu maddelerin kullanılması, imal ve ticaretinin yapılması ile birlikte bu maddelerin kullanılması için yer temin edilmesi durumu kendi içlerinde farklılıklar göstermektedir. Bunun temel nedenlerinden biri ülkelerin sosyal yapısı ile birlikte bu maddelerin toplum içinde kullanım durumları neticesinde ortaya çıkan olumsuz durumların toplumun diğer katmanlarına yayılmasının engellenmesinin isteminden kaynaklanmaktadır. Baktığımız zaman ülkelerin bu duruma sert tedbirler almak ile birlikte, öncelikli hedeflerinin bu maddelerin imal ve ticaretinin yapılmasını engellemek olduğunu söylemek gerekir. Uyuşturucu maddelerin toplum içinde kullanımının engellenememesi durumu sonradan gelen bir düzenleme olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplum için zararlı olduğu bilenen maddelerin öncelik ile imal ve ticaretinin yasaklanması, ardından sert tedbirlerin alınarak bu maddelerin kullanılması için yer temin edilmesi noktasında hukuki yaptırım süreçleri başlamıştır¹³⁷.

Her türlü tedbirin alınması ve artık mücadele noktasında görülen eksikliklerin tamamlanması için yeni hukuki düzenlemelere gidilmektedir¹³⁸. Örnek olarak, kişilere belirli oranlarda

¹³⁴ Akbulut, İ.; "Ülkemizde Uyuşturucu Maddeler Sorunu", İHFM, C. 5, S. 3, 1997, S.112-142.

¹³⁵ Tamer M, Aydın C.: Ergenlikte Madde Kullanımı. Ege Psikiyatri Sürekli Yayınları, S.1, C.2, 1998, S.305-321.

¹³⁶ Karataşoğlu S.: Sosyal Politika Boyutuyla Madde Bağımlılığı. Türk İdare Dergisi, S.476, 2013, S. 321- 352.

¹³⁷ Akgül A, Kaptı A.: Türkiye'nin Uyuşturucu ile Mücadele Politikası: Politika Süreç Analizi. İçinde: Özeren S, Sözer MA, Demir OÖ, (eds.). Yerelden Küresele Sınır aşan Suçlar. Polis Akademisi Yayınları: Ankara, C.5, 2010, S.75-99.

¹³⁸ Çam O, Ayakdaş Dağı D.: Alkol Bağımlılarında İçselleştirilmiş Damgalama, Suçluluk ve Utanç Duyguları. Bağımlılık Dergisi, C.18, S.4, 2014, S.145-151.

uyuşturucu maddenin devletin gözetim ve denetimi altında verilmesi, belirli ilaçların reçete ile satılmasının sağlanması, belirli yerlere gitmekten veya bazı haklardan yoksun bırakılmak gibi tedbirlerin kişiler için uygulanması, denetim tedbirlerinin arttırılması, koruyucu hukuki süreçlerin hızlanması, kamu gücünün daha etkin ve sert kullanılması için hukuki yaptırım türlerinin ve sürelerinin artırılması gibi durumları daha sert bir şekilde hayata geçirilmektedir. Ülkemiz hukuk düzeni gerek Türk Ceza Kanunu ile birlikte bazı kanun hükümlerini eklemeler yaparak bu bakış açısını sürdürmektedir.

3. UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE KULLANILMASINI KOLAYLAŞTIRILAMA TCK 190/1

3.1 GENEL OLARAK

Uyuşturucu madde kullanımının kullanılmasının yanında bunu kolaylaştırmanın da ayrı bir suç olduğunu belirtmek gerekir. Gelişen toplum düzenleri artık uyuşturucu maddelerin kullanılmasının yaygınlaşmasına, bu maddelere ulaşımın dahada kolaylaşmasına etkili olmaktadır. Günümüz dünyasında uyuşturucu maddelerin hem kullanım özelliklerinin yanında içeriklerinin de değiştiğini söylemek gerekir. Bunun nedenlerine bakıldığında, uyuşturucu maddelerin özelliklerinin insanların bağımlılık duygusunun artmasına etken edecek biyolojik maddelerin içeriklerinde oynanmasından kaynaklanmaktadır. Bu maddelerin insan vücudunda yoksunluk düzeyinin artmasına etki edecek kimyasalların etkisinin artması ile birlikte, maddelerin bu değişime göre farklı aparatlar veya kullanma yöntemlerinin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Piyasaya sürülen maddelerin kullanılmasının hızlı bir şekilde yaygınlaşmasının nedenlerini değinmek gerekir çünkü piyasada herhangi bir gıda ürününü bile kabul ettirmek zor iken, uyuşturucu madde gibi etkisinin insan üzerinde çok fazlaca etkisi olan bir maddenin çok kolay pazarlanabilmesi, bu maddelere gerek ulaşımın gerek ise kullanılmasının hemen öğrenilmesi ayrı bir sorun olarak ortada durmaktadır¹³⁹.

Uyuşturucu madde kullanılması sadece bireysel bir durum olarak algılamak sorunun çözümü noktasında tıkanma yaşanmasına neden olacaktır. Madde kullanımının sadece insan sağlığını tehdit edecek düzeyde ele alınması, kolluk kuvvetlerinin sadece uyuşturucu madde satan, bulunduran, kullanan, kullanılmasına yardım eden, özendiren kişilerin peşinden gitmesi, diğer toplumsal etmenlerin bir yerde göz ardı edilmesi, problemin toplumsal boyutunun dahada büyümesine ortaya çıkacak büyük olumsuz etkilerin göz ardı edilmesine neden olmaktadır. Ülkemizde diğer ülkelerde olduğu gibi uyuşturucu maddeler ile mücadele noktasında etkin bir faaliyet yürütmekte ve bu maddenin kullanılması, özendirilmesinin yaptırım türlerini sona erdirmek için, hukuki düzenlemeler yapılmaktadır. Uluslararası sözleşmeler, iç hukuk düzenlemeleri başta olmak üzere diğer gerek bölgesel gerek ise çoklu

¹³⁹ Suat Çalışkan: Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları, Adalet Yayınevi, Ankara: 2013.

anlaşmalar iç hukuk düzenlemeleri ile paralellik göstermektedir. Ülkemiz iç hukuk düzenlemesi bakımından 5237 sayılı Türk Ceza Kanunun “Özel Hükümler” başlıklı ikinci kitabında “Topluma Karşı Suçlar” başlıklı üçüncü kısmında yer alan “Kamunun Sağlığına Karşı Suçlar” başlıklı düzenlemenin üçüncü bölümünde 5237 sayılı kanunun madde 190’da yaptırıma bağlanan “Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma” suçunun hukuki dayanaklarını göstermiştir. Kanun hükmünün açık ifadesinde yer bulan ifadesi ile bu suç tipi kendi içinde iki kısım halinde düzenlenmiştir¹⁴⁰. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak ve yine bu hükme paralel olarak düzenlenen “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını alenen özendirmek olmak üzere iki farklı suç tipine yer vererek konun her boyutu ile önemine binaen düzenleme yapmıştır.

Kanun hükmünün son fıkrasında anılan madde kapsamında tanımlanan suçların belirli kişiler tarafından işlenmesi halinde kişiye verilecek cezanın yarı oranında arttırılacağına dair hükmün bulunması durumu bize şunu göstermektedir ki, belirli kişiler kavramından ne anlamak gerektiğini söylemek gerekir ise, bu kişiler topluma mal olmuş yaptıkları hareketler ve eylemlerin toplum tarafından doğru kabul edilmesi, o eylemi yapmanın bir suç olarak algılanmayacağı kanaatinin kişide oluşması, bunun yanında uyuşturucu maddenin kullanılmasının yanında, bu maddelerin özendirilerek toplum sağlığını ve güvenliğinin tehlikeye atılmasının önüne geçmek istenmesidir.

Kanun koyucu böylece suçun içinde yer verdiği düzenleme ile birlikte, suçun şahsa bağlı hali nitelikli halini düzenlemiştir. Böylece toplumu önderlik edecek veya toplum tarafından önem arz eden kişilerin gerek uyuşturucu madde kullanılmasının yanında, bu maddelerin kullanılmasının özendirilmesinin suçta bahsedilen nitelikli halin ortaya konulması ile hukuki bir caydırıcılık ortaya koymak olarak söylenebilir. Toplum tarafından kullanılmasının yaygınlaşmasının önemli bir risk durumu olduğunun göz ardı edilmemesi gereken bir konu olan uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanılmasının kolaylaştırılması ve özendirilmesi suçunun içinde barındırdığı risk faktörlerinin değerlendirilmesi bakımından suçla korunan hukuksal değer, suçun unsurları, özel görünüş biçimleri, nitelikli halleri ve anılan suçla ilgili yaptırım ve muhakeme koşulları ayrıntılı bir şekilde ele alınarak incelenmesi gerekmektedir¹⁴¹. Daha önce belirttiğimiz gibi ülkemiz uluslararası sözleşmeler ile

140 Çetin Akkaya: Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları, Adalet Yayınevi, Ankara: 2013.

141 *Yargı kararlarına bakıldığı zaman ise, zaman içinde konu ile alakalı olarak doğru kararların verildiğini söylemek gerekir ki, yargı organları da kamu düzeninin korunmasını hedef aldıklarını söylemek gerekir.*

uyuşturucu madde kullanılmasının hem önlenmesi, bunların değişen içeriklerinin gerek ülke içinde gerek ise uluslararası alanda bütünlük oluşturacak şekilde uyuşturucu madde olarak tanınması noktasında uyumlu çalışmalara imza atmakta ve bunları yürürlüğe koymaktadır¹⁴².

3.2 KORUNAN HUKUKİ DEĞER

Kişinin uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanımının kolaylaştırma suçu bakımından bu suçun öncelikle kanuni tanımının gerçekleşmesinin yanında, bu suça vücut verecek hareketin alenen işlenmesi ile birlikte, suçun işlenmesi sırasında meydana çıkacak hukuki durumun suçun alenen yayın yoluyla işlenmesi nedeniyle meydana gelen durumun kamu sağlığı ilgilendiren bir durumun meydana gelmesidir. Bu suçun işlenmesinde korunun hukuki değer toplumu oluşturan tüm bireylerin sağlığı ile birlikte kamu düzeninin korunması olmaktadır¹⁴³.

3.3 SUÇUN UNSURLARI

Fiil

TCK Mad.190/1 Bakımından Değerlendirme

3.3.1 Tipikliğin Objektif (Maddi) Bileşenleri

Bu başlık altında bu suç tipine mahsus olan maddi unsurların değerlendirilmesi, manevi unsurun içeriği ve hukuka aykırılık hususları ele alınacaktır.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunun içerik bakımından incelenmesinde bazı hususlar önem arz etmektedir. Suç tipi olarak önemli olan durumlar

“...Olay günü evine gelen ve hakkında kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçundan TCK'nın 192/2. maddesi uyarınca ceza tayinine yer olmadığına karar verilen diğer sanık (Ö.Ş.) ve ölen (Ş.U.) ile birlikte uyuşturucu madde kullanan sanığın eyleminin TCK'nın 190. maddesinde belirtilen özel yer sağlama, niteliğinde olmadığı ve atılı suçun unsurlarının oluşmadığı gözetilmeden, sanık hakkında beraat yerine mahkûmiyet hükmü kurulması...” Y.10. CD. 2010/18685 E., 2014/1581 K., 10.03.2014 T. www.kazanci.com.tr (Erişim Tarihi: 17.04.2023)

¹⁴² Türkiye, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin gerek bireysel etkilerinin ortadan kaldırılmasının yanında, bu sorunun toplumsal boyutlarını da düşünerek ortaya koymuş olduğu hukuki düzenlemeler ile birlikte, uluslararası alanda da etkin bir işbirliğinin sağlanması, iç hukuk düzenlemelerine ek olarak, uluslararası etkiye sahip bulunan antlaşmalardan olan “Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesi”, “1971 tarihli Psikotrop Maddeler Sözleşmesi” ile birlikte “1988 Tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi”ne de taraf ülkelerden biri olarak üzerine düşen hem mücadele kolluk kuvvetleri, sosyal yardım dernekleri, STK toplulukları başta olmak üzere, iç hukuk düzenlemelerini de hayata geçirerek günün şartlarına uygun hukuki düzenlemeleri yürütmektedir.

¹⁴³ D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Durmuş Tezcan’a Armağan, C.21, Özel S., 2019, s. 3111-3126

aşağıda ayrıntılı olarak incelenmesinden önce değinmek gerekir ki, bu maddelerin kullanılması noktasında bazı hareketlerin kanun koyucu tarafından düzenlenmesi gerekmiştir¹⁴⁴. Bu noktada kanunun metninden anlaşılacağı üzere birinci fıkra hükmünde, “Uyuşturucu Madde Kullanmak İçin Özel Yer, Donanım veya Malzeme Sağlanması” “Uyuşturucu Madde Kullananların Yakalanmalarını Zorlaştıracak Önlemler Alınması” ve son olarak “kullanma Yöntemleri Konusunda Başkalarına Bilgi Vermek” şeklinde üç bent halinde sınırlı sayma yöntemini benimsemiştir. Kanun koyucunun suçun tanımı ve içerikleri dikkate alınarak şunları söylemek gerekmektedir suç tipi olarak icrai hareketler ile işlenebilen seçimlik hareketli bağlı bir suç tipi olarak düzenlendiğini söylemek gerekir¹⁴⁵.

Uyuşturucu madde kullanılması suçunu düzenleyen TCK m. 190 hükmünde yer bulun suç tipi seçimlik hareketli suç olarak tanımlanmaktadır. Seçimlik hareketli suçlardan sadece birinin gerçekleşmesi ile birlikte suç meydana gelmektedir. Suçun seçimlik bir suç olması nedeniyle suçun kanun maddesinde yer almayan bu madde içinde sayılmayan hareketler ile işlenmesi mümkün olmayacaktır. Kanunda tanımlanan hareketlerden birinin yapılması ile suç meydana gelmiş olacaktır. Kanun maddesinde düzenlenen suç soyut tehlike suçunu oluşturmaktadır¹⁴⁶.

Uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanma suçunda failin bir diğer önemli etkisi ise, TCK Mad.190/1 bakımından bu maddelerin kullanımını kolaylaştıracak şekilde yer temin edilmesi, maddenin kullanımı için özel araç gereci temin etmesi ile birlikte uyuşturucu maddeyi kullanılmasını kolaylaştırma durumu olmakla birlikte ilk seçimlik hareketin kişiye özel yer, donanım veya malzeme sağlama durumu ortay çıkmış olmaktadır¹⁴⁷. Özel yerden kasıt uyuşturucu madde kullanacak kişi/kişiler için gerek geçici gerek ise daimî suretle bir mekân temin edilmesi durumu olmaktadır¹⁴⁸. Mekânın illaki bir ev olması yani konut olmasının yanında, iş yeri, bir araç (karavan, otomobil) olabilecektir veya şehir dışında

¹⁴⁴ Akbulut, İlhan: “Ülkemizde Uyuşturucu Maddeler Sorunu”, İÜHFM, C. 55, S.3, 1997, S. 111-142.

¹⁴⁵ Balcı, Murat: Türk Ceza Kanunu’nda Uyuşturucu Madde Ticareti Suçları (Tck. m. 188), Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2009.

¹⁴⁶ Tezcan/Erdem/Önok: Ceza Özel Hukuku (2018). 909; O. Yaşar/H. T. Gökcan/M. Artuç, Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, IV (Madde 147-204), Ankara: 2010. 48-51.

¹⁴⁷ Centel, N., Zafer, H. ve Çakmut, Ö.: (2017). Kişilere Karşı İşlenen Suçlar, I, İstanbul.

¹⁴⁸ Malkoç, İ.: (2013). Açıklamalı-İçtihatlı 5237 Sayılı Yeni Türk Ceza Kanunu (Madde 150-241), Üçüncü Cilt, Ankara.

bulunan bir bağı evi olması da durumu değiştirmeyecektir¹⁴⁹. Kanun metninden anlaşılacağı gibi önemli olan husus kişinin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma noktasında kendisini güvende ve rahat hissedeceği bir ortamın “özel bir yer” sağlanması olmaktadır¹⁵⁰. Uyuşturucu madde kullanılmasının kolaylaştırılması hususunda şüpheye yer vermeyecek şekilde hüküm kurulması büyük önem arz etmektedir. *Yargıtay Ceza Genel Kurulu, E. 2017/265 K. 2018/252 T. 29.05.2018 sayılı kararında, 05.11.2010 tarihli tutanakta sanık ... 'nin araca binmeden önce elinde herhangi bir çanta ya da poşet bulunduğuna ilişkin bir tespitin yer almaması, inceleme dışı sanık ... 'in araçta bulunan suç konusu esrardan sanık ... 'nin bilgisi olmadığını, takip sırasında poşeti araçtan kendisinin attığını ve havanın rüzgarlı olması nedeniyle poşetin aracın sağ tarafına uçtuğunu beyan etmesi, tutanak düzenleyici tanıkların suç konusu esrarın bulunduğu poşetin kimin attığını görmediklerini ifade etmeleri ve sanığın istikrarlı bir şekilde araçtan poşet atmadığını ve araçta uyuşturucu madde olduğunu bilmediğini savunması karşısında; sanığın atılı suçu işlediğine ya da inceleme dışı sanık ... 'in suçuna iştirak ettiğine dair her türlü şüpheden uzak, kesin ve inandırıcı delil bulunmadığı kabul edilmelidir*¹⁵¹.

Bu itibarla, yerel mahkeme hükmündeki direnme gerekçesinin isabetli olduğuna ve beraat hükmünün onanmasına karar verilmelidir." Şüpheden uzak olunması CMK uluslararası hukuk alanında norm haline gelen “Şüpheden Sanık Yararlanır” ilkesinin ve tüm şüphelerden uzak kişinin Masumiyet Karinesinin uygulama alanı bulacağı durumudur. Önemli olan bir başkaca durum ise, uyuşturucu maddenin kullanılmasının kolaylaştırılması durumuna hizmet etmesi durumu olmakla birlikte bir önemli husus ise, uyuşturucu veya uyarıcı madde imaline yönelik olarak kullanılması durumunda TCK M.190 hükmün değil, M.188 hükmünden sorumluluk durumunun söz konusu olacağıdır. Uyuşturucu madde kullanılması durumunda bu maddenin bir doktor veya eczaneden alınmasında durumunda hangi kanun hükmünün uygulama alanı bulacağı hususunda şunu belirtmek gerekir ki, bu durumda TCK M. 191 maddesindeki uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanmak için satın

¹⁴⁹ Yaşar ve Gökcan ve Artuç. Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, IV (Madde 147-204), 530.

¹⁵⁰ Kaya, Mustafa: “Uyuşturucu Madde Suçları”, Doğu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Uyuşturucu Madde Bağımlılığıyla Mücadele ve Ceza Hukuku Paneli, 09.05.2011, Ed. Murat Balcı, Ankara: 2011.

¹⁵¹ Yargıtay Ceza Genel Kurulu, E. 2017/265 K. 2018/252 T. 15.03.2023.

almak, yardım etmek maddesinden dolayı suça iştirak hükümleri çerçevesinde bir değerlendirme yapılacağını belirtmek isteriz.

Madde gerekçesine bakıldığı zaman şunu görmek mümkün olmaktadır. Kişinin kendi kullanımı için fiziki şartları sağlaması, kullanmak için uyuşturucu madde bulundurması veya uyuşturucu maddeyi bir başkasına kullanmak için vermesi durumunda TCK 190 hükümleri uygulama alanı bulmayacaktır. Burada dikkat edilmesi gereken bir başka husus failin sorumluluğuna gidebilmesi için, uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin temini için kendisine kolaylık sağlayan kişinin bu maddeleri kullanmasının gerekip gerekmeyeceği hususudur¹⁵².

Uyuşturucu madde kullanılması suçu tek başına bir kişi ile birlikte işlenebileceği gibi birden fazla kişi tarafından işlenebilen bir suç tipidir. Uyuşturucu madde kullanımının cinsiyet üzerinde de bir etkisi bulunmamaktadır kadın ve erkek bu suçu işleyebilir. 5237 sayılı TCK m. 190/2 kapsamında bir değerlendirme yapılması gerekir ise, uyuşturucu madde kullanma suçunun basın yayın yoluyla işlenmesi durumunda bir başka husus ortaya çıkmaktadır. 5187 sayılı Basın Kanunu Mad. 11 hükmü dikkate alınması gerekmektedir¹⁵³. Uyuşturucu madde kullanımı suçunun fail tarafından bir yayında, yazar, tercüman ya da resim veya karikatürün çizeri, görsel işitsel yayınlarda ise beyanda bulunan haberi sunan kişi tarafından işlenmesi halinde TCK 190/2 hükmüne binaen özendirme suçunun basın yayın yoluyla işlenmesi durumu söz konusu olacak ve kanun hükmünün amir hükümleri uygulama alanı bulacaktır. Fail uyuşturucu madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunu işlediğini söylemek için bu yönde bazı hareketleri yapması beklenmektedir. Bunun için failin maddenin kullanılmasını kolaylaştıracak bazı imkanları hazırlaması, bunları faal hale getirmesi TCK 190/1 hükmü açısından önem arz etmektedir.

TCK. Madde 190- (1) Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak için;

- a. Özel yer, donanım veya malzeme sağlayan,
- b. Kullananların yakalanmalarını zorlaştıracak önlemler alan,
- c. Kullanma yöntemleri konusunda başkalarına bilgi veren,

¹⁵² Gökçen, Ahmet: “Türk Ceza Kanunu’nda Uyuşturucu Madde Suçlarına Genel Bakış”, Doğu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Uyuşturucu Madde Bağımlılığıyla Mücadele ve Ceza Hukuku Paneli,09.05.2011, Ed. Murat Balcı, Ankara: 2011.

¹⁵³<https://adlisicil.adalet.gov.tr/resimler/sayfadokuman/310520221416422021h%c4%b0zmte%c3%96zelk%c4%b0tap.pdf>. Erişim Tarihi 15.04.2023.

Kişi, beş yıldan on yıla kadar hapis ve bin günden on bin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır.

Uyuşturucu madde kullanılması suçunda fail bu maddelerin kullanılmasını kolaylaştıran kişi olmaktadır. Uyuşturucu madde kullanılmasının önlenmesi noktasında 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu 190. Maddenin 1. Fıkrasında hüküm altına alınan uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu ile birlikte, aynı maddenin 2. Fıkrasında düzenlenen uyuşturucu madde kullanılması özendirme suçları ayrı ayrı düzenlenmelerine karşılık faillik durumu bu bakımından bir önem arz etmemektedir. Kanunda hüküm altına alınan suçun faili herkes olabilir¹⁵⁴.

Uyuşturucu madde kullanılmasının kolaylaştırılması suçunun değerlendirilmesinde her iki fıkra içinde düzenlenmiş bulunan suç tipinin fail bakımından bir özelliğinin bulunmadığı olacaktır. Suçun tipi incelendiği zaman bu suç özgü bir suç olarak işlenemeyecek bir suçtur bu yüzden herkes bu suçun faili olabilir durumdadır¹⁵⁵. Önemli olan soru ise maddenin üçüncü fıkrasında düzenlenen ve failin suçun işlenmesi sırasında, suçtaki sıfatının cezanın belirlenmesinde etkili olacağıdır. Suçun bir “tabip, diş tabibi, eczacı, kimyager, veteriner, sağlık memuru, laborant, ebe, hemşire, diş teknisyeni, hastabakıcı, sağlık hizmeti veren, kimyacılıkla veya ecza ticareti ile uğraşan kişiler tarafından işlenmesi durumunda” failin cezası ağırlaşaacağı düzenlenmiştir. Failin durumu suçun işlenmesinde üslendiği görevin gereklerine aykırı hareket edilmesi halinde artacağına belirtilmesinden ibarettir¹⁵⁶.

Bunun dışında kalan hususlar bir arada değerlendirildiği zaman, şunu söylemek gerekir ki fail uyuşturucu maddeyi kolaylaştırmanın dışında, bu maddelerin imal edilmesi, satımı veya toplu halde satılması, uyuşturucu maddenin kişinin üzerinde bulunması veya kullanacak kişilerin bu maddeye erişimini sağlamak üzere bir yerde bulundurulması, bir yerden bir başka yere sevk edilmesi, uyuşturucu maddelerin yurt dışına ithal edilmesi, ihraç edilmesi

¹⁵⁴ 190/3. Tabip, diş tabibi, eczacı, kimyager, veteriner, sağlık memuru, laborant, ebe, hemşire, diş teknisyeni, hastabakıcı, sağlık hizmeti veren, kimyacılıkla veya ecza ticareti ile iştigal eden kişi tarafından işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.

¹⁵⁵ Özdebakoglu, E. H.: (2007). 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları ve İlgili Mevzuat, Adalet Yayınları, Ankara.

¹⁵⁶ Gerçekler, H.: (2011). Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, I, Madde 1-119, Ankara.

durumunda fail TCK 190 madde hükmünden değil TCK 188/1 Maddesinden sorumlu olacağını belirtmek gerekir¹⁵⁷.

3.3.1.1 Alenen özendirme durumu içinde değerlendirme yapma

Uyuşturucu madde kullanılmasının kolaylaştırma ve özendirme suçlarında iki husus fiilin varlığı için önem arz etmektedir. Bunların başında alenin özendirme durumunun gerçekleşmesi olmaktadır. TCK'nın 190. maddesinin 2'nci fıkrası düzenlenen ilk seçimlik hareket, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanılmasını aleni olarak özendirmek durumu oluşturmaktadır. Aleniyet durumunun ortaya çıkması için, suçun bu yöndeki özelliğinin ortaya çıkması yani suçun aleni olarak işlenmesi gerekmektedir. Aleniyet bu suç tipinin fiil özelliği olarak ortaya çıkmakla birlikte, suçun ağırlaştırıcı unsurunu oluşturabilmektedir¹⁵⁸.

Aleniyet kurumu iki farklı değerlendirmeye tabi tutulmaktadır bunlardan ilki aleniyet durumunun toplumun fark edeceği şekilde meydana gelmesini yani toplum önünde gerçekleşmesini ararken, ikinci kısım düşünceye sahip olanlar aleniyet durumunu uyuşturucu madde kullanılmasını özendirme suçunun içeriğini anlayacak imkana sahip olan kişi sayısının ve bu kişi sayısının aleniyet durumunu öğrenme ve bilme neticesinde ortaya çıkacak durum olarak algılamak istemektedir. Aleniyetin meydana gelmesi için bu durumun hukuka aykırılık boyutunda, algılanmasında kalabalık insan toplulukları ile kamusal olmayan alanda birkaç kişiden oluşan topluluklar arasında fark görmemek gerekmektedir. Her iki durumda da aleniyet ilkesi hayat bulmuş olacaktır¹⁵⁹.

3.3.1.2 Özendirici nitelikte yayın yapma durumu içinde değerlendirme

Uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanılması noktasında bir diğer önemli seçimlik hareket hususu ise, özendirici nitelikte yayın yapma olmaktadır. TCK. Mad. 6 içinde düzenleme alanı bulan ve aynı maddenin (g) bendinde yer alan, “basın ve yayın yolu ile deyiminden; her türlü yazılı, görsel, işitsel ve elektronik kitle iletişim aracıyla yapılan yayınlar anlaşılır” denilmek suretiyle konuya açıklık getirilmiştir. Seçimlik hareketin içinde barındırmak durumda olduğu bir başkaca husus ise, yayın yapma durumunun her türlü kitlesel araçların

¹⁵⁷ Çetin AKKAYA: Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları, Adalet Yayınevi, 2. Baskı, Ankara: 2013.

¹⁵⁸ Özbek, Veli. Özbek, Doğan, K, Bacaksız, P, Tepe, İ.: Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Yetkin Yayıncılık, Ankara 2018, s. 807.

¹⁵⁹ Yılmaz, Enes.: “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma ve Özendirme Suçları (TCK m.190)”, TAAD, Yıl:9, Sayı:35, 2019, s. 345-374.

anlaşılması gerektiğini hususu olmaktadır. Kitleseel araçlar ile yapılan her türlü yayın, sesli ilet vb. kişilerin görsel, işitsel duyularına hitap ediyor ise, yayın yoluyla suç işlenmiş olacaktır¹⁶⁰.

Bu suç tipinin gerçekleşmesi için yayına başlanması ve kişileri ulaşması gerekmektedir. Ancak yayının elde olmayan nedenlerden dolayı kesilmesi, elektrik, afet vb. durumlarda suç yine de tamamlanmış sayılacaktır. Araya bu engellerin girmesi suçun oluşmayacağı veya oluşmadığı anlamına gelmeyecek olup, kişi elinde olmayan nedenler ile eylemine devam edemeyecek olup suç tamamlanmış gibi ceza alacaktır. Burada cezayı artırmaya yarayan bir başka husus ise aleni olarak özendirmek suretiyle yayın yapma noktasında kitle iletişim araçları ile birden fazla bir topluluk üzerinde bu etkinin görülmesinde cezanın arttırılacağı husus olarak düzenlenmesi gerekirken kanun koyucunun bu yönde bir düzenleme yapmamış ancak düzenlemenin yapılması yerinde olacaktır¹⁶¹.

3.3.2 Fail

Uyuşturucu veya uyarıcı madde bulundurma suçunda faillik durumunda şunları belirtmek gerekir ki, bu maddelerin kullanılmasını kolaylaştıran özendirici nitelikte yayarı yapan yani bu seçimlik hareketi meydana getiren kişi fail olacaktır. Burada fail için önem arz eden durum ise, anılan fıkranın üçüncü bendinde düzenlenen halin ortaya çıkmasına hizmet edecektir. Faillik durumu için belirli bir kişi veya topluluk öngörülmemiş olmakla birlikte bu suç tipinin faili herkes olabilir¹⁶².

Kanun koyucu uyuşturucu madde kullanılmasını kolaylaştırma ve özendirme suçunda özellikli bir fail tipi aramadığını söylemek gerekir fail bakımından durum failin durumu özgü suçlar bakımından bir özellik göstermediğini söylemek gerekir. Fail burada asıl hukuka aykırılık durumu, kişinin veya kişilerin uyuşturucu madde kullanılması noktasında kolaylaştırma durumuna hayat vermektedir. Burada dikkat edilmesi gereken durum ise fail olarak kişinin kendisinin yakalanmasını zorlaştıracak önlemler alması, kendi kullanımı için yer temin etmesi durumunda bu suç tipi bakımından fail olarak yer alamayacağıdır. Burada

¹⁶⁰ Ateş, Neslihan.: Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanma Suçu (TCK-m.191), Yetkin Yayıncılık, İstanbul 2019.

¹⁶¹ Şentürk Tur, M. "Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Özendirme Suçunda (Tck M. 190/2) Güncel Durumun Değerlendirilmesi". Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi S.31, 2023, S. 1381-1430.

¹⁶²ÖZEN, Mustafa, Öğreti ve Uygulama Işığında Ceza Hukuku Genel Hükümler, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017.

bahsedilen ve doktrinin bununla birlikte yargı içtihatlarının ortaya koyduğu husus failin bu hukuka aykırı durumu başkalarının yararına olacak şekilde hareket etmesinden kaynaklanmakta olup bu durumun gerçekleşmesi durumunda kişinin fail olabileceğidir¹⁶³.

Kişinin fail olarak değerlendirilmesinde bir başkaca husus ise, bu suçun fail tarafından yazılı ve görsel medya organlarında yer alan resim, karikatür vb. tüm işitsel ve görsel alanlarda ortaya çıkmasında da fail durumu söz konusu olacaktır. Çünkü burada fail kendi yararına değil başkalarının uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasının kolaylaştırılması ile birlikte özendirme suçunun da hayat bulacağını belirtmek gerekecektir böyle bir durumda fail için 5187 sayılı Basın Kanunu Mad. 1159 ortaya çıkan durum bakımından failin cezai sorumluluğunun belirlenmesinde önemli bir role sahip olacaktır¹⁶⁴.

3.3.3 Mağdur

Uyuşturucu maddelerin kullanılması sırasında ve sonrasında gerek bireyin kendi üzerindeki hâkimiyetini kaybetmesi, bununla birlikte bu durumun toplumun tüm kesimlerini etkileyecek olmasından dolayı Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımını kolaylaştırma suçunda mağdur kamuyu oluşturan halktır. Korunan hukuki değer kamu sağlığı olmaktadır. Kanun koyucu bu suç tipini serbest hareketli bir suç tipi olmasının yanında, Uyuşturucu maddelere ilişkin suçlar, TCK'nın ikinci kitabının "Topluma Karşı Suçlar" başlıklı üçüncü kısmının, "Kamu Sağlığına Karşı Suçlar" başlıklı üçüncü bölümünde düzenlenmiştir¹⁶⁵.

Toplumların en büyük sorunlarından biri gerek bireysel olarak uyuşturucu madde kullanımının yaygınlaşması, bu maddelerin kullanılması olmaktadır. Ülkemizde ise, ekonomik nedenlerden sonra gelen en büyük sorun uyuşturucu madde kullanılmasının yaygınlaşması olmaktadır. Özellikle küçük şehir ve köy ve kasabalarda giderek yaygınlaştığı görülmektedir. Adalet bakanlığının verilerine göre ise 2021 yılında ceza infaz kurumlarında yatan 297.726 kişiden 100.140 kişi uyuşturucu madde ile bağlantılı suç veya suçlardan

¹⁶³ TEZCAN, Durmuş / ERDEM, Mustafa Ruhan / ÖNOK, R. Murat, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, Seçkin Yayıncılık, 14. Baskı, Ankara, 2017.

¹⁶⁴ Yalvaç, Gürsel, Karşılaştırmalı-Gerekçeli İçtihatlı Türk Ceza Kanunu, Adalet Yayınevi, Ankara, 2008.

¹⁶⁵ E. H. Özdebakoglu: 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları ve İlgili Mevzuat, Ankara: 2007, 159.

yatmaktadır¹⁶⁶. Rakamın büyüklüğü uyuşturucu madde kullanılmasının hem satılması, bulundurulması, ticaretinin yapılması, özendirilmesi suçlarının bir bütün olarak değerlendirildiği zaman vahametini ortaya koymaktadır¹⁶⁷. Uyuşturucu madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunda mağdur tüm toplum olmaktadır ki, bundan toplumu oluşturan her katman olumsuz şekilde etkilenmektedir bu etkilenme ekonomik olmanın yanında toplumsal çöküşü bile hızlandıracak boyutlara varabilmektedir¹⁶⁸.

Kanun koyucu bu suç tipini bu nedenle “Topluma Karşı Suçlar” başlığı altında düzenlemiştir. Başkaca bir ifadeyle toplumu korumak, zararlı etkilerini azaltmak veya ortadan kaldırmak üzere yasal düzenlemeler cezai şartların yanında tedavi etmeye yarayacak düzenlemeleri barındırılması amacıyla çalışmalar yapılmıştır. Suçun içeriğinin belirlenmesinde temel alınan bir diğer husus ise, suçun mağdurunun belirlenmesi noktasından hareket edilmesidir. Uyuşturucu madde kullanılmasında bu suçun mağduru bireyler olarak görmek yerinde bir tespit olmayacaktır. Suçun asıl mağduru kamu yani toplumun geneli olmaktadır suçun işlenmesi ile birlikte toplumun genel sağlığı tehlikeye girmektedir¹⁶⁹.

3.4 SUÇUN KONUSU

Uyuşturucu madde kullanma suçunun meydana gelmesine ve bu suç tipinin konusunun belirlenmesinde en önemli etken kişinin bu suçun işlenmesinde uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanılmasını kolaylaştırma eylemini gerçekleştirmesi, bunun için özle yer donanım veya malzeme sağlaması, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişilerin yakalanmasını zorlaştıracak önlemler alması, uyuşturucu madde kullanma konusunda başkalarına bilgi vermesi durumu oluşturmaktadır¹⁷⁰.

¹⁶⁶ Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı Basın Bildirisi (KOSMDBB) (2013), 2. Ulusal Uyuşturucu Politika ve Strateji Belgesi (2013-2018) ve 3. Ulusal Uyuşturucu Eylem Planı (2013-2015), <https://www.egm.gov.tr/Duyurular/Documents/bilgi-notu.pdf>, Erişim Tarihi 15.04.2023.

¹⁶⁷ <http://www.narkotik.pol.tr>, Erişim Tarihi 15.04.2023.

¹⁶⁸ Sosyal, Ekonomik ve Kültürel Araştırmalar Merkezi (SEKAM) (2015), Türkiye’de Gençlik ve Uyuşturucu Sorunu, İstanbul, <http://www.muhammedbalci.com/kitaplika/67.pdf>, (15.04.2013).

¹⁶⁹ Tezcan, D., Erdem, M. R. ve Önok, R. M.: (2018). Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, Ankara.

¹⁷⁰ Hafizoğulları, Zeki- Özen, Muharrem: Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Topluma Karşı Suçlar, US-A Yayıncılık, 2. Baskı, Ankara: 2016.

Topluma karşı suçların düzenleme alanına bakıldığı zaman suçun konusunu uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin kullanılması bu maddeleri kullanmak için yer temin edilmesi, kullanmak için araç gereç temin edilmesi ile birlikte toplum sağlığı oluşturduğunu söylemek gerekir. Böylece uyuşturucu maddelerin kullanılması ve özendirilmesi hususunda belirgin bir alana hâkim olan görüşün toplumun tüm katmanlarına ulaştırılması, toplumun bu yönde tüm iletişim ve görsel kanallar vasıtasıyla bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi gerekir¹⁷¹. Uyuşturucu madde suçlarının toplumun tüm demografik yapısını bozucu etkilerinin yanında ekonomik olarak da hükümetlere büyük bir yük getirdiğini söylemek gerekir¹⁷².

Şöyle ki; uyuşturucu madde ile mücadele etmek isteyen devletler bu maddenin hem kullanım alanını bitirmek, satışını engellemek ve kullanılmasını zorlaştırmak ve bitirmek için yatırımlar yapmakta, tedavi merkezleri, personel vb. hizmetleri yürütmek zorunda kalmakta bu durum kamu maliyesinin üzerinde ayrıca bir yük oluşturmaktadır. Türk hukuk sistemi içinde yapılan düzenlemelerin değerlendirilmesine bakıldığı zaman, 2313 sayılı uyuşturucu maddelerin murakabesi hakkında kanun ve buna bağlı olarak 3298 sayılı uyuşturucu maddeler ile ilgili düzenlenen iki kanun hükmünde aynı yönde düzenlemeler bulunmaktadır. Değinmek gerekir ki, 3298 sayılı kanunun 4/1 maddesinde, “ham afyon, hazırlanmış afyon, tıbbi afyon ve bunların müstahzarları Türk Ceza Kanunu’nun uygulanmasında uyuşturucu maddelerde sayılır.” Bu şekilde yapılan ve sınırlandırılmayan maddelerin hangisi olduğunu açıkça düzenlenmemesi yerinde bir ifadedir¹⁷³.

Bakıldığında ise, uluslararası hukuk düzenlemelerinde de aynı yönde ifadelerin bulunduğunu söylemek gerekmektedir. Gelişen uyuşturucu madde çeşitleri içinde hem doğal olanların yanında sentetik olarak yapılan maddelerinde bulunması, günden güne değişim göstermesi bu sayımı sınırlı tutmamanın mantıklı olduğunu göstermektedir. Dünya Sağlık Örgütü de uyuşturucu madde kullanılmasında benzer yönde bir tanıma öncülük etmektedir şöyle ki, “Uyuşturucu maddelerin Bitkisel veya sentetik menşeli olup merkezi sinir sistemini etkileyerek fizik ve/veya psişik bağımlılık hallerine yol açan ve bazı hallerde tek konulu

¹⁷¹ Anadolu Ajansı. (2016). Uyuşturucu ile Mücadeleye Ayrılan Kamu Harcaması Arttı. <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/uyusturucuyla-mucadeleye-ayrilan-kamu-harcamasi-artti/697172> Erişim Tarihi 16.04.2023.

¹⁷² UNODC (United Nations Office on Drugs and Crime), (2003), “Türkiye’de Sağlık Hizmetleri, Eğitim ve Toplumsal Girişimle Madde Kullanımının Önlenmesi”, Madde Kullanımı Üzerine Ulusal Değerlendirme Çalışması – 2003.

¹⁷³ H. Yokuş Sevük, Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, Ankara: 2007 21 vd.

kişinin kullanım sonucu devamlı olarak bağlamlılık duygusunun artması ve diğer bazı hallerde ise aynı kişinin değişik uyuşturucu kullanması gibi çift konulu tutku yaratan bütün maddeler uyuşturucu madde sayılırlar.” Böylece uyuşturucu madde çeşitliliğinin önemi anlaşılmaktadır¹⁷⁴.

3.4.1 Suçun Nitelikli Halleri

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma suçunda meydana gelen nitelikli haller, TCK m. 190/3 hükmünde düzenlenen suçlar için ortaya konan nitelikler öngörülmüştür. 190/1 maddesinde kanun metnine işlenen hükümler nitelikli halleri öngörmektedir. Suçun kanuni tanımına bakıldığı zaman, bu suç tipinin meslek erbabı olan kişiler tarafından işlenmesi ile ortaya çıkacaktır. Bu suç tipi tabip, diş tabibi, eczacı, kimyager, veteriner, sağlık memuru, laborant, ebe, hemşire, diş teknisyeni, hastabakıcı, sağlık hizmeti veren, kimyacılıkla veya ecza ticareti ile iştigal eden kişi tarafından işlenmesi halinde, kişiye verilecek olan ceza yarı oranında artırılacaktır. Kanun koyucu burada bu suç tipinin nitelikli hallerini düzenlerken bu maddeleri diğer kullanan kişiler ve bağımlı olanlardan daha hızlı bir şekilde ulaşabilmeleridir. Bu kişilerin mesleki sıfatları nedeniyle elde ettikleri kolaylıklar suçun bu nitelikli haline vücut vermektedir. Böylece kanun koyucu suç tipini ihdas edersen temel düzenleme yanında uyuşturucu veya uyarıcı madde suçunu bir özgüleme yaptığını söylemek gerekir¹⁷⁵.

Kanun koyucunun bu özgüleme için aradığı şartların başında, ise suç meydana gelirken kişiyi bu mesleki unvanını kullanıyor veya suç tarihi itibarıyla kaybedilmemiş olmasını aramaktadır. Kişinin mesleği yeterliliğini kaybetmesi veya bu meslekten emekli olduktan sonra uyuşturucu ve uyarıcı madde suçunda yer alan kişinin bu maddeye kolaylıkla ulaşılabilir olmasını yardım etmesi halinde, kişi özgülenen suç tipinden değil de suçun basit halinden sorumlu olup buna göre yargılanacaktır¹⁷⁶. Böylece kişinin mesleğini kaybetmesi, emekli olması gibi etmenlerin ortaya çıkmasından sonra kanunda sayılan maddelere

¹⁷⁴ Türkiye Psikiyatri Derneği, (2007), Alkol Madde Kullanım Bozuklukları Bilimsel Çalışma Birimi, Denetimli Serbestlik Uygulamalarının Standardizasyonu, Görev Grubu Raporu.

¹⁷⁵ Cankurt, Ezgi: “Sanal Dünyanın Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçu Açısından Değerlendirilmesi”, 8. Uluslararası Suç ve Ceza Film Festivali (9-15 Kasım 2018, İstanbul), Ceza Hukuku ve Sağlık Perspektifinden Uyuşturucu Sorunu, (Editör: Prof. Dr. Âdem Sözüer), İstanbul: 2018.

¹⁷⁶ Çalışkan, Suat.: Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları, Adalet Yayınevi, Ankara: 2013.

ulaşmada suçun ağırlaştırıcı halinden sorumluluğundan bahsedilmeyecektir. Kanun koyucu burada düzenleme yapmasının amacı bu kişilerin anılan maddelerin dışında kalan ve kanun koyucunun gelişen teknolojik gelişmelere paralel olarak değışen uyuşturucu madde çeşitlerinde sorumluluk durumunu belirleme ihtiyacından kaynaklandığını söylemek gerekir. Kanun koyucu bu suç tiplerine ilişkin olarak bir bütünlük sağlamak adına TCK M. 192’de düzenlenen Etkin Pişmanlık kenar başlığı altında cezayı kaldıran veya hafifleten bazı, yükümlülüğü getirilmiştir. TBMM’de kabul edilmesinin akabinde 25.11.1995 tarihli ve 22474 sayılı Resmî Gazete ‘de yayımlanan 4136 sayılı Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı BM Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğına Dair Kanun ile iç hukukumuzun bir parçası halinde gelmiş, 5237 sayılı TCK’nın 190 maddesinde iç hukuk mevzuatında hayat bulmuştur. Ancak anılan kanun hükümlerinin uygulanmasında ve iç hukuk ile paralellik arz etmesinin yanında, bir başkaca mesele ise bu sözleşme ile birlikte kanun metninin değışmesi hususu önem arz etmektedir¹⁷⁷.

Bakıldığı zaman, 5237 sayılı TCK’da uyuşturucu ve uyarıcı maddeler ile ilgili suçlar TCK’nın ikinci kitabının “Topluma Karşı Suçlar” başlıklı üçüncü kısmının “Kamu Sağlığına Karşı Suçlar” başlıklı üçüncü bölümünde yer almakta ve hükümleri sıralanmaktadır¹⁷⁸.

5237 Sayılı TCK Mad. 190’da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma ve özendirme suçlarının içeriğinden bahsetmekte bu suç tipine mahsus durumları ve cezaları belirlemektedir.

- i. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak için;
 - a. Özel yer, donanım veya malzeme sağlayan,
 - b. Kullananların yakalanmalarını zorlaştıracak önlemler alan,
 - c. Kullanma yöntemleri konusunda başkalarına bilgi veren,

Kişi, beş yıldan on yıla kadar hapis ve bin günden on bin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır.

¹⁷⁷ Karakaş D.F.: (2015). Türk Ceza Hukuku’nda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları, İstanbul: Legal Yayıncılık.

¹⁷⁸ Gündel A.: (2009). “5237 Sayılı TCK’da Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları” Ankara: Seçkin Yayınları.

- ii. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını alenen özendiren veya bu nitelikte yayın yapan kişi, beş yıldan on yıla kadar hapis ve bin günden on bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.
- iii. Bu maddede tanımlanan suçların tabip, diş tabibi, eczacı, kimyager, veteriner, sağlık memuru, laborant, ebe, hemşire, diş teknisyeni, hastabakıcı, sağlık hizmeti veren, kimyacıyla veya ecza ticareti ile iştigal eden kişi tarafından işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.” Şeklinde düzenlenmiştir.

Kişilerin TCK 190 sayılan uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılamasını kolaylaştırmak, bunun için özel yer temin etmek, uyuşturucu maddeyi kullanmaya elverişli malzemeleri sağlamak artık günümüz modern toplumlarında daha kolay erişilebilir durumlar olmaktadır. Özellikle sanal ortamlarda veya bazı sanatçıların konserlerde, gösterilerde uyuşturucu maddelerin etkisi ile konserler verdikleri görülmekte, bunların uyuşturucu maddeyi öven, kullanılmasını teşvik eden konuşmaları basına yansımakta ve kolluk kuvvetleri yetkili makamın talimatıyla bu şahıslar hakkında adli işlemlere başlamaktadır.

3.4.2 Tipikliğin Sübjektif (Manevi) Unsuru

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu kasten işlenebilen suçtur. Suçun taksirle işlenmesi mümkün değildir. TCK m.190/1'de düzenlenmiş bulunan uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak suçu bakımından ise failde özel kastın varlığı aranır¹⁷⁹. 190/2 hükmünde düzenlenen suç bakımından genel kastın varlığı yeterli görünmektedir.

3.4.3 Suçun Hukuka Aykırılık Unsuru

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu kanuni tanımına bakıldığı zaman seçimlik hareketli suç tipleri arasında düzenlenmiştir. Suç tipine hayat veren ise bu suçun kasten işlenebilen olmasıdır. Kişide bu suçu işlemeye dair bir kasıt aranmaktadır yani suçun taksir ile işlenmesi mümkün değildir. TCK m.190/1'de düzenlenmiş bulunan uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırmak suçu olarak düzenlenen alanda failde suçun meydana gelmesi fail olacak kişide özel kastın varlığı aranmaktadır. Bu bakımdan bakıldığı zaman suçun devamını düzenleyen TCK m.190/2'de *Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirenler: Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını*

¹⁷⁹ V. Özer Özbek/K. Doğan/P. Bacaksız/İ. Tepe, Türk Ceza Hukuku, Özel Hükümler, Ankara: 2017, 781.

alenen özendiren veya bu nitelikte yayın yapan kişi, beş yıldan on yıla kadar hapis ve bin günden on bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Hükümünde ise genel kastın yeterli olduğunu göstermektedir burada amaç kişinin uyuşturucu madde kullanılmasını hem kolaylaştırma, özendirme durumu bakımından bunun bilincinde olarak yayın yapılması ve bunun için kast unsurunun da gerektiğidir. Seçimlik hareketli suç olarak düzenlenin bu durum karşısında failin bir hareketi bir bütün halinde değil, seçimlik hareketlerin birini yapılması ile suçun meydana geleceğini söylemek gerekir. Burada kişi uyuşturucu maddeyi kullanmış veya kullanmak yönündeki iradesi önem arz etmeyecektir kişi hukuka aykırılık durumu için seçimlik hareketlerden birini yapması ile hukuka aykırılık durumu kasten meydana gelmiş olacaktır.

3.5 KUSURLULUĞU KALDIRAN VEYA AZALTAN HALLER

Uyuşturucu madde kullanmamakla birlikte sadece yer temini veya kullanılmasını kolaylaştıracak araç gereç temini yapmış olabilir¹⁸⁰. Son ihtimalde ise, kişi uyuşturucu madde kullanılmasını özendirmek suçunu işlemiş olabilir bu durumda da yine seçimlik hareketli hukuka aykırı durumu meydana getirmiş olacaktır. Failin suçu meydana getirecek hareketlerin içinden birden fazlasını seçmesi ile birlikte yine tek suç meydana gelecektir. Seçimlik hareketlerin seçilmesi ile birlikte tek bir suç tipinin meydana gelmiş olmasının nedeni ise, tehlike suçunu maddede düzenlenen soyut tehlike suçunu durumunu meydana getirmesidir¹⁸¹.

Suçun manevi unsurunun değerlendirilmesinde önemli olan husus, suçun içinde var olan kast durumudur. Uyuşturucu madde kullanılmasını kasten işlenebilen suçtur suçun kasten işlenmesi neticesinden anlaşıldığı gibi bu taksir ile işlenmiş mümkün değildir¹⁸². TCK m. 190/1 düzenlemesinde suçun meydana gelmesinde failde özel kastın varlığı aranır. Ayrıca, TCK m. 190/2 düzenlenen haliyle suçun oluşması bakımından genel kast yeterli olmaktadır¹⁸³. Uyuşturucu madde kullanılmasının kolaylaştırılması suçunun işlenmesinden

¹⁸⁰Ünver, Y.: (2018). Karşılaştırmalı Hukukta Uyuşturucu Maddeler Konusunda Önemli Hukuki Düzenlemeler, Uyuşturucu Madde Suçlarıyla Mücadele, Editörler Yener Ünver & Kerem Öz, Ankara.

¹⁸¹Karakaş Doğan, F.: (2015). Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları, İstanbul: Legal Yayıncılık.

¹⁸²Bayraktar, K.: (1985). Uyuşturucu Maddeler ve Suç Siyaseti, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C: 51, Sy:1-4, s. 50-51.

¹⁸³Yokuş Sevik, H.: (2007). Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

doğan bir hafifletici neden kanun koyucu tarafından öngörülmemiştir. Genel hükümler çerçevesinde belirtilen ve tüm suçlar için uygulanan hafifletici nedenlerin gereçli olduğunu söylemek gerekir. 5237 Sayılı Türk ceza kanunu m. 62 düzenlenen takdiri indirim nedenlerinin bu suç tipinde de uygulanacağını söylemek gerekir. Şunu da belirtmek gerekir ki, takdiri indirim nedenlerinin nasıl uygulanacağı konusunda her suç tipinin kendi içinde var olan suçun niteliklerinin hâkim tarafından değerlendirileceğini unutmamak gerekir.

Uyuşturucu madde kullanılmasının kolaylaştırılması suçunun işlenmesinden doğan bir hafifletici neden kanun koyucu tarafından öngörülmemiştir. Genel hükümler çerçevesinde belirtilen ve tüm suçlar için uygulanan hafifletici nedenlerin gereçli olduğunu söylemek gerekir. 5237 Sayılı Türk ceza kanunu m. 62 düzenlenen takdiri indirim nedenlerinin bu suç tipinde de uygulanacağını söylemek gerekir¹⁸⁴. Şunu da belirtmek gerekir ki, takdiri indirim nedenlerinin nasıl uygulanacağı konusunda her suç tipinin kendi içinde var olan suçun niteliklerinin hâkim tarafından değerlendirileceğini unutmamak gerekir.

3.5.1 Uyuşturucu Madde Suçunda Cezaya Etki Eden Nedenler

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma ve özendirme suçunda bazı nitelikli hallerin cezanın artırılmasına veya azaltılmasına hizmet edeceğini söylemek gerekir. Ancak bu haller kişinin alacağı ceza miktarının belirlenmesinde etkili olacaktır. Kanun koyucu burada iradesini ortaya koyarken cezanın nitelikli hallerini belirtmek ve caydırıcılık kurumunu aktif olarak kullanmak istediği ortadadır.

3.5.2 Suçu Ağırılaştıran Nedenler (Suçun Nitelikli Halleri)

Uyuşturucu madde kullanılmasının kolaylaştırılması suçu için kanun koyucu bu duruma özel bir nitelikli hali öngörmüştür. TCK m. 190/3 bu maddede tanımlanan suçun “*tabip, dış tabibi, eczacı, kimyager, veteriner, sağlık memuru, laborant, ebe, hemşire, dış teknisyeni, hastabakıcı, sağlık hizmeti veren, kimyacılıkla veya ecza ticareti ile iştigal eden kişi tarafından işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.*” Kanun metninin bu yönde düzenlenmişinin temel nedeni ise, meslek olarak bu maddelere ulaşması daha kolay kişilerin bu maddeleri tedarik etmesi neticesinde hem kişinin sağlığı hem de mesleki etik

¹⁸⁴ **5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu**

Madde 62- (1) Fail yararına cezayı hafifletecek takdiri nedenlerin varlığı halinde, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine, müebbet hapis; müebbet hapis cezası yerine, yirmi beş yıl hapis cezası verilir. Diğer cezaların altıda birine kadar indirilir.

kurallarına aykırılık durumu ortaya çıkmakta ve maddenin zarar verici etkisinin daha kolay yayılmasına neden olacaktır¹⁸⁵.

Madde metninde sayılı kişilerin uyuşturucu maddelerin etken yapıları hakkında bilgi sahibi olmaları hatta üretebilecek bilgi ve beceriye sahip olmalarından dolayı bu durumun meydana gelmesi noktasında, suçun ağırlaştırıcı hükmünün meydana geleceğini ve bu suça karışan failin cezasının ağırlaştırılacağını söylemek gerekir¹⁸⁶. Kanun koyucu suçun ağırlaştırıcı hususuna uygun olarak kimlerin bu noktada yükümlü olduğunu tek tek sayma yöntemi ile göstermiştir. Uyuşturucu madde kullanılmasının madde metninde sayılan kişiler tarafından işlenmesi halinde failin suçu meydana getirirken, madde metninde sayılan mesleklerden birini yapıyor olması ile suç arasında bir nedensellik bağına açıkça aranmamasına rağmen, kanun koyucu maddede sayılan mesleklerden birini yapıyor olmasını yeterli bulmaktadır¹⁸⁷.

3.5.3 Suçu Hafifleten Nedenler

Kişinin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçu bakımından fail için özel bir hafifletici nede öngörülmemektedir. Suçun tipi incelendiği zaman, suçun genel hükümler arasında yer alan ve bu suç tipi içinde geçerliliğini koruyan tüm hafifletici nedenler bu suç tipi bakımından da geçerli olacaktır¹⁸⁸. 5237 sayılı Türk ceza kanunu mad. 62 hüküm altına alınan takdiri indirim nedenleri bu suç tipinde hayat bulacaktır¹⁸⁹.

¹⁸⁵ Kurt, Ş.: (1992). Uygulamada Uyuşturucu Madde Suçları ve İlgili Mevzuat. İstanbul: Kazancı Hukuk Yayınları.

¹⁸⁶ Günay, E.: (2005). Uygulamalı Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları ve İlgili Mevzuat. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

¹⁸⁷ Erman, S.: (1979-1981). Uyuşturucu Maddelerle İlgili Ceza Hükümleri, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt: 45-47, S. 1-4, s. 1068.

¹⁸⁸ **Yargıtay Ceza Genel Kurulu 2018/296 E. 2019/269 K.**

Suç tarihi itibarıyla sabıkası olmayan, olaydan sonra köy muhtarını arayarak olay yerine cankurtaran çağırılmasını isteyen ve suçta kullandığı av tüfeğini yanına alarak aynı gün kolluk kuvvetlerine teslim olan, yargılama aşamasında maktullerin yakınlarından özür dileğini belirterek pişmanlığını dile getiren, 5 celse süren yargılama boyunca Mahkemeye saygılı bir tutum sergileyen ve herhangi olumsuz bir davranışı da dosyaya yansımayan sanık hakkında, cezanın bireyselleştirilmesi kapsamında TCK'nın 62. maddesinde düzenlenen takdiri indirim hükmünün uygulanmasında bir isabetsizlik bulunmadığı kabul edilmelidir.

¹⁸⁹ **Takdiri İndirim Nedenleri**

TCK Madde 62

(1) Fail yararına cezayı hafifletecek takdiri nedenlerin varlığı halinde, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine, müebbet hapis; müebbet hapis cezası yerine, yirmi beş yıl hapis cezası verilir. Diğer cezaların altında birine kadar indirilir.

3.6 SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ BİÇİMLERİ

3.6.1 Teşebbüs

Kişinin uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanılmasının kolaylaştırılması suçunda seçimlik bir hareketi bulunmaktadır. Suç tipi bakımından uyuşturucu maddenin kullanılmasının kolaylaştırılması suçu ani ve seçimlik hareketli suçlar arasında yer almaktadır. Sayılan hareketlerden birinin yapılmış olması ile birlikte suç vasfı tamamlanmış olmaktadır. Kanun koyucu bu suç tipini zarar suçları olarak görmemekte tehlike suçu kapsamında değerlendirmektedir. Bunun nedeni ise, suçun oluşması durumunda gerek bireyin sağlığı gerek ise, toplumun genel sağlığının bozulma ihtimali yüzünden bunu öngörmektedir¹⁹⁰.

TCK 190/1 maddesinde düzenlenen hali ile bakıldığı zaman, kişinin uyuşturucu maddeyi kendisinin kullanması gerekli değildir. Önemli olan husus kanuna aykırı olarak gerçekleştirilen uyuşturucu madde kullanılmasının kolaylaştırılmasına hizmet etmesi olmaktadır. Anılan hareketlerin tamamlanması ile birlikte suç kanuni tanımı ile tamamlanmış olacaktır. Kişinin uyuşturucu madde kullanma suçuna vücut vermiş halinde bir soruna değinmek gerekir ise, eğer uyuşturucu madde suçunun ani ve hareketli suç tipi olarak düzenlenmesinden dolayı ayrıca bu suça teşebbüs hükümlerinin de ayrıca değerlendirilmesi gerekir¹⁹¹.

Yapılan hukuka aykırı fiil bölünebilen bir yapıya sahip ise ayrıca suç parçalara bölünebilen bir yapıya sahip ise suçun içeriğinin ayrı bir değerlendirmeye tabi tutularak değerlendirmek gerekiyorsa bu suça teşebbüs mümkün olabilir¹⁹². Uyuşturucu maddenin kullanılmasında teşebbüs durumuna açıklık getirmek gerekmektedir¹⁹³. Kişinin teşebbüs aşamasında kalması durumunda TCK'nın 35. Maddesinde yer alan, teşebbüse uygulanacak hükümleri

(2) *Takdiri indirim nedeni olarak, failin geçmişi, sosyal ilişkileri, fiilden sonraki ve yargılama sürecindeki pişmanlığını gösteren davranışları veya cezanın failin geleceği üzerindeki olası etkileri göz önünde bulundurulabilir. (Ek cümle:12/5/2022-7406/1 Md.) Ancak failin duruşmadaki mahkemeyi etkilemeye yönelik şekli tutum ve davranışları, takdiri indirim nedeni olarak dikkate alınmaz. Takdiri indirim nedenleri kararda gerekçeleriyle gösterilir.*

¹⁹⁰ Yaşar, O., Gökcan, H. T., ve Artuç, M.: (2014). Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, 4. Cilt, Md. 141-196, Ankara: Adalet Yayınevi.

¹⁹¹ Yaşar, Y.: (2015). Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları (TCK m. 188), İstanbul.

¹⁹² Özbek, V. Ö., Doğan, K., Bacaksız, P., ve Tepe, İ.: (2018). Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Ankara.

¹⁹³ Özbek, V. Ö., Doğan, K., Bacaksız, P., ve Tepe, İ.: (2018). a.g.e., s.65.

uygulanacaktır¹⁹⁴. Kişinin bir arkadaşına uyuşturucu madde kullanması için yer temin etmesi noktasında, kişinin maddeyi almak için bir eve girmesi sırasında anahtarın kapı içinde kırılması olayında yer temin etme durumu tamamlanmadığından kişiye yer temin eden teşebbüs hükümlerinden yararlanacağını düşünmek gerekir¹⁹⁵.

3.6.2 İştirak

Suçta uygulanacak iştirak durumu bir farklılık göstermez. İştirak için genel hükümler uygulama alanı bulacaktır ayrıca iştirakin her türlüşünün bu suç tipinde mümkün olduğundan bunun değerlendirmesi gerekir¹⁹⁶. (TCK m.37-39)

3.6.3 İçtima

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerinin kullanılmasının kolaylaştırılması suçunun içtima yönünden değerlendirilmesi noktasında genel kurallar geçerli olmaktadır. Bu bakından TCK m. 42 ile 44 maddeleri uygulama alanı bulacaktır¹⁹⁷. Kanun koyucu TCK m. 190/1 ile 190/2 suçlarının içerik olarak bakıldığında birbirinden bağımsız iki ayrı suç olarak düzenlemiş ve içtima hükümlerinin kullanılmasına olanak vermiştir. Bir başka husus ise, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanılmasının kolaylaştırılması suçu TCK m. 43 anlamında suçun

¹⁹⁴ 5237 Sayılı Türk Ceza Kanun

35. maddesinin birinci fıkrası; “Kişi, işlemeyi kastettiği bir suçu elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlayıp da elinde olmayan nedenlerle tamamlayamaz ise teşebbüsten dolayı sorumlu tutulur” şeklindedir.

¹⁹⁵ Yenidünya, A. C.: (2011). Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçu (TCK m.190)”, Uyuşturucu Bağımlılığıyla Mücadele ve Ceza Hukuku Paneli, Doğu Üniversitesi Hukuk Fakültesi, (Editör: Murat Balcı), Ankara.

¹⁹⁶ 5337 Sayılı Türk Ceza Kanun

Mad. 37.(1) Suçun kanuni tanımında yer alan fiili birlikte gerçekleştiren kişilerden her biri, fail olarak sorumlu olur.

Mad. 39. (1) Suçun işlenmesine yardım eden kişiye, işlenen suçun ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirmesi halinde, on beş yıldan yirmi yıla; müebbet hapis cezasını gerektirmesi halinde, on yıldan on beş yıla kadar hapis cezası verilir. Diğer hallerde cezanın yarısı indirilir.

¹⁹⁷ 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu

Madde 42- (1) Biri diğerinin unsurunu veya ağırlaştırıcı nedenini oluşturması dolayısıyla tek fiil sayılan suçta bileşik suç denir. Bu tür suçlarda içtima hükümleri uygulanmaz.

Madde 44- (1) İşlediği bir fiil ile birden fazla farklı suçun oluşmasına sebebiyet veren kişi, bunlardan en ağır cezayı gerektiren suçtan dolayı cezalandırılır.

oluşması noktasında zincirleme suç hükümleri var ve koşulları karşılaması halinde uygulama alanı bulacaktır¹⁹⁸.

3.7 YAPTIRIM

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunun değerlendirilmesi bakımından (TCK m.190/1-2) *“faile verilecek ceza beş yıldan on yıla kadar hapis ve bin günden on bin güne kadar adli para cezasıdır”*. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunun meydana gelmesi noktasında nitelikli şekli bakımından değerlendirilmesi ise, (TCK m.190/3) ise *“faile verilecek cezanın yarı oranında artırılacağı öngörülmüştür”*. Dolayısıyla verilecek ceza yedi yıl altı aydan on beş yıla kadar hapis ve bin beş yüz günden on beş bin güne kadar adli para cezası olarak düzenlenmiştir. Kişinin uyuşturucu madde kullanılmasını kolaylaştırması neticesinde yakalanıp yargılamasının yapılması ve mahkûm olmasından sonrasında bahsetmek gerekir ise kişinin işlemiş olduğu suçun kasıtlı olduğundan kişi bazı hakları kullanmaktan mahrum bırakılabilir. Bu hak yoksunları kanunda sayılmış olmakla birlikte bu yoksunluk durumunun kişinin aldığı cezanın infazının tamamlanmasına kadar devam edecektir¹⁹⁹. (TCK m.53/1-2)²⁰⁰.

3.7.1 Zaman Aşımı

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılması suçunun işlenmesinde her suç tipine uygun olarak düzenlenen bir zaman aşımı süresi öngörülmüştür²⁰¹. Bu zaman aşımına dikkat etmek gerekir. Suçun temel şekli göz önüne alınarak (TCK m.190/1-2) maddesinde yer alan suçun

¹⁹⁸ Yargıtay 18. Ceza Dairesi, 2015/10377 E. 07.12.2015 K.

“...Sanığın, twitter adlı sosyal paylaşım sitesinde diğer sanık tarafından paylaşılan tweeti retweetlediğinin, kendi ikrarı ile de sabit olması karşısında, kamu görevlisine görevinden dolayı zincirleme şekilde hakaret suçunun unsurları itibarıyla oluştuğu gözetilmeden, sanığın mahkumiyeti yerine beraat kararı verilmesi...” 2015/12777 K.; *“...sanığın twitter isimli sosyal paylaşım sitesinden paylaştığı tweet ve retweetlerdeki ifadelerle, suçun işlendiği tarihler, paylaşımlarda kullanılan ifade ve resimlerden yola çıkılarak açıkça katılanı kastettiğinin anlaşılması ve bu paylaşımların küçük düşürücü, onur, şeref ve saygınlığa rencide edici boyutta olması nedeniyle hakaret suçunun unsurlarının oluştuğu gözetilmeden beraat kararı verilmesi...”*

¹⁹⁹ 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu

53/2'de *“Kişi, işlemiş bulunduğu suç dolayısıyla mahkûm olduğu hapis cezasının infazı tamamlanıncaya kadar bu hakları kullanamaz.”* hükmü yer alır. Buna göre kural olarak belli haklardan yoksun bırakılma tedbiri, hakkınızda verilmiş ceza tamamen infaz olana dek devam edecektir.

²⁰⁰ Aygün Eşitli Ezgi: “Suçların ve Cezaların Kanuniliği İlkesi”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 104, Ocak-Şubat 2013.

²⁰¹ Tezcan, D., Erdem, M. R. ve Önok, R. M.: (2018). Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, Ankara.

işlenmesinden sonra ortaya çıkan dava zaman aşımı, suçun işlendiği tarihten başlayarak sekiz (8) yıl olarak düzenlenmiştir (TCK m.66/1-e)²⁰². Dava zaman aşımının kesilmesi durumunda ise, zaman aşımı en fazla on iki (12) yıl olarak düzenleme alanı bulmuştur (TCK m.67/4)²⁰³.

Dikkat edilecek bir başka husus ise, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılması suçunun işlendiği sırada failin yaşının durumu bir başkaca önem arz etmektedir²⁰⁴. Suçun işlendiği sırada yasal yaş sınırı 12 olan ancak on iki yaşını doldurmamış olup henüz on beş yaşının doldurmamış fail için bu sürelerin yarısı kadar, fail on beş yaşını doldurmuş olup on sekiz yaşını doldurmamış olan fail ise bu sürelerin üçte ikisi kadar süresinin geçmesi ile zaman aşımının dolması için kanunen aranan dava zaman aşımı süresi dolmuş olacaktır (TCK m.66/2)²⁰⁵.

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasının kolaylaştırma suçunun işlenmesinde nitelikli şekli bakımından dava zaman süresinde ise, dikkat edilecek husus TCK m. 190/3 yer alan durumun ortaya çıkması ile birlikte dava zaman aşımı suçun işlendiği tarihten başlayarak on beş yıl olarak düzenlenmiştir (TCK m.66/1-d). Yasada öngörülen dava zaman aşımı süresinin kesilmesine neden olan durumların gerçekleşmesinde ise, dava zaman aşımı en fazla yirmi iki yıl altı ay olabilecektir (TCK m.67/4)²⁰⁶.

Suçun işlendiği sırada failde aranan yaş durumu ise, on iki yaşını doldurmuş olup da henüz on beş yaşını doldurmamış ise bu sürelerin yarısı kadar süresin geçmesi ile birlikte zaman aşımı süresi dolacaktır. Failin on beş yaşını doldurmuş olup da henüz on sekiz yaşını doldurmamış ise bu sürelerin üçte ikisinin geçmesi ile dava zaman aşımı süresinin dolacağı düzenlenmiştir (TCK m.66/2)²⁰⁷.

²⁰² Sahir, E., ve Özek, Ç.: (1995). Ceza Hukuku Özel Bölüm Kamunun Selâmetine Karşı İşlenen Suçlar (TCK 369-413), İstanbul.

²⁰³ Tekin, N.: (2009). Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal, İthal ve İhraç Etmek ile Satmak, Satın Almak, Kabul Etmek ve Bulundurmak Suçları, Terazi Aylık Hukuk Dergisi, s. 37.

²⁰⁴ Kaya, Mehmet Bedii: (2009). Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta İnternet Erişiminin Engellenmesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ekonomi Hukuku Yüksek Lisans Programı, İstanbul.

²⁰⁵ Derdiman R. C.: (2016). Uyuşturucu Maddeler Hakkında Genel Bilgi ve Uyuşturucu Maddelerle Mücadele Esasları, Akademik Araştırmalar Dergisi, S. 28.

²⁰⁶ Yaşar Y., İçer Z. ve Yazıcılar T. T.: (2018). Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Özendirme Suçu, İstanbul Hukuk Mecmuası, 76/2.

²⁰⁷ Yurdakul, M.: (2007). Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddeler ve Suçları, İzmir Barosu Dergisi, S. 78.

3.8 MUHAKEMEYE İLİŞKİN HUSUSLAR

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasının kolaylaştırılması suçunun oluşması neticesinde bu durum adli makamlar tarafından resen talip edilen suçlar kategorisinde düzenlenmiştir²⁰⁸. Suç tipi için herhangi bir soruşturma veya buna bağlı olarak, kovuşturma işlemleri bir muhakeme şartına bağlanmamıştır. TCK m. 190’da düzenlenmiş uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanılması suçunda yargılama yapmakla görevli mahkeme 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Yasa’ya göre, Asliye Ceza Mahkemesinin görev alanında bulunmaktadır²⁰⁹.

3.8.1 Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçu (TCK 190/1) Bakımından Değerlendirilmesi

Türk Ceza Kanunun 190/1 maddesinde yer alan suçlar bakımından inceleme yapıldığı zaman, uyuşturucu ve uyarıcı madde kullanılmasının kullanılması durumu seçimlik hareketli suçlara özgü durumlar içinde düzenlenmiştir²¹⁰. Bunun için seçimlik hareketli suçlara meydana gelmesi için öncelikle, özel yer sağlanması, uyuşturucu madde kullanmak için kişi/kişilere donanım malzeme sağlamak, son olarak ise uyuşturucu madde kullanan kişilerin yakalanmalarını zorlaştıracak önlemler almakla birlikte bu yöntemler hakkında başkalarına bilgi vermek gelir²¹¹. Kanun düzenleme biçimine bakıldığı zaman bu suç tipinin topluma karşı işlenen suçlar kategorisinde değerlendirilmesi yerinde olduğu açıktır²¹². Burada önemli bir hususa dikkat çekmek gerekir ki, oda bu suç tipinin TCK 191’ de yer alan kullanmak için uyuşturucu ve uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak suçu ile TCK 188 Madde düzenlenen uyuşturucu ve uyarıcı madde imal ve ticareti suçu ile karıştırılması

²⁰⁸ Yılmaz, E.: (2018). Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma ve Özendirme Suçları (TCK m. 190)”, TAAD.

²⁰⁹ Özbek, V. Ö., Doğan, K. ve Bacaksız, P.: (2020). Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 15. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

²¹⁰ Yenerer, Çakmut Ö.: (2019). Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçu (TCK m. 190), D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Durmuş Tezcan’a Armağan, C. 21, Özel S.

²¹¹ Gökler, R. ve Koçak, R.: (2008). Uyuşturucu ve Madde Bağımlılığı, Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 1, s. 91

²¹² Tuncer, A.: (2011). Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti ve Kullanılmasına İlişkin Suçlar (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, İstanbul.

olmaktadır²¹³. Yargı kararlarını yansıdığı haliyle kişinin evinde uyuşturucu madde kullanmak için kişinin kendi evini kullanıma açması kullandırmak için uyuşturucu maddenin kullanılmasını kolaylaştırma suçuna vücut vermeyecektir²¹⁴.

Bu durumu irdelemek gerekir ise, TCK 191 yer alan suçun oluşması için kişinin işlediği iddia edilen suçun kişilere veya bulundukları ortamda bulunan diğer kişilerde uyuşturucu veya uyarıcı madde bulunması halinde söz konusu olmasından kaynaklanmaktadır. Burada sadece uyuşturucu madde kullanılması suçundan tek başına söz etmek mümkün olmayabilir bu kişinin aynı zamanda imal eden veya satın alan, satan kişi olabilir. Bu durumun ispatı kişinin üzerinde bulunmaktadır²¹⁵. Ancak kişinin uyuşturucu madde kullanan kişilere uyuşturucu satan kişi mi? Yoksa uyuşturucu madde kullanılmasını kolaylaştırma amacı ile mi hareket ettiğinin TCK m. 190/1 de hiçbir kuşkuyla yer bırakmayacak şekilde ispatlanması gerekmektedir²¹⁶. Yargıtayın bu konu üzerinde vermiş olduğu kararında ise, uyuşturucu madde kullanılmasını kolaylaştırma suçunda bütün saiklerin oluşmasını istemektedir bu durumların sağlanmaması durumunda ise mahkûmiyet kararlarını bozmaktadır²¹⁷.

²¹³ Toklu, H. Z.: (2011). Hypnos'un Haşhaşından Morfeus'un Morfinine, Türk Farmakoloji Derneği Bülteni; 108, Ankara.

²¹⁴ **Yargıtay 20. Ceza Dairesi, 2014/3508 E. 2017/3794 K.**

Olay tarihinde ihbar üzerine polis memurlarının sanığın temyiz dışı sanıkla birlikte ikamet ettiği eve gittikleri, evin kapısı açıldığında içeride uyuşturucu madde kullanıldığı izlenimi edinmeleri üzerine usulünce alınan arama kararı doğrultusunda yapılan aramada evde 2,6 gr.; sanığın üzerinde de 0,8 gr. Hint keneviri ele geçirildiği, sanığın ve tanıkların birlikte uyuşturucu madde kullandıklarını beyan ettikleri anlaşılmakla; sanığın kendi evinde birlikte uyuşturucu madde kullanmaktan ibaret eyleminin özel yer ve donanım veya malzeme sağlama olarak değerlendirilemeyeceği, atılı suçun unsurları itibarıyla oluşmadığı gözetilmeden yazılı şekilde mahkûmiyet kararı verilmesi, bozma nedenidir.

²¹⁵ **Yargıtay 10. Ceza Dairesi, 2015/4879 E. 2018/2731 K**

Dosyadaki bilgi ve belgelere göre, CMK'nın 206/2-a maddesi gereği hukuka aykırı olarak elde edilen CD'nin hükme esas alınamayacağı dikkate alınarak, CD içeriğine göre; sanığın olay tarihinde kendisine ait olmayan evde TCK'nın 190/1 maddesi gereğince özel yer, donanım, malzeme sağladığı veya kullananların yakalanmalarını zorlaştıracak önlemler aldığının kesin kabulü olanaklı olmadığı gibi kullanıldığı varsayılan maddeler ile ilgili delillerin ele geçmemesi, tanıklar ... ve ...'ın beyanları ve sanığın savunmasının aksine kullanma yöntemleri konusunda başkalarına bilgi verme hususları sabit olmadığından, şartları oluşmayan atılı suçu işlediğine dair her türlü şüpheden uzak, yeterli ve kesin delil bulunmadığı gözetilmeden beraati yerine mahkûmiyetine karar verilmesi, bozma nedenidir.

²¹⁶ Dönmezer, Sulhi: "Hukuk ve Uyuşturucu, Alışkanlık Yaratıcı Maddeler (Kriminolojik Yaklaşım)", İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, C. 43, (Prof. Dr. S. F. Ülgener'e Armağan), İstanbul 1987: s. 458.

²¹⁷ **Yargıtay 20.Ceza Dairesi: 2018/957 E. 2018/3370 K.**

Sanık ...'in kendisine ait işyerinde, haklarında kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma suçundan işlem yapılan tanıklar ..., ... ve ... ile birlikte uyuşturucu madde kullanmaktan ibaret eylemi, TCK'nın 190/1. maddesinde düzenlenen suçun unsurlarından olan, "uyuşturucu madde kullanılmasını kolaylaştırma" özel saiki ile gerçekleşmediği gibi suçun manevi unsuru da oluşmadığından, sanığın atılı suçtan beraati yerine

3.8.2 Kullanmak İçin Özel Yer, Donanım ve Malzeme Sağlaması (TCK Mad. 190/1A)

Uyuşturucu madde kullanılmasının kolaylaştırılması kanunda sayılan hallerden ilkinin oluşturmaktadır. Kanun metninin TCK Madde 190/1 fıkrasının ‘a’ bendinde belirtilen ilk seçimlik hareketlerden birini meydana getirmesidir²¹⁸. Bunun için kişinin uyuşturucu madde kullanılmasını kolaylaştırılması demek, kişinin bu maddeyi alırken kendisini rahat hissedebileceği korkmadan bu maddeyi vücuduna enjekte etmesine olanak sağlanmasıdır. Bunun için yer temininin önemi bulunmayacaktır yani bu yerden kasıt bir karavan, köy evi, yazlık vb. yerler temin edilebilir²¹⁹. Ayrıca bu hareketlerden sadece birinin yapılması da suçun oluşumu için bir önem arz etmeyecektir bu hareketlerden birinin yapılması ile suç meydana gelecektir. Failin durumu bu maddede belirtilen kişinin kullanması için özel yer donanım ve malzeme sağlanması üzerine suçun oluşumunun failin sorumluluğu üzerinde etkisi de bulunmayacaktır. Fail burada seçimlik hareketi meydana getirdiği zaman, bunun oluşumu veya failin kanun hükmünün uygulanması noktasında bir etkisi olmayacağını söyleyebiliriz. Madde gerekçesi de aynı yönde bir paralellik göstermektedir ki, şunu söylemek gerekir. “*Suçun oluşması için kendisine kolaylık sağlanan kişinin uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanması gerekmemektedir.*” İfadesi yer almaktadır. Uyuşturucu madde kullanmasına yardım etmek, özel yer temini sağlamak bununla birlikte, Donanım ve Malzeme Sağlaması ile öngörülen hareketleri gerçekleşmesi ile kanun tarafından korunan kamu sağlığının korunması bakımından tehlike suçlarından olmasından kaynaklanmaktadır²²⁰.

yazılı şekilde mahkumiyetine karar verilmesi, Kanuna aykırı, sanık müdafinin temyiz itirazları bu nedenle yerinde olduğundan hükmün BOZULMASINA, 10.09.2018 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

²¹⁸ Parlar, A. ve Hatipoğlu, M.: (2008). 5237 Sayılı TCK’da Özel ve Genel Hükümler Açısından Asliye Ceza Davaları, 2. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi.

²¹⁹ Karakaş Doğan, F.: (2015). Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları, İstanbul: Legal Yayıncılık.

²²⁰ **Yargıtay 10. Ceza Dairesi Esas: 2014/5289 Karar: 2018/2731**

Dosyadaki bilgi ve belgelere göre, CMK’nın 206/2-a maddesi gereği hukuka aykırı olarak elde edilen CD’nin hükmüne esas alınamayacağı dikkate alınarak, CD içeriğine göre; sanığın olay tarihinde kendisine ait olmayan evde TCK’nın 190/1 maddesi gereğince özel yer, donanım, malzeme sağladığı veya kullananların yakalanmalarını zorlaştıracak önlemler aldığı kesin kabulü olanaklı olmadığı gibi kullanıldığı varsayılan maddeler ile ilgili delillerin ele geçmemesi, tanıklar ... ve ...’ın beyanları ve sanığın savunmasının aksine kullanma yöntemleri konusunda başkalarına bilgi verme hususları sabit olmadığından, şartları oluşmayan atılı suçu işlediğine dair her türlü şüpheden uzak, yeterli ve kesin delil bulunmadığı gözetilmeden beraati yerine mahkumiyetine karar verilmesi,

3.8.3 Uyuşturucu Madde Kullanılması İçin Özel Yer Temin Edilmesi

Uyuşturucu madde kullanılması için özel yer temin edilmesinin yer açısından bir önemi bulunmamaktadır. Yerin bir virane, köşk, saray veya müstakil bir ev olması arasında bir fark bulunmamakla hatta bu yerin bir kamu binası olmasının bile bir önemi bulunmamakla birlikte, kişinin burada kendisini güvende hissetmesi gerekir. Ayrıca bu yerin gizli bir yer veya kamuya açık bir yer olmasının da bir önem az etmediğini söylemek gerekir. Bazı yazarların görüşlerine göre özel yerden kasıt kişinin kendisini güvende hissetmesi, yakalanma korkusu yaşamadan bu yerde uyuşturucu maddeyi kullanmasına özgülenmiş olması gerekmektedir²²¹. Ancak, uyuşturucu madde kullanmak için yer temin edilmesinde bir önemli husus ise, bu yeri temin eden kişinin bu suçu meydana getireceğidir²²². Yani uyuşturucu madde kullanımı için yer tesis eden kişi bu yeri kiralamış olabilir bunun fail açısından bir önemi yoktur bununla birlikte kiraya veren kişinin yani asıl malikin suçundan bu yerin bu amaç ile kiralandığını bilmediğinden bahisle bir suç vasfına meydan verdiğinden bahis edilemez²²³.

Kiralayan kişi uyuşturucu maddenin kullanılmasına amaçladığı yer için bir özel düzenek kurmuş olabilir yani dışarıdan bakıldığı zaman bir restoran, ev veya başkaca bir görünüm olan yerin aslında gizli veya özel bir yerinde bu maddenin tüketilmesine özgülenmesinin de

Yasaya aykırı, Cumhuriyet savcısının ve sanığın temyiz itirazları bu nedenle yerinde olduğundan, hükmün BOZULMASINA, 20.03.2018 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

²²¹Çalışkan M.: (2018). Madde Bağımlılığının Biyo-Psiko-Sosyal ve Hukuksal Analizi İstanbul: Beta Yayıncılık.

²²²Akkaya Ç.: (2010). Örgüt Suçu & Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları, Ankara: Adalet Yayınevi.

²²³ **Yargıtay 10. Ceza Dairesi – 2003/846 K.**

Özel bir yer sağlayarak bir kimsenin uyuşturucu madde kullanmasını kolaylaştırma suçunun oluşabilmesi için, sanığın, uyuşturucu maddeyi kolaylıkla kullanmaya elverişli herhangi bir yerden, başkasının yararlanmasını sağlayarak, o kişinin uyuşturucu madde kullanmak fiilini kolaylaştırması ve mülkiyet ya da zilyetliğinde bulunan bu yerin, bir başkasının uyuşturucu madde kullanımını kolaylaştıracağını bilerek ve bu sonucu isteyerek hareket etmesi, yani genel kastının bulunması gerekmektedir. Dosya kapsamı ve sanıklar İlhan, Ercan ve Birgül'ün tüm aşamalarda değişmeyen, birbirini doğrulayan ve aksi kanıtlanamayan savunmalarına göre; dava konusu olayda, sanık İlhan'ın evi, suça konu eroin kullanımını kolaylaştırıcı nitelikte ise de; sanığın, diğer sanıkları ve uyuşturucu madde zehirlenmesinden ölen Eyüp'ü arkadaşları olmaları nedeniyle evine davet etmesi ve söz konusu evde birlikte dört gün geçirdikleri halde, olay günü olan dördüncü güne kadar kalınan sürede, eroin kullanılmamış olması karşısında, sanığın, evini, uyuşturucu kullanımını kolaylaştırmak iradesiyle diğer sanıkların ve ölen Eyüp'ün yararlanmasına sunduğunun kesin kabulünün olanaklı olmaması ve olay günü gerçekleşen eroin kullanımına, arkadaşlık ilişkileri çerçevesinde göz yummasının da olası olması; dosya kapsamında, sanığın, uyuşturucu kullanımını kolaylaştırmak kastıyla, diğer sanıklara özel yer sağladığına dair, sanığın savunmasının aksini ortaya koyabilecek, kesin ve yeterli başka hiç bir kanıtın da yer almaması ve böylelikle, mahkemece, atılı suçtan sanık hakkında beraat kararı verilmesinin yerinde olması nedeniyle, tebliğnamedeki bozma düşüncesine katılmamıştır.

suçun faili açısından değerlendirilmesinde bir önemi yoktur. Önemli olan bu yerin tamamının veya bir kısmının bu amaca özgülenmiş olması suçun tamamlanması için yeterli görünmesi olmaktadır uyuşturucu madde kullanılmasına özgülenen yerin asıl malikinin bu amaç ile taşınmazını kiraya vermediğinden bahsedildiği zaman, sorumlu olmayacağı aşıkardır bu konu Yargıtay kararlarına yansımış bir durum olmaktadır²²⁴.

Uyuşturucu madde kullanımına özgülenen yerde aynı zamanda uyuşturucu madde imal ve ticaretinin yapılması veya satılması durumunda nasıl bir yol izlenecektir. Doktrinde bazı yazarlar bu durumda kişinin hem TCK 188'deki hükümlerin veya TCK 191'de yer alan kanun hükümlerinin uygulanması gerektiğinden bahisle suçun bu yönlerinin yanında TCK. M.190/1 hükmü ile birlikte gerçek içtima kurallarının uygulanarak faile karşı her iki suçtan ceza verilmesi gerektiğini düşünmektedirler²²⁵.

Doktrindeki görüşlere rağmen Yargıtay bu konu üzerine verdiği bir kararında ise aksi yönde bir görüşü benimsemekle birlikte TCK m. 183'de yer alan suçun meydana geldiğini kabul etmiştir²²⁶. Kişilerin uyuşturucu maddeyi satmak için mi? Yoksa kullanmak için mi yer temin ettiğinin ortaya çıkarılması için kişilerin olay ile ilgili olarak, ayrıntılı bir şekilde ifadelerinin alınması, olayın tüm ayrıntıları ile değerlendirilmesine yarayacak delillerin toplanması ve bu yönde bir karar verilmesi gerekmektedir. Son bir sorun ise, uyuşturucu madde kullanılması için yer temin eden kişi bakımından kast durumunun değerlendirilmesi olacaktır. Burada kişi uyuşturucu maddeyi kullanmak için kişi/kişilere yer mi tenim ediyor? Yoksa bunun ticaretini mi yaptığı sorusu olacaktır bunun için detaylı bir ifade alma süreci olaya ait delillerinde bu yönde değerlendirilmesi gerekmektedir²²⁷.

²²⁴ “...Yapılan ihbarın ve 28.06.2007 tarihli tutanağın içeriğine ve tüm dosya kapsamına göre; olay sırasında işlettiği kahvehanede bulunmayan sanığın, uyuşturucu madde kullanılmasını kolaylaştırmak için yer temin ettiğine ilişkin savunmasının aksine her türlü kuşkudan uzak, kesin ve inandırıcı delil bulunmadığı gözetilmeden, beraati yerine mahkûmiyet kararı verilmesi...” Y. 10. CD. 2009/6161 E., 2009/18916 K.,

²²⁵ Kurt Ş. ve Kurt E.: (2007). Uygulamada Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları ve İlgili Mevzuat, Ankara: Adalet Yayınevi

²²⁶ “...Olay günü evine gelen ve haklarında "kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma" suçundan tedavi ve denetimli serbestlik tedbiri uygulanan kişilere uyuşturucu madde vermek ve onların aldıkları uyuşturucu maddeleri evinde kullanmalarına rıza göstermekten ibaret eyleminin sadece TCK'nın 188. maddesinin 3. fıkrasında yer alan suçu oluşturduğu, aynı Kanun'un 190. maddesinde belirtilen "özel yer, donanım ve malzeme sağlama" niteliğinde olmadığı, dolayısıyla sözü edilen maddede tanımlanan "uyuşturucu madde kullanılmasını kolaylaştırma" suçunun unsurlarının oluşmadığı gözetilmeden, sanık hakkında beraat yerine mahkûmiyet hükmü kurulması...” Y. 10. CD. 2013/13007 E., 2014/1359 K., 28.02.2014 T. www.kazanci.com.tr Erişim Tarihi: 15.10.2022.

²²⁷ Yargıtay 20. Ceza Dairesi Esas: 2016/2053 Karar: 2016/5303

3.8.4 Uyuşturucu Madde Kullanılması İçin Yer, Donanım veya Malzeme Sağlamak

Uyuşturucu madde kullanılmasını sağlamak üzere kullanan kişilere donanım ve malzeme sağlamak kavramını irdelemek gerekir ise, kişiye malzeme sağlamak daha basit tanım ile, kişinin kullanması için birtakım araç ve gerecin sağlanması demektir. Ancak donanım aynı amaca özgülünen araç ve gereçlerin bir araya getirilmesi ile meydana gelmektedir. Örnek olarak nargile düzeneği tek başına bir araç değil bazı donanımsal malzemelerin bir araya gelmesi ile oluşmaktadır. Uyuşturucu madde kullanılmasında donanım ile malzeme sağlamak arasındaki fark donanımın birkaç parçanın bir araya gelmesinden oluşması, malzemenin ise, basit yapılı olmasından kaynaklanmaktadır²²⁸.

Suçun unsurunun oluşması için önemli olan kişi/kişilere sağlanan malzeme veya donanımın uyuşturucu madde kullanma durumuna hizmet etme amacı gütmesidir. Uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri kullanmak veya kullandırmak için kişinin bu maddeleri insan vücuduna alınması için, enjektör, kişinin kolunda damar yolu açılması için kullanılacak serum ve lastiği sağlaması, esrarın toz halinden sıvı hale gelmesine yardım edecek özel platin tabakaların tedarik edilmesi, esrarın sarılmasına yarayacak malzemelerin veya özel donanımların kişi veya kişilerin kullanılmasına özgülünmesi suçun vasfının gerçekleşmesi için yeterlidir.

Uyuşturucu madde kullanılmasında ikili bir ayrıma değinmek gerekir bunlarından ilki uyuşturucu madde kullanmak için sağlanacak donanımın TCK m.190/1 suçun oluşması bakımından önemi bulunmaktadır. Şöyle ki, kişinin bireysel olarak yani kendi kullanımına hizmet edecek şekilde hareket etmesi gerekmektedir. Kişinin kendi kullanımı için hareket etmesi ile kişisel kullanımına yarayacak şekilde hareket etmesinde TCK 190/1 hükmü

Sanıklar ve. Hakkında “uyuşturucu madde kullanımını kolaylaştırma” suçundan kurulan mahkûmiyet hükümlerinin incelenmesinde:

Oluşa ve dosya kapsamına göre; sanıklar.... ve'ın,'a ait evde iştirak halinde uyuşturucu madde ticareti yaptıkları, kolluk güçlerine yakalanmamak için kendilerinden kullanmak için uyuşturucu madde satın alan kişilerin, söz konusu evde uyuşturucu madde kullanmalarını sağladıkları; dolayısı ile sanıkların amacının uyuşturucu madde kullanımını kolaylaştırmak değil, kullanıcıların, kendilerinden temin ettikleri uyuşturucu maddelerle yakalanmalarını engellemek olduğu anlaşılmakla, somut olayda, TCK'nın 190/1. maddesinde düzenlenen suçun unsurlarından olan, “uyuşturucu madde kullanılmasını kolaylaştırma” özel saiki gerçekleşmediğinden ve suçun manevi unsuru oluşmadığından, sanıkların beraatleri yerine yazılı şekilde mahkûmiyetlerine karar verilmesi,

*Kanuna aykırı, sanık ... ve sanıklar müdafilerinin temyiz itirazları ile sanık ... müdafinin duruşmadaki sözlü savunmaları yerinde görüldüğünden, hükümlerin **BOZULMASINA** karar vermek gerekmiştir.*

²²⁸ İltaş, Y.: (2022). Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçu, İstanbul: YÜHFD, C.XIX, 1, s.151-189.

oluşmayacaktır. TCK 190/1 suçun oluşması için başkaları için bu donanım ve araçların kullanılma amacıyla hazırlanması ve sağlanması gerekmektedir²²⁹.

Kişinin bu suçun faili olabilmesi için kendi kullanımı için değil de uyuşturucu madde kullanan kişi/kişilere kullanması için donanım ve malzeme sağlanmasına hizmet etmesi durumunda ise, TCK m.188 uyarınca sorumluluğu söz konusu olacaktır. Burada tartışılan bir başka mesele ise, uyuşturucu madde kullanan kişilere donanım veya malzeme sağlanması ile birlikte bu kişilere uyuşturucu maddenin de sağlanması durumu bir arada meydana gelirse TCK m. 188/3 yer alan suçun oluşup oluşmadığı meselesi önem arz etmektedir. Bir görüşe göre bu durumun gerçekleşmesi halinde gerçek içtima hükümlerinin uygulanması gerektiğinden bahisle, failin her iki suçtan da ayrı cezalandırılması gerektiğinden bahsetmekte iken, aksi görüşü savunanlar ise, failin sadece TCK m.188/3 de yer alan suçtan dolayı cezalandırılmasını gerektiğini savunan yazarlar bulunmaktadır²³⁰.

3.8.5 Uyuşturucu Madde Kullanan Kişilerin Yakalanmalarını Zorlaştıracak Önlemler Almak (TCK M.190/1-B)

Uyuşturucu madde kullanılması suçunda kanuni tamından hareketle ikinci seçimlik hareket ise, bu maddeleri kullanan kişilerin yakalanmalarını zorlaştıracak önlemleri almak suçu oluşturmaktadır. Kişinin bu eyleminde temel hedefi uyuşturucu madde kullanan kişilerin kolluk güçleri tarafından yakalanmasını önlemek, toplumdaki itibarının zedelenmesini önlemek olmaktadır²³¹. Kişinin uyuşturucu madde kullandığının gizlenmesine hizmet edilmesi de bu duruma örnek olarak verilebilir kişinin kullandığı uyuşturucu madde nedeniyle vücudunda meydana gelen iğne (enjektör) izlerinin kapanmasına yardım edilmesi durumu verilebilir²³².

²²⁹ Kurt, Ş. ve Kurt, E.: (2008). Uygulamada Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları, Ceza Kanunu Yorumu

²³⁰ Özden, S.: (2019). Uyuşturucu Madde Bağımlılığı, Genişletilmiş ve Gözden Geçirilmiş 3. Basım, Ankara: Nobel Kitabevi.

²³¹ **TCK m. 281**

(1) Gerçeğin meydana çıkmasını engellemek amacıyla, bir suçun delillerini yok eden, silen, gizleyen, değiştiren veya bozan kişi, altı aydan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Kendi işlediği veya işlenişine iştirak ettiği suçla ilgili olarak kişiye bu fıkra hükmüne göre ceza verilmez.

²³² Öner, M. Z. (2011). Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları, Ankara: Adalet Yayınevi, s.345.

Bir başkaca örnek ise kişinin uyuşturucu madde kullandığına dair kanda ortaya çıkacak değerlerin yok edilmesine yardımcı olacak ilaç temininin sağlanması olmaktadır²³³. TCK 190/1-b'deki tanımdan hareketle kullanan kişinin yakalanmasını zorlaştıracak önlemlerin alınması aynı zamanda, TCK M.281 belirtilen suç delillerinin yok edilmesi, gizlenmesi ve değiştirilmesi suçu ile TCK M. 283'te yer alan suçluyu kayırma suçunun meydana gelmesine zemin hazırlayacaktır²³⁴. Yukarıda zikredilen hususları değerlendirildiğimiz zaman, şunu söylemek yerinde olur seçimlik hareketin meydana gelmesi neticesinde, uyuşturucu madde kullanan kişinin yakalanmasını zorlaştırmamanın yanında, kullandığının belli olmaması için delilleri ortadan kaldırma durumunun meydana gelmesi durumunda dahi bu durumların özel düzenleme niteliği olduğundan TCK 190 hükmünün uygulanması yapılmalıdır²³⁵. Yargıtay kararlarına yansıdığı gibi uyuşturucu madde kullanılmasını kolaylaştırmak için, kişilerin yakalanmalarını zorlaştıracak önlemler alınmasında bile yargıtay hiçbir şüpheye yer bırakmayacak şekilde aydınlatılması gerektiğini belirtmektedir²³⁶.

3.8.6 Uyuşturucu Madde Kullanan Kişilere Kullanma Yöntemleri Konusunda Bilgi Vermek (TCK Mad.190/1-C)

Uyuşturucu maddenin kullanılmasında üçüncü seçimlik hareket olarak maddeyi kullanan kişilere kullanma yöntemleri hakkında bilgi vermek durumu oluşturmaktadır. Uyuşturucu maddenin nasıl yapılacağı konusunda bilgi veya formül vermek, gerek uyuşturucu maddeyi bulmak, nereden kimden nasıl temin edileceği hususunda fikir ve bilgi verilmesi kanuni

²³³ TCK m. 283

1) Suç işleyen bir kişiye araştırma, yakalanma, tutuklanma veya hükmün infazından kurtulması için imkân sağlayan kimse, altı aydan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

²³⁴ Özdebakoğlu, E. H.: (2007). 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları ve İlgili Mevzuat, Ankara: Adalet Yayınevi.

²³⁵ Tezcan, D. ve Erdem, M. R. ve Önok, R. M.: (2017). Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, 14.Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

²³⁶ **Yargıtay 10.Ceza Dairesi Esas: 2014/5289 Karar: 2018/2731 Karar Tarihi: 20.03.2018**

Dosyadaki bilgi ve belgelere göre, CMK'nın 206/2-a maddesi gereği hukuka aykırı olarak elde edilen CD'nin hükme esas alınamayacağı dikkate alınarak, CD içeriğine göre; sanığın olay tarihinde kendisine ait olmayan evde TCK'nın 190/1 maddesi gereğince özel yer, donanım, malzeme sağladığı veya kullananların yakalanmalarını zorlaştıracak önlemler aldığının kesin kabulü olanaklı olmadığı gibi kullanıldığı varsayılan maddeler ile ilgili delillerin ele geçmemesi, tanıklar ... ve ...'in beyanları ve sanığın savunmasının aksine kullanma yöntemleri konusunda başkalarına bilgi verme hususları sabit olmadığından, şartları oluşmayan atılı suçu işlediğine dair her türlü şüpheden uzak, yeterli ve kesin delil bulunmadığı gözetilmeden beraati yerine mahkumiyetine karar verilmesi,

Yasaya aykırı, Cumhuriyet savcısının ve sanığın temyiz itirazları bu nedenle yerinde olduğundan, hükmün BOZULMASINA, 20.03.2018 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

tanımdaki hareketin TCK 190 hükmünden değil de TCK 188 Maddesinin uygulama alanı bulacağını söylemek gerekir. Maddenin açıklamasına yollama yapmak gerekir ise şunu söylemek gerekir uyuşturucu maddenin kullanılmasının neticesinde kişinin daha fazla etkiye (Hazza) maruz kalmasının istenmesi de bu durumlara örnek olarak verilebilir²³⁷.

Uyuşturucu madde kullanmak için verilecek bilginin fail tarafından nasıl elde edildiği önem arz etmez. Bilginin nasıl kişiye nasıl verildiği yani bir cep telefonu, faks, mail yoluyla verilmesi önemi yoktur önemli olan uyuşturucu maddenin kullanılması ve bunun alınması noktasında hareketin yapılmış olmasından kaynaklanmaktadır²³⁸. Dikkat edilecek bir başkaca husus ise, bilginin verilmiş olması durumudur bilginin verilmesi ile birlikte suçun oluşumu tamamlanmakta olup, suçun oluşumu bakımından bu durum etkili olmayacağı durumu önem arz etmek artık failin bilgiyi aldıktan sonra uyuşturucu maddeyi kullanıp kullanmaması önem arz etmeyecektir²³⁹.

Uyuşturucu madde kullanmak için bilgi verilmesinde kişi kullanacağı uyuşturucu maddenin kendi vücudu üzerindeki etkisinin nasıl arttırılacağı, fazla doz alınması halinde nelere maruz kalacağını bilmesi noktasında aydınlanmakta ve bunu göre hareket etmektedir. Bilgi verilmesi ile TCK m. 190 /1 kapsamında değerlendirilse de bazı yazarlar bu durum için kişinin verdiği bilginin kişi üzerinde uyuşturucu madde kullanmak suretiyle ortaya çıkacak farklı vücut reaksiyonlarını özendirmek amacıyla yapılmasında TCK m. 190/1 hükmünden dolayı olmasa bile kişinin uyuşturucu maddeyi kullanılmasını özendirme suçu kapsamında değerlendirilmesi nedeniyle TCK m.190/2' hükmü gereğince sorumluluğunun doğacağını belirtmektedir²⁴⁰.

²³⁷ Gerçekler, H.: (2011). Yorumlu & Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, Cilt II, Ankara.

²³⁸ Hafizoğulları, Z. ve Özen, M.: (2017). Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Topluma Karşı Suçlar, 3. Baskı, Ankara: US-A Yayıncılık.

²³⁹ Bayraktar, K. ve Keskin, Kiziroğlu, S. ve Yıldız, A. K. ve Zafer, H. ve Aksoy R.: (2019). Eylem et al. Genel Tehlike Yaratan, Çevreye Karşı ve Kamunun Sağlığına Karşı Suçlar Cilt V, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.

²⁴⁰ Yokuş, Sevik H.: (2007). Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, Ankara: Seçkin Yayınları.

4. UYUŞTURUCU VEYA UYARICI MADDE KULLANILMASINI ALENEN ÖZENDİRME VEYA BU NİTELİKTE YAYIN YAPMA 190/2

4.1 GENEL OLARAK

Türk Ceza Kanunu madde 190/2’de düzenlenen uyuşturucu madde kullanılmasını ve kolaylaştırmasını suçunda meydana gelen seçimlik hareketler a) Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını alenen özendirme veya b) bu nitelikte yayın yapma durumu oluşturmaktadır. Uyuşturucu madde kullanılmasını aleni olarak özendiren kişilerin bu eylemi kanuni tanım yönünden bakılacak olursa seçimlik hareketli suç tipine vücut vermektedir. Burada kişinin uyuşturucu madde kullanması asıl amaç değildir kişinin bu maddeye kullanma yönünde iradesini güçlendirmek, kullanma yönünde heves duyması durumu meydana getirmesi söz konusu olacaktır. Kişinin uyuşturucu madde kullanması yönünde, bir isteği yoksa bile bu isteği açığa çıkarmak hedeflenmektedir. Bunun için umuma açık yerlere afiş, ilan, broşür asılması veya görsel veya yazılı araçlar kullanılarak bu durumun ortaya çıkması hedeflenmektedir. Uyuşturucu madde kullanma suçunun kolaylaştırılması suçunda olduğu gibi kişinin uyuşturucu madde kullanılmasını aleni olarak özendirilmesi de sırf hareket suçu olarak tanımlanmaktadır²⁴¹.

Kişilerin uyuşturucu madde kullanması nedeniyle TCK m.190/2 uyuşturucu maddenin kullanılmasını özendirmek ve bunu yayın yoluyla yapmak durumlarının ortaya çıkması nedeniyle bunu yapan kişilerin cezalandırması için seçimlik hakaretleri benimsemiştir. Kanun koyucu seçimlik hareketlerin izahına hizmet edecek açıklamaları yapmamıştır. Uyuşturucu maddenin aleni olarak özendirilmesi suçunun meydana gelmesi ortaya çıkmasının temel nedeni aleni olarak işlenmesidir. Suça vücut veren durumun aleni olmaması cezalandırılmak imkanını ortadan kaldırmaktadır²⁴². Bakıldığı zaman aleniyet suçun herkesin ortasında olacak şekilde bilinebilecek durumda olmasını ifade etmektedir²⁴³.

²⁴¹ TEZCAN, Durmuş / ERDEM, Mustafa Ruhan / ÖNOK, R. Murat, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, Seçkin Yayıncılık, 14. Baskı, Ankara: 2017.

²⁴² Gökler, Rıza/Koçak, Recep: “Uyuşturucu ve Madde Bağımlılığı”, Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, Sayı 1, 2008. S.35-39.

²⁴³ Centel N. & Yenerer Çakmut Ö. ve Zafer H.: (2017), Kişilere Karşı İşlenen Suçlar: Cilt 1, İstanbul: Beta Yayınevi

Uyuşturucu madde kullanılmasıyla özendirilmesine ilişkin olarak TCK m. 125’de düzenlenen hakaret suçunun ağırlaştırıcı unsurlarını teşkil etmektedir. Kanunun gerekçesinden anlaşılabileceği ve TTK düzenlenen hali göz önüne alındığı zaman, aleniyet için aranan temel ölçüt “aleniyetin belirli olmayan ve birden daha fazla kişi/kişiler tarafından aleniyetin algılanması” durumudur. Aleniyet için önemli olan bunun belirli bir mekân içinde meydana gelmiş olması durumunu ifade etmediğini belirtmek gerekir. Kişinin iradesinde uyuşturucu maddeyi özendirme suçunun aleni olarak işlenmesi yukarıda bahsettiğimiz gibi birden fazla kişinin bunu algılayacak ve bu aleni olarak yapılan kanuna aykırı durumdan etkilenerek uyuşturucu madde kullanmaya özendirilmesi olmaktadır. Bir suçun aleni olarak işlenmesi noktasında bazı yargıtay kararları bulunmakla birlikte yüksek mahkeme TCK m. 125 hakaret suçunun aleni olarak işlendiğini gösteren kararında ise aleniyetin görülmesi, duyulması, algılanabilir olması olanağının gerçekleştiğini kabul edilerek bu karara hükmetmiştir²⁴⁴. Uyuşturucu maddenin aleni olarak özendirilmesinde bunun farklı yöntemlerinin de değerlendirilmesi gerekmektedir. Şöyle ki, bir duvara yazı yazılması suretiyle uyuşturucu madde kullanılmasıyla özendirilmesinde TCK m. 190/2 hükmü meydana gelecektir. Yukarıda da değindiğimiz gibi aleniyetin ortaya çıkması için bu durumun yüksek mahkeme kararlarını yansıdığı gibi birden fazla kişinin görmesi, algılaması ile birlikte suçun meydana gelmesi olmaktadır²⁴⁵.

Kişinin uyuşturucu maddeye özendirilmesinde bunun umuma açık bir yerde olması veya kapalı bir yerde olması önem arz etmez. Özendirme suçunun yer mekân önemi bulunmamakla birlikte önemli olan özendirme suçunun meydana gelmesinde kastın yani bilerek bu hareketin gerçekleştirilmesi durumu önem arz eder. Uyuşturucu maddenin kullanılmasıyla özendirilmesinde bir başka husus ise, TCK m.191 yer alan suçun kanuni tamından hareketle kişinin uyuşturucu madde kullanması ile bunun özendirme sayılmayacağını belirtmek gerekmektedir. Uyuşturucu maddeyi kullanmak kişinin kişisel tercihi olarak görülebilirken özendirme suçu için bunu söylemek yerinde olmayacaktır

²⁴⁴ Erman, S. (1979-1981). Uyuşturucu Maddelerle İlgili Ceza Hükümleri, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt: 45-47, Sayı 1-4, s. 1068.

²⁴⁵ Önok, R. M.: (2010). Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 7. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık

çünkü uyuşturucu madenin özendirilmesine amaç, bunun daha geniş kitlelere ulaştırmak ve kullanım alanının genişletmek olmaktadır²⁴⁶.

4.2 KORUNAN HUKUKİ DEĞER

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin özendirilmesi veya meslek gereği bu maddelere ulaşması kolay olan kişilerin bu suça karışmaları neticesinde, korunan hukuki değer ise kamu sağlığı ve genel sağlık olmaktadır²⁴⁷.

4.3 SUÇUN UNSURLARI

Fiil

TCK. Mad. 190/2 Bakımından Değerlendirme

4.3.1 Tipikliğin Objektif (Maddi) Bileşenleri

Suçun düzenlendiği Türk Ceza Kanunun 190.ıncı maddesinin 2. Fıkra hükmüne bakıldığı zaman, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını aleni olarak özendirmek veya bununla birlikte, özendirici netlikte yayın yapmak olarak iki ayrı şekilde olacak şekilde seçimlik hareket tarzını öngörmektedir. Kanuni yaklaşım tarzına bakıldığı zaman ise suç tipinin seçimlik hareketli olarak düzenlendiği ve madde metninde yer alan seçimlik hareketlerden birinin işlenmesi ile suç kanuni tip olarak meydana gelmektedir. Suç tipi öngörülen hareketli seçimlik özelliği nedeniyle kanunda belirtilen fiillerden birinin diğer etmenlerden bağımsız olarak gerçekleşmesi ile birlikte neticenin gerçekleşmesi durumu aranmamıştır. Seçimlik hareketli suçlardan birinin kanunda yazılı halinin meydana gelmesi için, suça konu hareketin eylemine başlanması ve tamamlanması suçun kanuni tanımının oluşması için yeterli görünmüştür²⁴⁸.

Kişinin yapacağı hukuka aykırılık durumu kişinin seçimlik hareketlerinin bir şekle bağlanmadığından yani uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanılmasını alenen özendirilmesi, bunun toplum önünde yazılı, sözlü olarak, ayrıca bunun karikatür, resim vb.

²⁴⁶ Erman, S. ve Özek, Ç.: (1995). Ceza Hukuku Özel Bölüm Kamunun Selametine Karşı Suçlar (TCK 369-413), İstanbul: Dünya Yayıncılık.

²⁴⁷ Yaşar, Y. ve İçer, Z. ve Yazıcılar, T. T. : (2018). Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Özendirme Suçu (TCK m. 190/2), İstanbul Hukuk Mecmuası, C. 76, S. 2, s. 700.

²⁴⁸ Yenidünya, A. C.: (2011). Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçu (TCK m.190)”, Uyuşturucu Bağımlılığıyla Mücadele ve Ceza Hukuku Paneli, Ankara: Doğu Üniversitesi Hukuk Fakültesi, (Editör: Murat Balcı)

yollarla ayrıca sanal ortamların bütününde yapılması ile gerçekleşebilir. Suça vücut veren eylemin bu seçimlik hareketlerden birinin yapılması ile meydana gelir TCK. M. 190/2 bu durumun hukuki yaptırıma tabi olması ve cezalandırılması suçun tanımının tam olarak ortaya konabilmesi için, bu durumun alenen özendirmek veya uyuşturucu maddelerin kullanılması için özendirici nitelikte yayın yapmak olacak şekilde iki ayrı düzenleme yapmıştır.

i. Alenen Özendirme Suçunun Değerlendirilmesi

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasının aleni olarak özendirilmesi TCK m. 190/2’ de açıkça düzenlenen suç bakımından aleniyet durumunun oluşması temel bir unsur iken bu özendirme durumunun aleni olarak yapılmaması durumunda suç meydana gelmeyecektir. TDK göre “aleniyet” açıklık anlamına gelmektedir. Kanuni düzenlemeye bakıldığı zaman özendirme fiilinin meydana gelmesi için bunun kişiler tarafından algılanması veya algılanmamasının bir önemi bulunmamaktadır. Özendirme suçunun aleni olarak yapılması durumu TCK m. 190/2 hükmünün içinde düzenlenmiş değildir yani kanun koyucu suçun oluşması için aleniyet kavramının gerçekleşmesini ararken, bunun tanımını yapmaktan kaçınmıştır. Aleniyet durumun TCK m. 125 düzenlenen hakaret ağırlaştırıcı unsurunu teşkil etmektedir²⁴⁹.

Kişilerin uyuşturucu madde kullanması nedeniyle TCK m.190/2 uyuşturucu maddenin kullanılmasını özendirmek ve bunu yayın yoluyla yapmak durumlarının ortaya çıkması nedeniyle bunu yapan kişilerin cezalandırması için seçimlik hakaretleri benimsemiştir. Kanun koyucu seçimlik hareketlerin izahına hizmet edecek açıklamaları yapmamıştır²⁵⁰. Uyuşturucu maddenin aleni olarak özendirilmesi suçunun meydana gelmesi ortaya çıkmasının temel nedeni aleni olarak işlenmesidir. Suça vücut veren durumun aleni

²⁴⁹ **5237 Sayılı TCK Madde 125**

Hakaret Suçu

(4) (Değişik: 29/6/2005 – 5377/15 mad.) Hakaretin alenen işlenmesi halinde ceza altıda biri oranında artırılır.

Yargıtay.18. CD. 2017/3848 E., 2019/7901 K.

CMK'nın 125/4. maddesinde ağırlaştırıcı neden olarak öngörülen aleniyetin söz konusu olabilmesi için olay yerinde başkalarının bulunması yeterli olmayıp, hakaretin belirlenemeyen sayıda kişi ve herkes tarafından görülme, duyulma ve algılanabilme olasılığının bulunması, herhangi bir sınırlama olmaksızın herkese açık olan yerlerde işlenmesinin gerekmesi karşısında, incelemeye esas dosya içeriğinde dinlenen tanık beyanlarında, suçun işlendiği yerin tanık ...'ın evinde gerçekleştiği gözetilmeden, aleniyet unsurunun ne şekilde oluştuğunun açıklanıp tartışılması gerektiği düşünülmeden, sanığın cezasında artırım yapılması...” www.kazancı.com.tr Erişim Tarihi: 16.09.2023.

²⁵⁰ Ünver, Y. ve ÖZ, K.: (2018). (eds), Uyuşturucu Madde Suçlarıyla Mücadele, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

olmaması cezalandırılmak imkanını ortadan kaldırmaktadır. Bakıldığı zaman aleniyet suçun herkesin ortasında olacak şekilde bilinebilecek durumda olmasını ifade etmektedir²⁵¹.

Kanuni düzenlemeden yola çıkarak şu sonuca varılabilmektedir. Şöyle ki, aleniyetin gerçekleşmesi için kanun koyucu bir tanım yapmaktan kaçınmış başkaca kanun hükümlerine atıf yapmayı tercih etmiştir²⁵². Aleniyet kavramının fiilin işlendiği zaman içinde kim tarafından algılandığının bir önemi bulunmamalı ayrıca kişileri uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri kullanmaya özendirme durumunda bu aleni eylemin belirsiz sayıda kişi/kişilere ulaşma ihtimalini kişinin bilecek olmasından kaynaklanmaktadır. Kanun lafsının TCK m. 125 hükmünde yer alan hususa atıf yapması bu durumunun ortada “aleni” olmasından dolayı bu konuda Yargıtayın vermiş olduğu kararlarında aynı yönde düzenlemeyi desteklediğini söylemek gerekir²⁵³.

Aleniyetin bir başkaca hususu ise bu durumun birden çok kişiye ulaşma noktasında başkaca hususların değerlendirilmesinde ortaya çıkmaktadır. Bir kişinin mahalle duvarlarına, okul panosuna veya el broşürü bastırarak dağıtması durumunda da aleniyet ilkesi hüküm doğuracağı hususunda nasıl bir yol izlenecektir. Böyle bir durumda, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasının özendirilmesi suçu bakımından değerlendirilmesinde kişileri sırf

²⁵¹ Günay, E.: (2007). Uygulamalı Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları ve İlgili Mevzuat, Gözden Geçirilmiş Genişletilmiş 4. Bası, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

²⁵² Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin 17. Maddesinin Uygulanma Esaslarına Dair Yönetmelik.

Dayanak

MADDE 3 –(1) Bu Yönetmelik, 23/2/2011 tarihli ve 6164 sayılı Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin 17. Maddesinin Uygulanmasına İlişkin Deniz Yoluyla Yapılan Kaçakçılıkla Mücadele Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanuna,22/11/1995 tarihli ve 4136 sayılı Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanuna ve 16/7/2012 tarihli ve 2012/3403 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile yürürlüğe konulan Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin 17. Maddesinin Uygulanmasına İlişkin Deniz Yoluyla Yapılan Kaçakçılıkla Mücadele Anlaşmasına dayanılarak hazırlanmıştır.

²⁵³ **Yargıtay.18. CD. 2017/3848 E., 2019/7901 K.**

CMK'nın 125/4. maddesinde ağırlaştırıcı neden olarak öngörülen aleniyetin söz konusu olabilmesi için olay yerinde başkalarının bulunması yeterli olmayıp, hakaretin belirlenemeyen sayıda kişi ve herkes tarafından görülme, duyulma ve algılanabilme olasılığının bulunması, herhangi bir sınırlama olmaksızın herkese açık olan yerlerde işlenmesinin gerekmesi karşısında, incelemeye esas dosya içeriğinde dinlenen tanık beyanlarında, suçun işlendiği yerin tanık ...'ın evinde gerçekleştiği gözetilmeden, aleniyet unsurunun ne şekilde oluştuğunun açıklanıp tartışılması gerektiği düşünülmeden, sanığın cezasında artırım yapılması...” www.kazancı.com.tr Erişim Tarihi: 16.09.2023.

yaptığı eylemler nedeniyle uyuşturucu madde kullanmaya özendirme durumunun muhakeme aşamasında ayrı ayrı olarak değerlendirilmesi gerekmektedir²⁵⁴.

ii. Özendirici Nitelikte Yayın Yapma

Uyuşturucu madde kullanılmasında gelişen teknolojik değişimlere paralel olarak daha fazla kişiye aynı anda ulaşmak mümkün hale gelmektedir. Birçok sosyal medya platformunun bulunması anında canlı yayının her yerde her an açılabilmesi, bunların hepsinin bir anda kontrolünün zor olması gibi etmenleri değerlendirildiği zaman, suça vücut veren nitelikli yayın yapma durumunun incelenmesi gerekir²⁵⁵. Bu suçun özelliklerinden birde seçimlik hareketli bir suç tipi olmasından kaynaklanmaktadır. Burada bahsedilen seçimlik hareket “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirici” biçimde yayın yapmak durumunun gerçekleşmesidir. Türk Ceza Kanunun 6. Maddesinin “g” bendinde bulunan ifadesiyle “. Basın ve yayın yolu ile deyiminden; her türlü yazılı, görsel, işitsel ve elektronik kitle iletişim aracıyla yapılan yayınlar anlaşılır” denilmektedir. Böylece seçimlik hareketin meydana geldiğini söylemek mümkün olmaktadır. Burada seçimlik hareket yayını yapmak fiilinin meydana getirdiği durumu içinde barındırmaktadır²⁵⁶.

Yayın araçlarının değerlendirilmesinde ise radyo, televizyon, sanal ortamlar, görüşme odaları, internetin sunmuş olduğu her türlü yayın imkânın bu kategoriye koymak mümkün hale gelmektedir. Bu vasıtalar ile kişilere ulaşma noktasında, görsel veya işitsel olarak yapılmasının yanında, yazılı ve sözlü yayınlarında uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin kullanılması ve özendirilmesinde kanunu aradığı hukuka aykırı durumun meydana getirilmesi durumunda özendirme suçunun meydana geldiğini kabul etmek gerekir²⁵⁷.

254

Yargıtay 2. CD., 2002/17162 E., 2004/2271 K.

²⁵⁵Tuncer, A.: (2011). Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti ve Kullanılmasına İlişkin Suçlar (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, İstanbul.

²⁵⁶ Yaşar, Y.: (2019). Suçta Kanunilik İlkesi Bakımından TCK’nın 188 ve 191 inci Maddelerindeki Suçların Konusunun Değerlendirilmesi.

²⁵⁷ **5187 Sayılı Basın Kanunu m.11**

(2) “Sürelî Yayınlar ve Süresiz Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlardan Eser Sahibi Sorumludur.

Sürelî yayınlarda eser sahibinin belli olmaması veya yayım sırasında ceza ehliyetine sahip bulunmaması ya da yurt dışında bulunması nedeniyle Türkiye’de yargılanamaması veya verilecek cezanın eser sahibinin diğer bir suçtan dolayı kesin hükümle mahkûm olduğu cezaya etki etmemesi hallerinde, sorumlu müdür ve yayın yönetmeni, genel yayın yönetmeni, editör, basın danışmanı gibi sorumlu müdürün bağlı olduğu yetkili sorumlu olur. Ancak bu eserin sorumlu müdürün ve sorumlu müdürün bağlı olduğu yetkilinin karşı çıkmasına rağmen

Özendirme suçunun oluşması için kişinin bu eylemi yayına başladığı an meydana geldiğini söylemek gerekir şöyle ki, kişinin uyuşturucu maddenin kullanılmasını ve özendirilmesine yarayacak yayına başladığı an eylemde sonuç bulmuş ve tamamlanmış olacaktır. Kişinin özendirme fiiline hayat verecek olan basılı bir eseri matbaadan çıkması ve raflarda satışa hazır hale gelmesinde de suç artık tamamlanmış olacaktır²⁵⁸. Kanunu lafzına bakıldığı zaman, kanunun TCK. m.190/2 bahsettiği özendirici nitelikte yayın yapma fiili ile alenen özendirme fiili aynı kapsam içinde yer aldığından bu maddenin ayrıca bir düzenleme ile kapsamının genişletilmeye çalışmasının zikredilmesi, fazlalık olarak değerlendirilebilecek bir husustur. Bu düzenlemenin yerine, uyuşturucu madde kullanılmasını özendirme suçunun alenen işlenmesi halinde, özendirici nitelikte yayın yapılması ve daha fazla kişiye ulaşma imkanının bir arada değerlendirilmesi suretiyle fiile uygulanacak cezanın daha ağır nitelikli halinin düzenlenmesi yerinde olacaktır²⁵⁹.

Uyuşturucu maddelerin kullanılmasının özendirilmesi suçunun önemi değinmek gerekir ise, öncelikle özendiriminin TDK kelime anlamına bakmak bunundan sonra ise TCK içindeki düzenlemesine bakmak gerekmektedir. TDK 'ya göre özendirmek bir şeyi “teşvik etmek” anlamına gelir. Kanuni düzenlemeden yola çıkarak uyuşturucu maddenin kullanılmasını teşvik etmek; bir kişiyi kullanması için onun içinde var olan ama kullanma veya kullanmama arasında var olan duygularını kışkırtarak içindeki “isteklendirme” güdüsünün ortaya çıkarılmasıdır²⁶⁰.

Kanuni düzenleme içinde yer alan maddenin gerekçesinde özendirme fiilinden hangi anlamın anlaşılması gerektiğine dair bir açıklama bulunmamaktadır. Kanuni düzenleme ekseninde, bazı hukuka aykırı eylemlerin teşvik edilmesi durumu TCK m. 190 hükmü veya

yayımlanması halinde, bundan doğan sorumluluk yayımlatana aittir. (4) Süresiz yayınlarda eser sahibinin belli olmaması veya yayım sırasında ceza ehliyetine sahip bulunmaması ya da yurt dışında olması nedeniyle Türkiye’de yargılanamaması veya verilecek cezanın eser sahibinin diğer bir suçtan dolayı kesin hükümle mahkûm olduğu cezaya etki etmemesi hallerinde yayımcı; yayımcının belli olmaması veya basım sırasında ceza ehliyetine sahip bulunmaması ya da yurt dışında olması nedeniyle Türkiye’de yargılanamaması hallerinde ise basımcı sorumlu olur.(5) Yukarıdaki hükümler, süreli yayınlar ve süresiz yayınlar için bu Kanunda aranan şartlara uyulmaksızın yapılan yayınlar hakkında da uygulanır.” Mevzuat gov.tr. Erişim Tarihi 15.09.2023.

²⁵⁸ Erman, S.: (1979-1981). Uyuşturucu Maddelerle İlgili Ceza Hükümleri, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt: 45-47, Sayı 1-4.

²⁵⁹ Karakaş, Doğan, F.: Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları, İstanbul: Legal Yayıncılık.2015

²⁶⁰ Kurt, Ş. ve Kurt, E.: (2007). Uygulamada Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları ve İlgili Mevzuat, Ankara: Adalet Yayınları.

tahrik edilmesi TCK 191 içinde suç tipi olarak düzenlenmekte iken, TCK m. 190/2 içinde yer alan özendirme fiilinin tercih edilmesi başkaca bir tartışma konusudur²⁶¹. Kanuni düzenleme dikkate alındığı zaman, TCK m. 190 hükmünde yer alan suç tipi 1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı BM Sözleşmesi'nin 3/1-c Maddesinde yer alan ve taraf olan devletlere yüklediği sorumluluklar dikkate alınarak düzenlendiğini söylemek gerekir²⁶².

1988 tarihli sözleşmenin 3/1 c maddesinde yer aldığı düzenlemeye bakıldığında ise, “Bir başkasının, bu maddede yer alan suçlardan birini ne şekilde olursa olsun işlemeye veya uyuşturucu veya psikotrop maddeleri kaçak olarak kullanmaya açıkça yöneltmesi veya teşvik edilmesi” olarak düzenlenen hüküm kanun koyucu tarafından yapılan düzenleme ile, “uyuşturucu maddeyi kullanmaya açıkça yöneltme” ve “kullanmaya teşvik etme” hükümlerine atıf yapmak gibi bir yol seçilmiş olmakla, bu düzenlemelerin yerine daha sade ve anlaşılır olmasının tercih edilmesi ve anlam bütünlüğünü korumak adına uyuşturucu madde kullanılmasını “özendirme” ve “teşvik etme” biçimlerinin barındırdığı fiilleri bir bütün olarak kullandığını söylemek yerinde olacaktır²⁶³.

Konu bütünlüğünün korunması adına özendirme durumu ile ilgili olarak, bir yargı kararının değerlendirmek ve konuya açıklık getirmek gerekmektedir. Uyuşturucu maddenin kullanılmasının özendirilmesi suçunun başka kanuni durumlar karşısında da değişik kanun hükümleri içinde ayrıntılı olarak düzenlendiğini söylemek gerekir. Özendirme için tek bir içtihat kararı bulunmakta ve konu bütünlüğü açısından irdelenmesi gerekmektedir²⁶⁴. Bakıldığında uyuşturucu madde kullanılmasına direkt olarak bir etkisinin bulunmadığını söylemek gerekir ise de hukuka aykırılık noktasında atıf yapılacağı yönünde bir şüphe bulunmamaktadır²⁶⁵. Yargıtay 16. Ceza Dairesi tarafından verilen kararda, 2911 sayılı

²⁶¹ Erman, Sahir/Özek, Çetin.: (1995) Ceza Hukuku Özel Bölüm Kamunun Selâmetine Karşı İşlenen Suçlar (TCK 369-413), İstanbul.

²⁶² Yenidünya, A. C.: (2011). Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçu (TCK m.190)”, Uyuşturucu Bağımlılığıyla Mücadele ve Ceza Hukuku Paneli, Ankara: Doğu Üniversitesi Hukuk Fakültesi, (Editör: Murat Balcı).

²⁶³ Erman, S.: (1979-1981). Uyuşturucu Maddelerle İlgili Ceza Hükümleri, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt: 45-47, Sayı 1-4, s. 1068.

²⁶⁴ Gökler, Rıza/Koçak, Recep: “Uyuşturucu ve Madde Bağımlılığı”, Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, Sayı 1, 2008.

²⁶⁵ Yaşar Y. ve İçer Z. ve Yazıcılar T. T.: (2018). Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Özendirme Suçu (TCK m. 190/2) İstanbul Hukuk Mecmuası, araştırma makalesi, S.76 (2): S.691–724.

Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu’nun 27. Maddesinde yer alan ve açıkça düzenlenen “Kışkırtma yasağı” suçuna ilişkin olarak verilen 09.02.2016 tarihli kararı bulunmaktadır. İctihat niteliğinde olan karara bakıldığı zaman, özendirme suçunun hangi şekil ve düzenleme dikkate alınarak yorumlanacağına dair bir belirleme yapılmamıştır²⁶⁶. Bunun amacı net bir tanım yapmaktan kaçınma olarak düşünebilecek midir? Yoksa böyle yapması her olayın içeriğinin ve hukuka aykırılık durumlarının farklı olmasından kaynaklanacak durumlar karşısında hâkime bir serbestlik alanı tanımak olabilir mi? Tanım yapılması ile yetinilmesi bu düşüncenin ağırlığını ortaya koymaktadır²⁶⁷.

Doktrinde yapılan tartışmalar ise farklılık göstermektedir. Bazı yazarlar özendirmenin kişinin uyuşturucu veya uyarıcı bir maddeyi kullanması noktasında, kişinin içinde bulunan kullanma veya kullanmama durumunu kullanma yönünde isteklendirmek, uyuşturucu maddeye karşı bir olumlu duygu uyandırmak olarak tanımlamaktadırlar. Buradaki ortak düşünce bu kişilerin uyuşturucu maddenin/ maddelerin kullanılması noktasında, bu maddelere karşı var olan gerek toplumda gerek ise bireysel nefret duygularını yok etmeye gayret etmek, uyuşturucu maddelerin faydaları olan maddeler olduğunu söylemek en azından bu maddelerin içeriklerinin zararsız maddeler olduğunu sağlığa karşı bir zararının olmadığını söylenmesi olarak gösterildiğini söylemektedirler²⁶⁸.

Uyuşturucu madde kullanılmasında diğer yazarlar ise, maddelerin kullanılmasında ortaya çıkan fiilin birden fazla belirsiz kişi tarafından bu maddelerin kullanılmasını teşvik edecek sözleri duymaları için bu düşüncenin ve fikrin çeşitli yayın araçları ile yaymak suretiyle, ortaya çıktığını savunmaktadırlar²⁶⁹. Bu görüşlerin yanında ise başkaca bir görüşlerde bulunmaktadır bu görüşlerden biri ise, kişinin uyuşturucu madde kullanmaya teşvik edecek şekilde kişinin tahrik edilmek suretiyle, kişinin içinde var olan kullanma duygularını ateşlemek suretiyle bu güdüsünü ateşli bir şekilde kalmasını sağlamaya yönelik hareketlerin

²⁶⁶ Kaya, Mehmet Bedii: “Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta İnternet Erişiminin Engellenmesi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ekonomi Hukuku Yüksek Lisans Programı, 2009.

²⁶⁷ Yokuş Sevik H.: (2022). Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, İstanbul: YÜHFD Cilt: XIX Sayı:1. Suçu (TCK m. 190/2), İstanbul Hukuk Mecmuası, C. 76, S. 2, s. 700.

²⁶⁸ Ruhi, A. C.: (2017). Türk Ceza Kanunu’nda Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.

²⁶⁹ Yokuş, Sevik: Ceza Özel, s. 393.

yapılması olarak tanımlamaktadırlar²⁷⁰. Diğer bir görüş kişinin uyuşturucu madde kullanılması hususunda ise TCK m. 190/2 maddesi hükmünde yer alan özendirme, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını teşvik etmek, fiilin kişinin kullanılmasını sağlamak için övülmesi, bunun için her türlü çabanın sarf edilmesi uyuşturucu maddenin kullanılması için tüm propaganda araçlarının kullanılması olarak tanımlanmasıdır²⁷¹.

4.3.2 Fail

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanılmasının özendirici niteliğini taşıyan ve kanunda seçimlik hakaret olarak anlamlandırılan hareketleri yerine getiren kişi bu suçun faili olmaktadır. Failde herhangi bir özellik aranmamaktadır böylece herkes bu suçun faili olabilir bakıldığı zaman suçun temel şekli bakımından fail açısından bir özellik aranmamıştır. Kanun koyucu bu suçun 190/3 fıkrasında suçun; tabip, diş tabibi, eczacı, kimyager, veteriner, sağlık memuru, laborant, ebe, hemşire, diş teknisyeni, hastabakıcı, sağlık hizmeti veren, kimyacılıkla veya ecza ticareti ile iştigal eden kişi tarafından işlenmesi hâlinde, verilecek cezanın yarı oranında artırılacağı hükme bağlamıştır²⁷².

Suç tipi incelendiği zaman, suçun “görünüşte özgü suç” mahiyetinde olduğunu söylemek gerekir. Kişinin uyuşturucu maddenin kullanılmasında ve özendirilmesi suçun basın yayın yolu ile işlenmesi halinde 5187 sayılı Basın Kanunun 11 maddesinin yer alan hükümler göz önünde bulundurulacaktır²⁷³.

Bu suçun özelliklerinden birde seçimlik hareketli bir suç tipi olmasından kaynaklanmaktadır. Burada bahsedilen seçimlik hareket “uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirici” biçimde yayın yapmak durumunun gerçekleşmesidir. Türk Ceza Kanunun 6. Maddesinin “g” bendinde bulunan ifadesiyle “. Basın ve yayın yolu ile deyiminden; her türlü yazılı, görsel, işitsel ve elektronik kitle iletişim aracıyla yapılan yayınlar anlaşılır” denilmektedir. Böylece seçimlik hareketin meydana geldiğini söylemek

²⁷⁰ E. H. Özdebakoglu : 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları ve İlgili Mevzuat, Ankara: 2007

²⁷¹ Tezcan, D. ve Erdem, Erdem M. R. ve Önok, R. M.: (2010). Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 7.Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

²⁷² Erman, Sahir/Özek, Çetin: Ceza Hukuku Özel Bölüm Kamunun Selâmetine Karşı İşlenen Suçlar (TCK 369-413), İstanbul: 1995.

²⁷³ Özdebakoglu, E. H.: (2007). 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları ve İlgili Mevzuat, Ankara: Adalet Yayınevi.

mümkün olmaktadır. Burada seçimlik hareket yayını yapmak fiilinin meydana getirdiği durumu içinde barındırmaktadır²⁷⁴.

4.3.3 Mağdur

Uyuşturucu madde kullanma suçu kanun metinleri içinde önemli bir yere sahip olan “Topluma Karşı İşlenen Suçlar” kısmında düzenlenmiştir. Böylece suçun mağduru kamu yani toplum oluşturan bireyler olmaktadır²⁷⁵. Kanun koyucu suçun oluşması için özendirme alenen gerçekleşmesini aramakta, bunun nedeni ise suçun mağdurunun somut bir kimse olmayışı ve buna bağlı olarak toplumu oluşturan tüm bireyler olduğunun öneminden kaynaklanmaktadır²⁷⁶. Kanun koyucu suçun TCK düzenlemesinde “Kamu Sağlığına Karşı Suçlar” bölümünde yer vermesinin nedeni ise, suçun bireylerin sağlığı yanında toplumu oluşturan herkesi tehlikeye atmasının yanında somut olarak bir kişi değil toplumun bütünü olarak değerlendirmek istemesinden kaynaklanmaktadır²⁷⁷.

Yayın araçlarının değerlendirilmesinde ise radyo, televizyon, sanal ortamlar, görüşme odaları, internetin sunmuş olduğu her türlü yayın imkânın bu kategoriye koymak mümkün hale gelmektedir. Bu vasıtalar ile kişilere ulaşma noktasında, görsel veya işitsel olarak yapılmasının yanında, yazılı ve sözlü yayınlarında uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin kullanılması ve özendirilmesinde kanunu aradığı hukuka aykırı durumun meydana getirilmesi durumunda özendirme suçunun meydana geldiğini kabul etmek gerekir. Özendirme suçunun oluşması için kişinin bu eylemi yayına başladığı an meydana geldiğini söylemek gerekir şöyle ki, kişinin uyuşturucu maddenin kullanılmasını ve özendirilmesine yarayacak yayına başladığı an eylemde sonuç bulmuş ve tamamlanmış olacaktır. Kişinin özendirme fiiline hayat verecek olan basılı bir eseri matbaadan çıkması ve raflarda satışa hazır hale gelmesinde de suç artık tamamlanmış olacaktır. Kanunu lafzına bakıldığı zaman, kanunun TCK. m.190/2 bahsettiği özendirici nitelikte yayın yapma fiili ile alenen özendirme fiili aynı kapsam içinde yer aldığından bu maddenin ayrıca bir düzenleme ile kapsamının genişletilmeye çalışmasının zikredilmesi, fazlalık olarak değerlendirilebilecek bir husustur.

²⁷⁴ Yaşar, Y.: (2019). Suçta Kanunilik İlkesi Bakımından TCK’nın 188 ve 191 inci Maddelerindeki Suçların Konusunun Değerlendirilmesi.

²⁷⁵ Eşitli, E. A.: (2013). Suçların ve Cezaların Kanuniliği İlkesi, TBB Dergisi, S.104, s. 225-226.

²⁷⁶ Gündel, A.: (2009). 5237 Sayılı TCK’da Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

²⁷⁷ Soyaslan, D.: (2016). Ceza Hukuku Özel Hükümler, 11. Baskı, Ankara: Yetkin Yayınları.

Bu düzenlemenin yerine, uyuşturucu madde kullanılmasını özendirme suçunun alenen işlenmesi halinde, özendirici nitelikte yayın yapılması ve daha fazla kişiye ulaşma imkanının bir arada değerlendirilmesi suretiyle fiile uygulanacak cezanın daha ağır nitelikli halinin düzenlenmesi yerinde olacaktır²⁷⁸.

4.3.4 Suçun Konusu

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanılmasını özendirilmesinde kanun koyucu ilgili kanunun kenar başlığında yer verdiği gibi “uyuşturucu ve uyarıcı maddeler” oluşturmaktadır. Bakıldığı zaman kanun koyucu TCK’da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasının tanımını yapmamıştır²⁷⁹. Gelişen teknolojik gelişmeler ve değişen kimyasal ürünlerin içeriklerinin sürekli olarak değişmesi ve çeşitliliğin büyümesinin yanında, ulaşım ağının gelişmesi nedeniyle dünyanın en uç köşesinde üretilen ve sentetik olan uyuşturucu ve uyarıcı maddelerin çok kısa bir zaman dilimi içinde istenilen başka bir ülkeye gönderilmektedir. Esrar sentetik sıralamadaki adı, “Kannabinoid” iken bu maddenin Türkiye’ye ilk olarak “Bonzai” yazılı paketlerde sokulmuştur²⁸⁰.

Sentetik özellikleri olan bu uyuşturucu türü kısa bir zaman dilimi içinde ülkemizde çok yaygınlaşmış akabinde birçok olumsuz etkiyi beraberinde getirmiştir. Bir başka sentetik uyuşturucu türü olan “Flakka” isimli maddenin kişinin merkezi sinir sistemine saldırmak suretiyle büyük bir hasar verdiği, kullanan kişiyi zombi tabir edilen kişiliğe büründürdüğü görüldüğünden kanun koyucu bu nedenle uyuşturucu madde/maddelerin bir tanımını yapmaktan kaçınmaktadır²⁸¹. Bundaki diğer bir amaç ise, TCK içinde tanımı yapılan uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin dışında bir ürün ele geçirildiği zaman veya üretildiği zaman kanun koyucunun kanunda sayılmayan ama kullanılan piyasaya arz edilen sentetik olup bireylerin sağlığı ile birlikte, toplum sağlığını ve üzerinde büyük bir etkiye sahip olan

²⁷⁸ Karakaş, Doğan, F.: Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları, İstanbul: Legal Yayıncılık.2015.

²⁷⁹ Parlar, A. ve Demirel, G.: (2015). Türk Ceza Kanunu’nda Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları, Ankara: Bilge Yayınevi.

²⁸⁰ Kurt, Ş. ve Kurt, E.: (2007). Uygulamada Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları ve İlgili Mevzuat, Ankara: Adalet Yayınevi.

²⁸¹ Parlar, A. ve Demirel, G.: (2015). Türk Ceza Kanunu’nda Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları, Ankara: Bilge Yayınevi.

maddelerin yakalanmaması tehlikesini göz önüne alarak bu düzenlemeden kaçınmaktadır²⁸². Kanun koyucu TCK 188 maddesinin gerekçesinde belirttiği gibi hangi maddelerin uyuşturucu madde olduğu yönünde bir tanım yapmaktan kaçınması kanun koyucunun suçun hangi şekilde işlendiğini belirtmesi durumunda başka hukuka aykırılık durumları ortaya çıktığı zaman, hareket alanına sahip olmak istemesinden kaynaklanmaktadır. Gelişen teknoloji ve sentetik ürünlerin çeşitliliğinin artması nedeniyle, gerek bireylerin sağlıkları ve en önemlisi toplum sağlığının korunmasından hareketle bu yola gitmiştir. Burada önemli bir nokta suçun konusunu oluşturacak her türlü maddenin bu suçun konusunu oluşturacağı hususunun ifade edilmiş olması durumudur²⁸³.

Uyuşturucu maddenin konusunu kanuni tanımından da anlaşılacağı üzere, bu maddelerin bütünü oluşturmaktadır. Bu maddeler içinde hangilerinin uyuşturucu madde kapsamında değerlendirileceği ceza hukuku içinde ayrıca bir soruyu ortaya çıkarmaktadır. “Suçta ve cezada kanunilik prensibi” ile birlikte “hukuki güvenlik ilkesinin” böyle durumlarda da uygulanacağı ilkesidir. Yukarıda da değindiğimiz gibi uyuşturucu maddeler için gerek iç hukuk normlarındaki düzenlemeler ile uluslararası düzenlemeler çerçevesinde gerçekleştirilen hukuki düzenlemeler bulunmaktadır²⁸⁴.

Kısaca bu düzenlemeler içinde yer alan 1961 tarihli Tek Sözleşmesi ile 2313 sayılı uyuşturucu maddelerin murakabesi hakkında kanunun ile birlikte, 3298 Sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun hükümlerini göz önünde bulundurulması gerekir²⁸⁵. 1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı BM Sözleşmesi’nin 1 inci maddesinin (n) bendinde “1961 tarihli Uyuşturucu Maddeler Tek Sözleşmesinin ve 1961 Uyuşturucu Maddeler Tek Sözleşmesinde Değişiklik Yapan 1972 Protokolü ile Değiştirilmiş 1961 tarihli Uyuşturucu Maddeler Sözleşmesinin I ve II numaralı cetvellerinde

²⁸² Yenidünya, A. C.: (2011). Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçu (TCK m.190), Ed.: BALCI, Murat, Uyuşturucu Bağımlılığıyla Mücadele ve Ceza Hukuku Paneli Doğu Üniversitesi Hukuk Fakültesi (9 Mayıs 2011), Ankara: Seçkin Yayıncılık.

²⁸³ Prof. Dr. Sözüer, A.: (2018). Ceza Hukuku ve Sağlık Perspektifinden Uyuşturucu Sorunu, İstanbul.

²⁸⁴ Yaşar, Y.: (2018). Suçta Kanunilik İlkesi Bakımından TCK’nın 188 ve 191 inci Maddelerindeki Suçların Konusunun Değerlendirilmesi, 8. Uluslararası Suç ve Ceza Film Festivali, İstanbul.

²⁸⁵ Ruhi, A.: (1988). Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu Madde Suçları İlgili Yasalar ve Yönetmeliklerin En Son İçtihatlarla Açıklanması, Ankara: Gaye Matbaacılık.

yer alan doğal veya yapay her türlü maddelerin de uyuşturucu veya uyarıcı maddeler kategorisinde kabul etmek gerekir²⁸⁶.

Bakıldığı zaman paralel düzenlemelerin iç hukuk normlarında da yerini aldığını söylemek gerekir. 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun'un 1 inci maddesine göre; "Tıbbi afyon ile müstahzaratının ve morfin ve bütün milhlerinin ve morfinin uzvi hamızlarla veya küll cezriyle birleşmesinden mütehassıl bütün eterlerinin ve bunların milhlerinin ve koka yaprağı, ham kokain ve kokain ekgonin ve tropokokain ile bütün milhlerinin ve yüzde 0,20 gramdan fazla morfin ve milhlerini ve yüzde 0,10 gramdan fazla kokain ve milhlerini muhtevi bütün müstahzarların ve ökodal (Eugodal), dikodit (Dicodide) ve Dilodit (Diloudide), Asedikon (Acedicone) ve bunların terkibi kimyevisinde bulunan maddeler" ve 3298 sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun'un 1 inci maddesine göre ise "Çizilmiş veya çizilmemiş haşhaş kapsülleri ile, ham afyon, tıbbi afyon ve morfin evsafını haiz afyon alkaloidleri, tuzları, esterleri ve eterleri; koka yaprağı ve bunun alkaloidleri, tuzları, tuzları, esterleri ve eterleri ile Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca tayin olunacak diğer uyuşturucu maddeler" uyuşturucu madde olarak sayılan maddeler olarak sıralanmıştır²⁸⁷.

Uyuşturucu maddelerin hukuki durumunun belirlenmesinde iç hukuk normları kadar, uluslararası başkaca hukuk kurallarına da zaman içinde başkaca değişik çeşitleri ve tipleri ortaya çıkan ve alınması gereken önlemleri belirlemek üzere yapılan düzenlemelere bakmak gerekir ise, "psikotrop maddeler" ise yine 1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı BM Sözleşmesi'nin 1 inci maddesinin (r) bendinde tanımlanmış, düzenlemeye göre "1971 tarihli Psikotrop Maddeler Sözleşmesinin eki I, II, III ve IV numaralı cetvellerde yer alan doğal veya yapay, herhangi bir madde veya doğal üru" psikotrop madde olarak kabul edilmiştir²⁸⁸. Doğal uyuşturucu maddelerin yanı sıra en az bu

²⁸⁶ Yaşar, Y.: (2019). Suçta Kanunilik İlkesi Bakımından TCK'nın 188 ve 191 inci Maddelerindeki Suçların Konusunun Değerlendirilmesi.

²⁸⁷ Yenerer Çakmut, Ö.: (2019). Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçu (TCK m.190), D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 21, Özel Sayı, s. 3117.

²⁸⁸ CMK Madde 63 Bilirkişinin Atanması

(1) Çözümü uzmanlığı, özel veya teknik bilgiyi gerektiren hâllerde bilirkişinin oy ve görüşünün alınmasına resen, Cumhuriyet savcısının, katılanın, vekilinin, şüphelinin veya sanığın, müdafinin veya kanunî temsilcinin istemi üzerine karar verilebilir. (Değişik cümle: 3/11/2016-6754/42 Md.) Ancak, genel bilgi veya tecrübeyle ya da hâkimlik mesleğinin gerektirdiği hukukî bilgiyle çözümlenmesi mümkün olan konularda bilirkişiye

maddeler kadar bağımlılık yapan ve insan sağlığı açısından tehlike yaratan sentetik uyuşturucu maddelere, doğal ya da sentetik tıbbi maddelerin tümüne psikotrop adı verilmiş ve sözleşmede dört cetvel hâlinde sıralanmış olan psikotrop maddelerin belirtilen maddeler ile sınırlı kalmayacağı, yeni maddelerin piyasaya sunulması ihtimaline karşı cetvellerin güncelleneceği belirtilmiştir²⁸⁹. Cetvellere yeni psikotrop maddelerin eklenmesi hususunda değerlendirmeye ve cetvelleri düzenlemeye yetkili kuruluş ise Dünya Sağlık Örgütü'dür²⁹⁰. Yapılan düzenlemelere rağmen bundan sonra ortaya çıkacak başkaca sentetik maddelerinde bu maddeler ile birlikte aynı kategoride yer alması uyuşturucu madde kullanılması ve bunun gerek dağıtım, yaygınlaşması noktasında etkin bir mücadele imkânı verecektir²⁹¹.

Yargıtay bazı kararlarında ise, yukarıda sayılan maddeler arasında yer almayan sentetik uyuşturucu türlerinden olan maddeleri bu kapsamda saymayarak suçun vasfının oluşmadığından bahisle suça konu olmayacağı yönünde içtihat kararları vermiş, bu kararların içinde yapılan vurgunun ise, yargıtay suçun konusunun idari organların tasarrufuna bırakılmasının suça kanunilik ilkesine uygun düşmeyeceği ve bu suçların düzenlendiği normları "açık ceza kanunu" hâline getirebileceği yönünde ifade etmektedir²⁹².

başvurulamaz. (Ek cümle: 3/11/2016-6754/42 Md.) Hukuk öğrenimi görmüş kişiler, hukuk alanı dışında ayrı bir uzmanlığa sahip olduğunu belgelendirmedikçe, bilirkişi olarak görevlendirilemez.

²⁸⁹ Akkaya Ç. ve Güngör Ş. ve Kınacı A.: (2001). Örgüt Suçu & Uyuşturucu ve Uyarıcı, Öğreti ve Uygulama Boyutu ile Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerle İlgili Suçlar, Ankara: Yetkin Yayınları.

²⁹⁰ Çalışkan, S. (2013). Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara: Adalet Yayınları.

²⁹¹ Yenerer Çakmut, Ö.: (2019). Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçu (TCK m.190), D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 21, Özel Sayı., s. 3118.

²⁹² Yargıtay 10. Ceza Dairesi 2010/30978 Esas ve 2012/2008 Karar

"Kriminal Polis Laboratuvarı'nın 02.04.2008 tarihli raporuna göre, sanığın evinde bulunan 140 adet tabletin "clonazepam" aktif maddesini içeren R... isimli ilaç olduğu, "clonazepam" isimli maddenin 5237 sayılı TCK'nın 188. maddesinin 4. fıkrasında, 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun'da, 3298 sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun'da, Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tek Sözleşmesi'nin 1 ve 2 numaralı cetvellerinde, 2313 ve 3298 sayılı Kanunların verdiği yetki uyarınca çıkarılan Bakanlar Kurulu kararlarında sayılan uyuşturucu ve uyarıcı maddeler arasında yer almaması nedeniyle uyuşturucu veya uyarıcı madde olarak kabul edilmesine olanak bulunmadığı dikkate alınarak, İ... Kriminal Polis Laboratuvarı'nın 02.04.2008 tarihli raporunda "clonazepam" aktif maddesini içeren R... isimli ilaç olarak belirtilen tabletin, 5237 sayılı TCK'nın 188. maddesinin altıncı fıkrasında belirtildiği şekilde; a) "Uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran" bir madde olup olmadığı konusunda Adli Tıp Kurumu Beşinci İhtisas Kurulu'ndan rapor alınması, b) Üretiminin resmi makamların iznine veya satışının yetkili tabip tarafından düzenlenen reçeteye bağlı olup olmadığının, Sağlık Bakanlığı İlaç ve Eczacılık Genel Müdürlüğü'nden sorulması,

Sonucuna göre eyleminin TCK'nın 188. maddesinin 6. fıkrasında düzenlenen "uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran maddenin ticaretini yapma" suçunu oluşturup oluşturmadığı tartışılarak, sanığın hukuki

Ancak tıp biliminin her gün yeni bir ilacın insanın başkaca bir hastalığına iyi gelecek şekilde dizayn edilmesi, ancak bu ilaçların ihtiyacı olan ve reçete ile satılan bu ilaçların bu kişiler dışında birinin kullanması neticesinde suçun oluşacağı yönünde kararları alması isabetli olacağı ve CMK m. 63 hükmünün uygulanması gerekir²⁹³.

4.3.5 Suçun Nitelikli Unsurları

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasının özendirilmesinde suça daha ağır cezayı verilmesini gerektiren nitelikli hali TCK m.190/3 maddesinde düzenleme alanı bulmuştur. Uyuşturucu maddelerin kanunda tanımlanan nitelikli halinin ağırlaştırıcı halinin meydana gelmesinde bazı meslek gruplarını kapsayacak şekilde düzenleme yapılmıştır²⁹⁴. Bu suçun maddede tanımlanan kişiler tarafından işlenmesi tabip, diş tabibi, eczacı, kimyager, veteriner, sağlık memuru, laborant, ebe, hemşire, diş teknisyeni, hastabakıcı, sağlık hizmeti veren, kimyacılıkla veya ecza ticareti ile iştigal eden kişi tarafından işlenmesi hâlinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır”. Şeklindeki düzenlemesi suçun nitelikli unsurunu kapsamaktadır²⁹⁵.

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelere ulaşmada mesleki olarak kolaylık sağlanacak meslekler kanun koyucu tarafından tahdidi olarak sayılma yöntemi ile kanun metnine işlenmiştir²⁹⁶. Ancak bu meslek gruplarından olmayıp ta anılan bu uyuşturucu maddeler ulaşma noktasında, kolaylıkları bulunan meslek gruplarından bahsedilmemesi suçta kanunilik ilkesi kıyas yasağına uyulması bulunmasından dolayı bu kişiler bakımından daha ağır bir cezayı gerektiren nitelikli halin bu kişiler bakımından uygulanmayacağını göstermektedir. Kişinin bu meslek gruplarından olmaması veya suçun işlendiği tarihte bu mesleği icra edecek mevzuata uygun diplomasının bulunmaması veya mesleğini kaybetmemiş bulunması gerekir. Suçun temel şeklinden sorumluluk durumunda ise, kişinin işlediği suçun mesleğini

durumunun belirlenmesi gerekirken, eksik araştırma ile hüküm kurulması, ” doğru olmadığına hükmetmiştir.” Kazancı.com Erişim Tarihi 15.04.2023.

²⁹³ Erman, S. ve Özek, Ç.: (1995). Ceza Hukuku Özel Bölüm Kamunun Selâmetine Karşı İşlenen Suçlar (TCK 369-413), İstanbul.

²⁹⁴ Yaşar, “Suçta Kanunilik İlkesi Bakımından TCK’nın 188 ve 191 inci Maddelerindeki Suçların Konusunun Değerlendirilmesi”.

²⁹⁵ Arzu, Tuncer: “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti ve Kullanılmasına İlişkin Suçlar”, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, 2011.

²⁹⁶ Yaşar, Osman-Gökcan, Hasan Tahsin-Artuç, Mustafa: Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, 4. Cilt, Md. 141-196, Ankara: 2014.

icra ettiği sırada meydana gelmesi ile mesleğin bitmesi durumundaki farkta ise suçun ağırlaştırıcı halinden değil de suçun temel şekilden sorumlu olacağını belirtmek gerekir²⁹⁷.

4.3.6 Tipikliğin Sübjektif (Manevi) Unsuru

Kanun koyucu uyuşturuıcı veya uyarıcı madde kullanılmasının özendirilmesi suçunu kasten işlenebilen suç tipi olarak düzenlemiştir. Ancak, suçun vücut bulması için kişinin bu suçu kasten işlemesi aranmış ise de kişinin bunu bilmeden yapması gerekmekte olup kişi bu duruma istemeden meydan vermiş ise, kast durumundan bahsedilemez. Örnek vermek gerekir ise, kişi arkadaşları arasında bulunduğu bir sohbette uyuşturuıcı madde kullanmanın vermiş olduğu his ve aldığı hazzı anlatır ise bu durumda bir başka kişi söylenenleri kayıt altına alıp yetkili makamlara verse bile suçun oluşumuna meydan veren kastın varlığından söz edilemeyecektir. Ancak, bu kayıtları gizlice kayıt altına alıp yayını yapan kişi fail olabilir bu suç tipinin taksirle işlenmesi mümkün değildir.

Maddenin bu hali için doktrinde ayrı görüşler bulunmaktadır. Görüşlerin kanun koyucunun iradesinin yorumdan kaynaklandığını söylemek gerekir. Bir görüş, kanun koyucunun suçun oluşması için failde özendirme amacına vücut vermesini, yani “özel bir kastın varlığını” aramaktadır. Kişinin sanal sohbet odalarında kullandığı uyuşturuıcı veya uyarıcı maddenin kendi üzerindeki etkisinden, almış olduğu haz ve keyiften bahsetmesi bu suçun kanuni tanımından hareketle meydana geldiğini söylemektedir. Diğer görüş ise kişinin kanuni tanımdan hareketle kast unsurunun meydana gelmesi için suçun tanımından hareketle, suça vücut veren unsurların bilmesi gerektiği, suça uygulanan ona ihdas edilen maddi unsurları bilmesi gerektiğinden suça konu fiillerin icrasının bilinmesini, istenmesini ve yapılması durumunun “genel kast” durumunu ifade edeceğini beyan etmektedir²⁹⁸.

Değerlendirme yapmak gerekir ise, ikinci görüş kanuni tanıma daha uygun bulunmaktadır. Suçun meydana gelmesi için kişinin bu fiili bilerek ve sonuçlarını isteyerek hareket etmesi yeterli olacaktır. Fail için ayrıca bir saik durumu aranmayacaktır. Bu suç tipi tartışılan başka

²⁹⁷ Erman, Sahir-Özek, Çetin: Ceza Hukuku Özel Bölüm Kamunun Selâmetine Karşı İşlenen Suçlar (TCK 369-413), İstanbul: 1995.

²⁹⁸ Geçtiğimiz aylarda bu suç tipine ilişkin yürütölen bir yargılamada görevli ilk derece mahkemesinin gerekçeli kararında da bu suçun manevi unsuru genel kast olduğu ifade edilmiştir; “TCK m. 190/2’de tanımlanan suçun manevi unsuru genel suç işleme kastıdır. Bu hükümde tanımlanan suçun oluşması için, failin fiilini aleni bir şekilde madde kullanımını özendirme kastı ile gerçekleştirmesi gerekir, ancak bu eyleminin arkasındaki maksadın suçun oluşmasında bir etkisi yoktur.” T.C. İstanbul Anadolu 44. Asliye Ceza Mahkemesi, 19.06.2018, 2018/394 E., 2018/361 K.

bir durum ise suçun olası kast ile işlenip işlenmeyeceği hususu olmaktadır ancak bunu kabul etmek için görüşleri değerlendirmek gerekmektedir. Suçun oluşması için saikin bir unsur olarak varlığını kabul edenlerin yanında, bu suçun olası kast ile işlenmeyeceği kabul etmektedirler. Diğer bir görüş ise, kanuni tanımında yer alan kastın “genel kast” olarak değerlendirilmesi gerektiğini söylemektedir. Diğer görüşü savunanların gerekçesi ise, suçun kanuni tanımında aranan kast durumunun “genel kast” olarak değerlendirilmesi ve bu durumda ise, failin saikinin suçun meydana gelmesi bakımından önem arz etmeyecek olmasından dolayı suçun “kast” ile işlenmesinin mümkün olduğunu söylemektedirler. Değerlendirme yapıldığı zaman ise, ikinci görüşün daha tutarlı ve isabetli olduğunu söylemek gerekir ki, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanılmasının özendirme suçunun olası kast ile işlenmesinde hukuki bir engel bulunmamaktadır²⁹⁹.

4.3.7 Suçun Hukuka Aykırılık Unsuru

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasının alenen özendirilmesi veya bu nitelikte yayın yapılmasında hukuka uygunluk bulunmayan durumları ihtiva etmektedir. Bu suç tipi TCK m. 190/2 hükmü içinde düzenlenmesi ile birlikte, kanun koyucu bunun için gerek toplum sağlığı ve genel sağlık durumu korumak adına cezai müeyyide uygulamaktadır. Bu suç tipinde, kişinin icra ettiği mesleği gereği, haber verme hakkını kullanması gibi hukuka uygunluk durumunu meydana getiren durumlar bulunmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası genel sağlığın korunması ve kamu sağlığının güvence altına alınması için birçok hüküm barındırmaktadır. TCK Kanunu madde 24’de yer alan ve devamında yer almakta olan hukuka uygunluk nedenleri bir bütün halinde tüm suçlar açısından değerlendirildiğinde, genel nitelikte bir hüküm olarak karışımıza çıkmaktadır. Kanuni tanımdan yola çıkarak bu hukuka uygunluk nedenlerinden birinin suç tipi içinde yer alması durumunda meydana gelen fiil suç olmaktan çıkacaktır. Bu durumda bu suçu işlediği iddia edilen kişiye ceza verilemeyecektir. Ancak bu haklar kişinin temel hak ve hürriyetlerini etkilememesi durumu incelemenin ilerleyen bölümlerinde ele alacağız.

4.3.8 Hakkın Kullanılması Durumunun Değerlendirilmesi

Türk ceza kanunun 26. Maddesi 1. Fıkra hükmünde açık bir şekilde kimse kanunun kendisine vermiş olduğu bir hakkı kullanırken ceza verilmeyeceğini ve bu hakkın kişinin

²⁹⁹ Tezcan, Durmuş-Erdem, Mustafa Ruhan-Önok, Rifat Murat: Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, Ankara: 2018.

kullanmasında hukuka uygunluk nedeni olarak kabul edilmesi gerektiğini söylemektedir. Bu hukuka uygunluk nedenleri, genel nitelikte hukuka uygunluk nedenleri olarak, kanuni düzenleme içinde 5237 sayılı TCK'nın "Genel Hükümler" kısmında düzenlenmiş ve burada sınırlı bir sayıda gösterilmemiştir³⁰⁰. Kanunda sayılmayan ancak özel nitelik gösteren nitelikli hukuka uygunluk nedenlerinin bulunması mümkündür. Bu hak kapsamında kalmak şartıyla, TCK mad. 190/2 bakımından, kişinin kendisine ait olan düşüncesini açıklama ve yayma hürriyetinin görünüm biçimi olarak, basın hürriyeti, haber verme hakkı ve bilim sanat hürriyeti durumları hukuka uygunluk olarak değerlendirmek gerekir³⁰¹.

4.3.9 Düşünceyi Açıklama ve Yayma Hürriyeti

Kişilere gerek anayasa gerek ceza hukuku ve özel hukuk bağlamında düşüncelerini açıklama ve yayma hürriyeti hakkı korunmaktadır. Ancak bu hak gerek anayasa ve diğer kanun hükümlerine aykırı olarak kullanılamaz. Kişinin düşüncesini açıklama ve yayma hürriyetinin temel koruma kanunu, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 26. Mad. 1. Fıkrasında hayat bulmuştur. "Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir³⁰². Bu hürriyet resmî makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar." Şeklinde sınırı belirlenerek düzenlenmiştir. Devlet gerekli gördüğü halde kamu sağlığının korunması amacına hizmet edecek şekilde bu alanda bir müdahalede bulunabilir ve bu hakkı sınırlandırabilir Covid 19 pandemisi süresinde kişilerin aşı olma durumları veya Covid 19 pandemisi hakkında olumsuz tutum davranışları, düşünce ve fikirlerini yayma hürriyetinde görmemiş ve bunları bir düzenleme getirmek suretiyle yayımlarını engellemiştir. Bu durum tamamen toplumun sağlığının korunması kuruma hizmet için yapılmıştır³⁰³. Bu bağlamdan yola çıkarak uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanılmasının kolaylaştırılması özendirilmesi durumunda bu hakkın kötüye kullanılması engellenmektedir³⁰⁴.

³⁰⁰ Yener Ünver.: (1998) Ceza Hukukunda İzin Verilen Risk, İstanbul. s. 67.

³⁰¹ Akıntürk, T.: (1968) Medeni Hukuk (Başlangıç Hükümleri, Şahsın Hukuku, Aile Hukuku) 1968, S.66.

³⁰² Yaşar, Osman, Gökcan, Hasan Tahsin, Artuç, Mustafa.: (2010) Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, Cilt III, Madde 86-146, Adalet Yayınevi, Ankara., s. 3897.

³⁰³ Şen Ersan.: (2006) Yeni Türk Ceza Kanunu Yorumu, Cilt: 1 Madde 1-140, Vedat Kitapçılık, İstanbul. s. 550.

³⁰⁴ Yenidünya, Ahmet Caner / Alşahin, Mehmet Emin, "Bireyin Şerefine Karşı Suçlar", TBB Dergisi, S. 68, 2007, S. 43.

4.3.10 Haber Verme Hakkı ve Basın Özgürlüğü Açısından Değerlendirme

Günümüz dünyasının teknolojik gelişmeler dikkate alındığı zaman, çok ileri bir düzeyde basın yayın ağının bulunması, bunların haber kaynaklarından gelen haberleri basın özgürlüğü kapsamında halkın bilgi edinme, haber alma hakkının gerek anayasamız tarafından korunan temel haklardan olması, gerek ise bu durumun kötüye kullanılmasının engellenmesi düşüncesi ile bazı düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Anayasamızın 26. Maddesinde hüküm altına alınan ve güvencesi bulunan, kişinin düşüncesini açıklama ve yayma hürriyeti bulunmaktadır³⁰⁵.

Gazeteciler tarafından toplumun haber alma hakkı kapsamında sunulan haberlerin ve içinde yer alan bilgilerin basın özgürlüğü kapsamında kalacak şekilde kullanılması gerekmektedir. Bu hakkın kapsamından basın kuruluşları ve mensupları yayınladıkları haberlerin suç teşkil etmeyecek olması veya suça sebebiyet vermemesi durumunu gözetmeleri gerekmektedir³⁰⁶. Bakıldığı zaman, haber verme hakkı hukuka uygunluk nedeni olarak hakkın kullanılması noktasında özel nitelikte bir görünümü bulunmaktadır. Anayasamız düşünciyi yayma hakkını 26.ıncı maddede düzenlemiş ise aynı kanunun 28. İnci maddesi ise basın özgürlüğünün ön koşulu olarak düzenlenmiştir³⁰⁷. Toplumun haber almasını hizmet eden basın kuruluşlarının haklarının korunması elbette hukuk devletinin ilkelerinden biri olmakla

³⁰⁵ Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

Madde 26 – Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet Resmî makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar.

³⁰⁶ Yokuş, Sevik: Uyuşturucu.

³⁰⁷ Yargıtay. 4. CD. 2005/7706 E.,2006/14025 K., 18.09.2006 T.

“Basın yoluyla işlenen suçlarda hukuka uygunluk nedenleri (ceza sorumluluğunu kaldıran nedenler) arasında yer alan ve kaynağını Anayasa’nın 28 ve devamı maddelerinden olan, “hakkın kullanılması” kapsamındaki haber verme ve eleştiri hakkının söz konusu olabilmesi için, yapılan basın açıklamasının gerçek ve güncel olması, verilişinde kamu ilgi ve yararının bulunması ve olay ile olayın anlatışı arasında fikri bağ bulunması gerekir. Bu unsurlardan birinin dahi gerçekleşmemesi haber verme ve eleştiri hakkını ortadan kaldırır ve fiili hukuka aykırı kılar. – Somut olayda; İçel Ekspres adlı gazetede katılanın da ortak olduğu şirkete ait tankerin kaçak satışta yakalandığı belirtildikten sonra (Bakan Güçlü ‘nün sözleri geliyor akla, “Gözünüzü Toprak Doyursun”) biçiminde verilen haberde, haberin güncelliği ve verilişinde kamu ilgi ve yararı bulunduğundan söz edilebilir ise de, dosyada mevcut tutanağa göre 29.7.2003 tarihinde yakalanan tanker hakkında, gazetenin yayınladığı 1.8.2003 tarihine kadar yeterli bir araştırma yapıldığı takdirde, katılanın o tarihte Kaptan Petrol Ürünleri Oto Sanayi ve Ticaret Ltd. Şirketine ortaklık sıfatının kalmadığının belirlenmesi olanaklı bulunduğu gibi habere eklenen “Bakan Güçlü ‘nün sözleri geliyor akla, Gözünüzü Toprak Doyursun” biçimindeki küçük düşürücü değer yargısı içeren sözler nedeniyle olay ile olayın anlatılışı arasında bulunması gereken fikri bağın da mevcut olmadığı dikkate alındığında eylemi hukuka uygun kılan haber verme ve eleştiri hakkı sınırlarının aşıldığı.”

birlikte, bu hak anayasamızın 22.inci maddesinde yer alan haberleşme hürriyeti ile de ilintilidir. Toplumların basınının elinde bulunan kitle iletişim araçlarının hepsi ile yaptığı basın görevini kullanması gerekir ancak, bu durum yerleşik yargıtay içtihatlarına yansıdığı şekli ile kötüye kullanılamayacak bu sınır korunacaktır³⁰⁸.

4.3.11 Bilim Sanat Hürriyeti Bakımından Değerlendirme

Herkesin bilim ve sanat hürriyetini anayasamızın 27. Maddesine göre kullanma hakkı bulunmaktadır³⁰⁹. Bu hakkın toplumun uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri kullanılmasını özendirmesi durumunda hukuka uygunluktan bahsedilemeyecek söz konusu eylem suç teşkil edecektir. Bilim ve sanat hürriyeti başlığı altında düzenlenen anayasal hüküm, kişinin düşüncesini açıklaması ve yayma hürriyetinin aksine Anayasanın ilk üç temel maddesinin değiştirilmesini sağlamak amacı ile kısıtlana bilirken, aynı durum genel sağlık kamu sağlığının nedenleri gösterilerek, bilim ve sanat faaliyetlerini kısıtlamak, sınırlandırmak mümkün değildir³¹⁰. Anayasal düzenlemede hareketle sanat hürriyetine ait olan açıklayıcı bir hükümden bahsedilmez iken, bilim hürriyetinin sınırlarını çizmektedir³¹¹. Kanun koyucu burada iki özgürlük alandan bahsetmekte ve bu hususun kötüye kullanılması noktasında, bilim hürriyetini düzenlemekle yetinmesinin nedeni bu alanın kamunun ulaşmasının daha kolay olması ve yayılma hızının daha aktif olmasından kaynaklanmaktadır³¹².

Bu konuya birde TCK Mad. 190/2 hüküm açısından da bakmak gerekmektedir. Bilim sanat üretmek adına toplumun geneline bu eserlerin ulaşması noktasında bu eserlerin içeriklerinde kişilerin ve toplumun genelinin uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanılmasını özendirme suçunun oluşması durumunda ne olacağı meselesi bulunmaktadır³¹³. Burada

³⁰⁸ Yalvaç, Gürsel: Karşılaştırmalı-Gerekçeli İçti hatlı Türk Ceza Kanunu, Ankara: 2008.

³⁰⁹ **Türkiye Cumhuriyeti Anayasası**

27. maddesinde “Herkes, bilim ve sanatı serbestçe öğrenme ve öğretme, açıklama, yayma ve bu alanlarda her türlü araştırma hakkına sahiptir.”

³¹⁰ Gemalmaz, Mehmet, Semih: “Sanatta Yaratıcılık ve Hukuk-II”, İstanbul Barosu Dergisi, C. 62, S. 10-11-12, 1988, s. 661-662.

³¹¹ Atalay, Esra: “Sanat Özgürlüğü Temel Hakkının Kapsamı ve Diğer Temel Hak ve Özgürlüklerle İlişkisi”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 6, S. 2, 2004, s. 9.

³¹² Cebre, Ayvaz: “Hukuka Uygunluk Nedeni Olarak Haber Verme Hakkı”, Ulusal Hakemli UMD, S. 7, Haziran 2016.

³¹³ Bilim ve sanat özgürlüğü Anayasa’nın 27. maddesinde özel olarak korunmuştur. Bu bağlamda, Anayasa’nın 26. maddesi ve daha özel olarak da 27. maddesi, bilgi ve fikir edinme ve düşünceleri yayma kapsamında sanatsal ifade özgürlüğünü de içerir ve bu anayasal güvenceler her tür kültürel, siyasi ve sosyal bilgi ve fikrin açıklanmasına, yayılmasına ve mübadelesine katılma fırsatı verir. Mevcut başvuruya konu heykel gibi sanat

tartışılan husus ise, bu eserlerin içeriğinde meydana gelecek TCK mad.190/2 hükmü ile çatışması durumunda ne olacağı meselesi olmakla birlikte, her sanat eserinin ve bilim eserinin bu kapsamda değerlendirilmesi hukuken yanlış olacaktır. Bakılması gereken husus kişileri uyuşturucu maddelere karşı bir gören okuyan kişiler üzerinde bu yönde bir his uyandırıp uyandırmadığı hususu olacaktır. Anayasa mahkemesi vermiş olduğu Mehmet Aksoy ve Fatih Taş kararlarında, “ifade özgürlüğüne getirilen müdahalelerde elverişlilik, gereklilik ve orantılılık hususları değerlendirilmektedir.”

Karardan anlaşılması gereken husus ise, devletin ve buna bağlı olarak kamu otoritesinin bu gibi durumlarda gereksiz müdahalelerde bulunmaması gerektiğidir. Sanat eserlerinin barındırdığı durumların, içeriklerin sınırlandırılması için buna müdahale etmek isteyen kamu otoritesinin elinin takdir alanı yönünden zayıf olduğudur. Kamu otoritesi sanat eserlerini bu bağlamda ayrıntılı bir incelemeye tabi tutmalı ve anayasal hakların çiğnenmemesi noktasında hassas hareket etmelidir. Türk Ceza Kanunu 190/2 hükmü kapsamında uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanılmasını özendirmeyen, bu maddeler ile mücadele eden film, müzik, şarkı söz vb. gibi eserler bu kapsam dışında kalmaktadır³¹⁴.

4.4 KUSURLULUĞU KALDIRAN VEYA AZALTAN DURUMLAR

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasının kolaylaştırma suçu bakımından kanun koyucu TCK M. 190/3 hükmü içinde özel bir hal görmüştür. Bu maddeye göre, “Maddede tanımlanan suçların tabip, diş tabibi, eczacı, kimyager, veteriner, sağlık memuru, laborant, ebe, hemşire, diş teknisyeni, hastabakıcı, sağlık hizmeti veren, kimyacıyla veya ecza ticareti ile iştigal eden kişi tarafından işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.” Buradaki kanun koyucunun temel amacı, kamunun sağlığını korumakla görevli sağlık personelinin kanun vermiş olduğu yetki ile bu işle iştigal edenlerin kanuna aykırılık

eserlerini yaratan kişiler fikir ve görüşlerin yayılmasına önemli bir katkıda bulunduğundan sanatsal eserler demokratik bir toplum için büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle devlet, sanat eserini meydana getiren kişilerin ifade özgürlüklerine gereksiz müdahalelerde bulunmama yükümlülüğü konusunda daha hassas davranmalıdır (benzer kararlar arasından bkz. Fatih Taş, § 104). AYM Mehmet Aksoy Başvurusu; 2014/5433 Başvuru No, 11.07.2019 T. www.kararlaryeni.anayasa.gov.tr Erişim Tarihi: 15.10.2023

³¹⁴Şen, Ersan: “Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanımını Özendirme”, <https://www.hukukihaber.net/uyusturucu-ve-uyarici-madde-kullaniminiozendirme> makale, 5908.html [Erişim Tarihi: 15.10.2023.

durumunda ceza miktarının bu kişilerin bu maddeler diğer kişilere göre daha kolay erişiyor olmasından kaynaklanmaktadır³¹⁵.

Kanun koyucu nitelikli halleri sayma yöntemi ile belirtmiştir böylece bunların çoğaltılması söz konusu olmayacaktır. Suça nitelikli halin meydana gelmesi için, bu kişilerin resmi sıfatlarının bulunması gerekmekte olup, suçu meydana getiren fail ile TCK 190/3 sayılan durumun meydana gelmesi için kişinin resmi sıfatının bulunmasının yanında, bu hizmet ile ilişkili olmalı ve meydana gelen hukuka aykırılık ile 190/3 sayılan meslek erbaplarının resmi sıfatının bulunması aranıyor olsa bile temel durum bu meslek gruplarından birini icra ediyor olması gerekmektedir³¹⁶. Bu bakımdan bakıldığı zaman, kişinin TCK 190 mad. ve devamında ortaya çıkan hukuka aykırılık durumunun kamudan emekli bir kişinin meydana getirmesi sonucu TCK. Mad. 190/3 nitelikli halin meydana gelmesi söz konusu olmayacaktır³¹⁷.

4.5 SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ

4.5.1 Teşebbüs

Suçta teşebbüsten bahsedilmek için kanuni tanımına bakmak gerekir. Şöyle ki, Kanuni tanımla sırf hareket suçu olarak düzenlenen suçlarda neticenin sonuçlanması aranmadığından bu tip suçlar genel olarak teşebbüse uygun değildir. Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçu da kanuni tanım ile baktığımız zaman, bir hareket suçu olduğundan teşebbüs kurumuna elverişli değildir. Bir hukuka aykırılık durumunun bahsedebilmek için fiilin işleme yöntemi itibariyle parçalara ayrılabilir olması gerekir ancak o zaman teşebbüs hükmünden bahsedilebilir³¹⁸.

Doktrinde uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçunun teşebbüse uygun olup olmadığı noktasında görüş ayrılıkları bulunmaktadır. Suçun teşebbüse uygun olduğunu düşenler suçu meydana getiren failin Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanımını özendirme suçunun failin suça vücut veren durumun gayri ihtiyari bir şekilde elinde olmayan

³¹⁵ ÖZBEK, Veli Özer / KANBUR, Mehmet Nihat / DOĞAN, Koray / BACAKSIZ, Pınar / TEPE, İlker : Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Seçkin Yayıncılık, 9. Baskı, Ankara: 2015.

³¹⁶ ERMAN, Sahir / ÖZEK, Çetin: Ceza Hukuku Özel Bölüm Kamunun Selâmetine Karşı İşlenen Suçlar (TCK 369-413), Dünya Yayıncılık, İstanbul: 1995.

³¹⁷ YAŞAR, Osman / GÖKCAN, Hasan Tahsin / ARTUÇ, Mustafa: Yorumlu – Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, 4. Cilt, Md. 141-196, Adalet Yayınevi, 2. Baskı, Ankara: 2014.

³¹⁸ V. Özer Özbek/K. Doğan/P. Bacaksız/İ. Tepe: Türk Ceza Hukuku, Özel Hükümler, Ankara 2017, 781.

nedenler ile tamamlayamaması halinde teşebbüs hükmünün uygulanacağını belirtmektedir. Diğer görüşü savunanlar ise, suçun fail yönünden tamamlanması özendirme durumunun toplumun geneline olacak şekilde ulaşmış olması gerektiğini, böylece failin suça meydana getiren hususları tamamladığından bahisle teşebbüs hükmünün mümkün olmayacağını, aksinin kabulü halinde ise teşebbüse giden yolda, hazırlık hareketlerinin cezalandırılması gerektiğini bu durumun ise, kanunilik ilkesi ile orantılılık ilkeleri uyarınca, ceza hukukuna hakim olan son çare olması ilkesine açıkça aykırılık teşkil edeceğini söylemektedirler³¹⁹.

Burada sorulması gereken bir başka önemli soru ise, kişinin teşebbüse elverişli bulunan suçlarda failin suçun icra hareketlerinden gönüllü olarak vazgeçmesi veya suçun ortaya çıkmasını kendisinin önlemesi durumunda ne olacağı konusudur. Bu bakımdan değerlendirme yapılacak olursa, gönüllü vazgeçme kurumunu değerlendirmek gerekir. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunun 36'ncı maddesi uyarınca "Fail, suçun icra hareketlerinden gönüllü vazgeçer veya kendi çabalarıyla suçun tamamlanmasını veya neticenin gerçekleşmesini önlerse, teşebbüsten dolayı cezalandırılmaz; fakat tamam olan kısım esasen bir suç oluşturduğu takdirde, sadece o suça ait ceza ile cezalandırılır". Konumuzu ilgilendiren yönü ile değerlendirme yapılacak olursa, bir suçta teşebbüsün kabulü mümkün ise, gönüllü vazgeçme kurumunun da suç tipi içinde kendisine uygulama alanı bulması gerekmektedir. Aranması gereken bir başka husus ise gönüllü vazgeçme noktasında kişinin aleniyet şartının gerçekleşip gerçekleşmediğinin araştırılmasına ilişkindir. Aleniyet durumunda yapılan hukuka aykırılık büyük kitlelere ulaşması durumu meydana gelmektedir. Kişinin bu aleniyet durumu içinde ulaştığı kişi sayısı, yayında kalma süresi, kişilerin üzerinde uyuşturucu madde kullanma veya özendirme yönünde bir bilinç düzeyinin oluşması gibi etmelerin bir arada titizlik ile değerlendirilmesi gerekmektedir. Ez cümle olarak şunu da söylemek gerekir ki, bu suç tipinde Etkin Pişmanlık hükümlerinin uygulanması mümkün değildir³²⁰.

4.5.2 İştirak

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin özendirilmesi suçunda iştirak açısından bazı hususları belirtmek gerekir ki, özellikle bu suç tipinde özel bir önem arz etmeyen bu suç tipi için,

³¹⁹ Ezgi Cankut: "Sanal Dünyanın Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçu Açısından Değerlendirilmesi", 8. Uluslararası Suç ve Ceza Film Festivali (9-15 Kasım 2018, İstanbul), Ceza Hukuku ve Sağlık Perspektifinden Uyuşturucu Sorunu, (Editör: Prof. Dr. Âdem Sözüer), İstanbul: 2018.

³²⁰ Tezcan/Erdem/Önok: Ceza Özel Hukuku (2018), 909; O. Yaşar/H. T. Gökcan/M. Artuç, Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, IV (Madde 147-204), Ankara: 2010, 5148.

müşterek fail olan 5237 sayılı kanunun Md. 37 yönünden müşterek fail, madde 38 yönünden azmettiren, madde 39 yönünden ise yardım eden olarak fiile iştirak etmesi mümkün olacaktır. İştirak konusunda ise, birden fazla kişinin birlikte yani fonksiyonel olarak hakimiyeti bulunabilir ise tüm kişiler yönünden müşterek faillik durumu hayat bulacaktır. Uyuşturucu maddelerin kullanılması için özendirici yayın yapan kişiye bu yayın için, fikir veren yayın için hazırlık yapan kişilerin durumuna değinmek gerekir ise, fikir veren kişi azmettiren, bu nitelikte yayın yapma niyetinden olan kişiyi bu yönde cesaretlendiren kişi azmettiren bu yönde açıklama yapmak niyetinde olan kişilerde bu yönde arzu uyandıran kişi suçun işlenmesini kolaylaştıran veya bu yönde hareket eden kişi, yardım eden kişi olarak iştirak edecektir.

Günümüz dünyasında insanların artık daha fazla etkileşim içinde bulunduklarını düşündüğümüz zaman ise karşımıza şu sorun çıkmaktadır. Kişinin sanal ortamlarda paylaştığı fikir, beyanat vb. tüm durumların birden fazla kişi tarafından paylaşılması durumunda kişinin suç kastı olmasa bile paylaştığı içeriklerden bağımsız bir şekilde suçun meydana gelip gelmediği, sorusu gündeme gelecektir. Böyle bir durumda ise yetkili makam tarafından yapılacak inceleme neticesinde, suç konusu hakkında doğrudan bir bağlantı veya iştirak durumu değerlendirilecektir. Yargıtayın bu yönde kararları bulunmaktadır³²¹.

4.5.3 İçtima

Kanunun uyuşturucu ve uyarıcı maddeleri ihdas eden hükümlerinin metne işlenmesi noktasında ismen zikredilmemiş olsa bile, kanunun 190. İnci madde içinde gerekçesinde su olarak tanımladığı ve açıkça belirttiği 190/2 açık bir şekilde uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçu bakımından 1. Fıkra belirtilen uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma suçuna paralel olarak bu suç tipide kanun metni içinde ayrıca bir suç tipi olarak düzenlenmiş ve kabul edilmiştir. Burada önemli olan 190 maddede düzenlenen suç tipi ile 190/2 düzenlenen suç tipi arasında bir bağlantı olduğu zaman yani bu

³²¹ Yargıtay 18. CD., 2016/12944 E., 2018/5756 K.

“...Sanığın, twitter adlı sosyal paylaşım sitesinde diğer sanık tarafından paylaşılan tweeti retweetlediğinin, kendi ikrarı ile de sabit olması karşısında, kamu görevlisine görevinden dolayı zincirleme şekilde hakaret suçunun unsurları itibarıyla oluştuğu gözetilmeden, sanığın mahkumiyeti yerine beraat kararı verilmesi...” Yarg. 18. CD, 07.12.2015, 2015/10377 E., 2015/12777 K.; “...sanığın twitter isimli sosyal paylaşım sitesinden paylaştığı tweet ve retweetlerdeki ifadelerle, suçun işlendiği tarihler, paylaşımlarda kullanılan ifade ve resimlerden yola çıkılarak açıkça katılanı kastettiğinin anlaşılması ve bu paylaşımların küçük düşürücü, onur, şeref ve saygınlık rencide edici boyutta olması nedeniyle hakaret suçunun unsurlarının oluştuğu gözetilmeden beraat kararı verilmesi...”

suç tipleri bir arada işlendiği zaman 5237 sayılı TCK mad. 44 hükümleri çerçevesinde, fikri içtima hükümleri gündeme gelecektir³²².

Örnek olarak; bir kişinin hem uyuşturucu madde kullanması bununla birlikte, bu maddeleri kullanmak için kişileri özendirmesi, yayın yapması durumunda fikri içtima gündeme gelecektir. Suçu meydana getiren hukuki neticenin karşılığı aynı olduğu zaman ise, farklı bir hukuki durum ortaya çıkmayacak ve pratik olarak fikri içtima uygulaması karşılığını bulamayacaktır. Doktrinde tartışma konusu olan bir başka durum ise, belirsiz sayıda kişinin uyuşturucu madde kullanmaya alenen özendirilmesi veya aynı zamanda bu maddenin kullanımı temin etmesi durumunda ne olacağı hususudur³²³. Görüşlerden biri suçu meydana getiren failin her iki suçtan veya meydana gelen diğer suçlardan da ayrı ceza almasını gerektiğini savunurken, diğer yandan meydana gelen iki fiilin haksızlık içeriğini kapsayacak şekilde birbirini tüketen norm olmasından ötürü failin sadece uyuşturucu veya uyarıcı maddenin temin edilmesinden ötürü cezalandırılması gerektiğini savunmaktadır. Katıldığımız görüş ise kişinin her bir fiilden dolayı tek tek ele alınıp buna göre cezalandırılması gerektiğini düşünmekteyiz. İçtima hükmünün amacında yatan temel düşünce, “kaç fiil var ise o kadar suç ve bu suç tiplerine bağlı ceza vardır” ilkesidir.

4.6 YAPTIRIM

Uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanılmasını özendirmek veya alenen yayın yapmak yoluyla suça vücut veren durumun yaptırım konusunda, TCK mad. 190/2 hükmünden hareketle durumu değerlendirmek gerekir. Uyuşturucu madde kullanılması özendirilmesi ve bu suç tipinin aleni olarak meydana getirilmesi gerekmektedir. Suç tipi alenen özendirilmesi durumunun meydana gelmesi ile tamamlanmaktadır. Burada önemli olan husus ise, aleniyet durumunun birden fazla kişiye ulaşması, belirli zamanın geçmesi, kişiler tarafından paylaşılması ve somut olayda özendirilen kişilerin birden fazla olması durumunda TCK mad. 43/2 hükmüne bakıldığı zaman zincirleme suç hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağı durumudur³²⁴.

³²² Yokuş, Sevik: Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, 244; F. Karakaş Doğan, Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları, İstanbul: 2015, 260.

³²³ V. Özer Özbek/K. Doğan/P. Bacaksız/İ. Tepe: Türk Ceza Hukuku, Özel Hükümler, Ankara: 2017.

³²⁴ H. Yokuş Sevik: Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar, Ankara: 2007.

TCK m.190/2’de tanzim edilen uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçunun alenen olması gerekmektedir ve suç, alenen özendirme eyleminin yapılmasıyla tamamlanmaktadır. Aleniyet bizatihi birden fazla kişiye ulaşmayı bünyesinde barındırdığı için, somut olayda özendirilen kimselerin birden fazla olması durumunda, TCK mad. 43/2 bağlamında zincirleme suç hükümleri bu suça uygulanamaz. Ancak TCK mad. 43/1 kapsamında aynı suç işleme kararı altında farklı zamanlarda birden fazla özendirme hareketinin ya da bu nitelikteki yayının yapılması durumunda zincirleme suç hükümleri uygulama alanı bulabilecektir³²⁵. TCK 190/2 hükmünde, “Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını alenen özendiren veya bu nitelikte yayın yapan kişi, beş yıldan on yıla kadar hapis ve bin günden on bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.” Hükümü yer almaktadır.

4.7 MUHAKEME

Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasının özendirilmesi suçunda korunan hukuki değer kamu sağlığı genel sağlık olduğu için, bu tip suçlarda şikâyeteye bağlı olma durumu aranmayacaktır. Yetkili makam meydana suçun soruşturmasını ve gerektiğinde kovuşturmasını re ’sen yapacaktır. Suçun meydana gelmesi ile birlikte diğer bir husus ise, suçun zaman aşımı konusu olmaktadır. Sürelerin işleminde ve bitmesi bakımından bir ayırım yapılmaz suçun işlenmesinden itibaren on beş yıllık bir zaman aşımı süresi bulunmaktadır. Bu sürenin bitmesi ile zaman aşımı devreye girer ancak suçun zaman aşımını kesen durumların ortaya çıkması ile süreler durur önemli bir husus ise, suçu işlerken yaşı 12 olup da 15 yaşını doldurmamayan fail bakımından suçun zamanaşımı süresi on yıl olmaktadır.

Suçta meydana veren olayların zaman aşımını düzenleyen TCK mad. 66.’nın 3. Fırkası meydana gelen suçun kanuni süresinin belirlenmesinde suça özgü olan dosyadaki mevcut bulunan ve toplanan deliller itibariyle, suça meydana veren ve daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hallerin değerlendirileceğini hükme bağlamıştır. Kamunun genel sağlığını ilgilendiren bir durum olması nedeniyle, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanılmasını

³²⁵ E. H. Özdebakoglu: 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları ve İlgili Mevzuat, Ankara: 2007.

özendirme suçu TCK mad. 190/3’de düzenlenen haliyle faile verilecek cezanın yarı oranında attırılmasını öngörmektedir³²⁶.

4.7.1 Görevli ve Yetkili Mahkeme

Toplumun genel sağlığının korunmasından hareketle önemli bir suç tipi olan uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanılması ve özendirilmesi suçu belirli bir yargı alanının sorumluluk sahasında bulunmaktadır. 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun’un 11 inci maddesi uyarınca uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını özendirme suçunda failin yargılanmasında görevli mahkeme, asliye ceza mahkemesidir³²⁷. Suçun meydana gelmesinde somut olayın/olayların değerlendirilmesinde suçun TCK mad.188’in kapsamına girmesi durumunda ve verilecek ceza miktarı ve suçun türü dikkate alınarak ağır ceza mahkemesi yetkili olacaktır. Burada önemli bir başka mesele ise suçun işlendiği yer mahkemesinin CMK mad. 12/1 göre suçun işlendiği yerde bulunan yer mahkemesinin yetkili olması kuralıdır. Bu kurala bir istisna getirilecek olursa, özendirme suçu bakımından özendirme fiilinin işlendiği yer mahkemesinde kendini gösterecek bu durumda somut olayın özelliğine dikkat edilmesi gerekmektedir. Özendirme suçunda bu suç bir yazılı eser kullanmak suretiyle işlenmesinde yargılama yetkisi eserin yayım merkezinde yer alan mahkeme olacaktır³²⁸.

CMK 12/3 maddesi dikkate alındığı zaman, yazılı eserin birden fazla yerde basılması durumunda yani eserin merkezin dışında yer alan bir başka yerde basılması durumunda basıldığı yer mahkemesi de yetkili olacaktır. Suçun işlendiği yerin bulunamaması halinde, suçun işlendiği yer bilinmiyorsa, suça karışan failin yakalandığı yer mahkemesi de yetkili olur. Sanığın Türkiye’de yerleşim yeri bulunmuyor ise, Türkiye’de en son yerleşim yeri mahkemesi de yetkili olacaktır³²⁹. Sanığın Türkiye’de yerleşim yeri yok ise, ilk usul

³²⁶ Sinan Altunç : “Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Kullanılmasını Özendirme Suçu ve Medya”, 8. Uluslararası Suç ve Ceza Film Festivali (9-15 Kasım 2018, İstanbul), Ceza Hukuku ve Sağlık Perspektifinden Uyuşturucu Sorunu, (Editör: Prof. Dr. Adem Sözüer), İstanbul: 2018.

³²⁷ E. H. Özdebakoglu : 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları ve İlgili Mevzuat, Ankara: 2007.

³²⁸ Erman, Sahir/Özek, Çetin: Ceza Hukuku Özel Bölüm Kamunun Selâmetine Karşı İşlenen Suçlar (TCK 369-413), İstanbul: 1995.

³²⁹ Kaya, Mehmet Bedii: “Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta İnternet Erişiminin Engellenmesi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ekonomi Hukuku Yüksek Lisans Programı, 2009.

işleminin yapıldığı yer mahkemesi, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanılması özendirilmesi suçunda vatandaş veya yabancı bir kişi tarafından işlenmesi halinde Türk kanunları uygulama alanı bulacaktır. (TCK m. 13/1-e) Bu şekilde meydana gelen suçtan dolayı Türkiye’de yargılama yapılabilmesi Adalet Bakanının talebine bağlı olacağı hüküm altına alınmıştır (TCK m. 13/2)³³⁰

³³⁰ Gökler, Rıza/Koçak, Recep: “Uyuşturucu ve Madde Bağımlılığı”, Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, Sayı 1, 2008.

5. SONUÇ

Kamu otoritesinin en baskın olduğu alan olan Ceza Hukuku Toplum Sağlığı ve Genel Sağlık konusunda en baskın cezai tedbirleri ve önlemleri almaktadır. 7445 sayılı Kanun ile İcra ve İflas Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun kapsamında yapılan değişiklik ile eklenen ve Resmî Gazete’ de yayınlanarak yürürlüğe giren ve eklenen, 24, 25 ve 27.inci maddelere bakıldığđı zaman uyuşturuıcı maddelerin kullanılmasının önlenmesine yönelik hukuki dayanakların güçlendirildiğini söylemek yerinde olacaktır. Kanun koyucu 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunun 190/1, 190/2 ve 190/3 kapsamında uyuşturuıcı veya uyarıcı maddelerin gerek kullanılmasını kolaylaştırma, yer temini, kullanılacak kişiler için yakalanmalarını önleyecek tedbirler alınması noktasında gerekli hukuki düzenlemeleri yapmış ve en son olarak, konun koyucu 190/3 hükmünde uyuşturuıcı maddelere ulaşmada zorluk çekmeyen meslek grupları yönünden cezanın arttırılacağı hükmü ile toplum sağlığının korunmasına hizmet eden yönelimini korunduğunu söylemek yerinde olacaktır.

Konun koyucunun almış olduğu tedbirlerin yanında, uyuşturuıcı veya uyarıcı maddelerin kullanılmasının kolaylaştırılmaması için öncelikle toplumun bilinçlendirilmesi, kullanım yaşının ergenlik yaşının bile altına inmesinden dolayı gerek ilk, orta, lise, lisans okullarında bu yönde eğitimler ve bilgilendirmeler yapılmalı, toplumun bu maddeleri kullanması neticesinde ortaya çıkacak olumsuz durumlar hakkında bilgiler verilmeli, suçun meydana gelmesi ile birlikte suçun kanuni tanımından yola çıkarak verilecek cezaların gerek alt ve üst sınır miktarları arttırılmalı ve infaz hukukuna ilişkin sıkı bir denetim mekanizması getirilmelidir. 7445 Sayılı Kanun ile İcra ve İflas Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanununa eklenen maddeler kapsamında, uyuşturuıcı madde kullanıp yakalanan kişi hakkında savcılık makamına verilen geniş yetkilerin etkin bir denetim ile kontrol edilmesi ve ortaya çıkan eksikliklerin öncelikle çözülmesi ve sisteme işlevsellik kazandırılması gerekmektedir.

REFERANSLAR

- Akbulut, İ. “Ülkemizde Uyuşturucu Maddeler Sorunu”, İÜFHM, Dr. Türkan Rado’ya Armağan Sayısı, C.5, S.3, 1997, S. 111-141.
- Akgül A, Kaptı A. (2010). **Türkiye'nin Uyuşturucu ile Mücadele Politikası**, Politika Süreç Analizi. İçinde, Özeren S, Sözer MA, Demir OÖ, (eds.). Yerelden Küresele Sınır aşan Suçlar. Polis Akademisi Yayınları: Ankara, C.5 S.133,2010, S.75-99.
- Akkaya, Ç. (2001). **Örgüt Suçu & Uyuşturucu ve Uyarıcı**. Ankara. Yetkin Yayınları.
- Akkaya, Ç. (2010). **Örgüt Suçu & Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları**. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Akkaya, Ç. (2013). **Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları**. Genişletilmiş ve Güncellenmiş 2. Baskı. Ankara Adalet Yayınları.
- Akkaya, Ç. (2014). **Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları**, Adalet Yayınevi.
- Artuç, M., Gökcan, H.T. & Yaşar O. (2014). **Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**. Ankara Adalet Yayınevi.
- Artuk, M.E., Çınar, A. (2004). **Yeni Bir Ceza Kanunu Arayışları ve Adalet Komisyonu Tasarısı Üzerine Düşünceler**. TCK. Reformu. Ankara. İkinci Kitap. Makaleler. Görüşler.
- Ateş, N. (2019). **Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanma Suçu (TCK-m.191)**, İstanbul. Yetkin Yayıncılık.
- Babaoglu, A. (1997). **Nahit, Uyuşturucu ve Tarihi, Bağımlılık Yapan Maddeler**. 1.Baskı. İstanbul. Babil Yayınları.
- Balcı M. (2009). **Türk Ceza Kanunu’nda Uyuşturucu Madde Ticareti Suçları**, Ankara: Yetkin Yayınları.
- Baran, A. G. **Türkiye’de Aile İçi İletişim ve İlişkiler Üzerine Bir Model Denemesi**. Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD), S.1, 2014, S.31–42.
- Bayraktar, K. (1985). **Uyuşturucu Maddeler ve Suç Siyaseti**. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası. 51(1-4).

- Bayraktar, K., Keskin Kızıroğlu, S. ve Yıldız, A. K. ve Zafer, H. ve Aksoy, R. (2019). **Etal E. Genel Tehlike Yaratıcı, Çevreye Karşı ve Kamunun Sağlığına Karşı Suçlar**. Cilt V. İstanbul. On İki Levha Yayıncılık.
- Centel, N., Yenerer Çakmut, Ö., Zafer, H. (2017). **Kişilere Karşı İşlenen Suçlar**. İstanbul. Beta Yayınevi.
- Çalışkan, M. (2018). **Madde Bağımlılığının Biyo-Psiko-Sosyal ve Hukuksal Analizi**. İstanbul. Beta Yayıncılık.
- Çam, O., Ayakdaş Dağlı D. **Alkol Bağımlılarında İçselleştirilmiş Damgalama, Suçluluk ve Utanç Duyguları**. Bağımlılık Dergisi, C. 18, S.4, 2017, S.145-151.
- Çatalbaş A. Ü. **Narko-korridolar, Suçun Toplumsallaşması Üzerine Bir Deneme**. Kültür Araştırmaları Dergisi. S. 13, 2022, S. 75-88.
- Demirel, G. (2015). **Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları**. Ankara. Bilge Yayınevi.
- Derdiman R. C. (2016). **Uyuşturucu Maddeler Hakkında Genel Bilgi ve Uyuşturucu Maddelerle Mücadele Esasları**. Akademik Araştırmalar Dergisi. Sayfa 28.
- Dönmezer, S. (1974). **Uyuşturucu ve Tutku Yapan Maddeler Konusunda Avrupa Mukayeseli Mevzuatında Yeni Gelişmeler**. Kübalıya Armağan.
- Dönmezer, S. (1987). **Hukuk ve Uyuşturucu, Alışkanlık Yaratıcı Maddeler**. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası. 43(1/4).
- Dönmezer, S., Erman, S. (1997). **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku. Genel Kısım II**. İstanbul. Der Yayınları.
- Dursun, S. **Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Maddelerin Kullanımına Dair Düzenlemelerin Gelişimi, Suç Olmaktan Çıkarma ve Diversiyon (Cezalandırmadan Sapma) Eğilimleri**, Adalet İstanbul Dergisi, S. 13, 2019, S.13-19.
- Ergenç, G., Yıldırım, E. (2007). **Madde Kullanımı Önleme Kılavuzu**. İstanbul Valiliği Milli Eğitim Müdürlüğü. İstanbul. Başkan Yayınları.

- Ergül, E. (1997). **Hukuki, Adli Tıbbi, Kriminolojik, Aktüel Boyutları ve İlgili Mevzuatıyla Uyuşturucu Maddeler ve Suçları**. Ankara. Yetkin Yayınları.
- Erman, S. (1981). **Uyuşturucu Maddelerle İlgili Ceza Hükümleri**. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası. 45-47(1-4).
- Erman, S., Özek, Ç. (1995). **Ceza Hukuku Özel Bölüm: Kamunun Selametine Karşı İşlenen Suçlar (TCK 369-413)**. İstanbul. Dünya Yayıncılık.
- Eşitli, E. A. (2013). **Suçların ve Cezaların Kanuniliği İlkesi**. TBB Dergisi. Sayı,104.
- Genç, T. (1996). **Dünyada ve Türkiye’de Uyuşturucu Sorunu: Avrupa Birliği Sürecinde Türk Polisi**, Uluslararası Sempozyum Tutanakları. Ankara.
- Gerçekler, H. (2011).**Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**. I. Madde 1-119, Ankara.
- Gökçen, A. (2011). **Türk Ceza Kanunu’nda Uyuşturucu Madde Suçlarına Genel Bakış**. Doğu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Uyuşturucu Madde Bağımlılığıyla Mücadele ve Ceza Hukuku Paneli. Ed. Murat Balcı, Ankara.
- Gökler, R., Koçak, R. (2008). **Uyuşturucu ve Madde Bağımlılığı**. Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, Sayı, 1 (91).
- Gümrük Müsteşarlığı Genel Müdürlüğü (GMGM). (2003). Kaçakçılıkla Mücadele Daire Başkanlığı (KAM). **Uyuşturucu ve Kimyasal Maddeler**. Ankara.
- Günay, E. (2005). **Uygulamalı Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları ve İlgili Mevzuat**. Ankara. Seçkin Yayıncılık.
- Günay, E. (2007). **Uygulamalı Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları ve İlgili Mevzuat**. Gözden Geçirilmiş Genişletilmiş 4. Bası. Ankara. Seçkin Yayıncılık.
- Gündel, A. (2009). **5237 Sayılı TCK’da Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları**. Ankara. Seçkin Yayınları.
- Güngör, Ş., Kınacı, A. (2001). **Öğreti ve Uygulama Boyutu ile Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerle İlgili Suçlar**. Ankara. Yetkin Yayınları.
- Güngör, Ş., Kınacı, A. (2001). **Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerle İlgili Suçlar**. Ankara. Yetkin Yayınları.

- Hafizoğulları, Z., Özen, M. (2016). **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Topluma Karşı Suçlar**. Ankara. US-A Yayıncılık.
- Hafizoğulları, Z., ÖZEN, M. (2017). **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Topluma Karşı Suçlar**. Tıpkı Basım 3. Baskı. Ankara. US-A Yayıncılık.
- İçel, K., Yenisey, F. (1997). **Ceza Kanunları**. İstanbul. Beta Yayıncılık.
- İltaş, Y. (2020). **Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçu**. Ankara. Adalet Yayınevi.
- İltaş, Y. (2022). **Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçu**. Yühfd, C.19 S. 1, 2022, S.151-189.
- Karakaş D. F. (2015). **Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları**. İstanbul. Legal Yayıncılık.
- Karataşoğlu S. (2013). **Sosyal Politika Boyutuyla Madde Bağımlılığı**. Türk İdare Dergisi, C.476, S.321- 352.
- Kaya, M. B. (2009). **Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta İnternet Erişiminin Engellenmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**. İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ekonomi Hukuku Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Kaya, M. B. (2011). **Uyuşturucu Madde Suçları**. Doğu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Uyuşturucu Madde Bağımlılığıyla Mücadele ve Ceza Hukuku Paneli. 09.05.2011. Ed. Murat Balcı, Ankara.
- Kınacı, A., Güngör Ş. (2001). **Uyuşturucu ve Psicotrop Maddelerle İlgili Suçlar**. Ankara. Yetkin Yayınevi.
- Köknel Ö. (1976). **İnsanlık Tarihi Boyunca Uyuşturucu Madde Sorunları**, Gelişim Yayınları, Çelik Cilt Matbaası, İstanbul.
- Kurt, Ş. (1992). **Uygulamada Uyuşturucu Madde Suçları ve İlgili Mevzuat**. İstanbul. Kazancı Hukuk Yayınları.
- Kurt, Ş., KURT, E. (2007). **Uygulamada Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları ve İlgili Mevzuat**. Ankara. Adalet Yayınları.

- Kurt, Ş., Kurt, E. (2019). **Uygulamada Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları**. s. 204; Parlar/Hatipoğlu, Ceza Kanunu Yorumu s. 1431.
- Kültegin, Ö., Bilge, E. (2005). **Gençlerde Sigara, Alkol ve Madde Bağımlılığı**. İstanbul. Yaylacık Matbaası.
- Malkoç, İ. (2013). **Açıklamalı Türk Ceza Kanunu (Son Değişiklikler ve İçtihatlarla) 3. Cilt Madde 150-241**, Ankara. Sözkese Matbaacılık.
- Mehmet, Z.Ö. (2010). **Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları. Doktora Tezi**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Ankara.
- Ögel, K. (1997). **Uyuşturucu Maddeler ve Bağımlılık**, İletişim Yayınları Şefik Matbaası, İstanbul.
- Öner, M. Z. (2011). **Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları**. Ankara. Adalet Yayınevi.
- Önok, R. M. (2010). **Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku**, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 7. Baskı, Ankara. Seçkin Yayıncılık.
- Özbek, V. Ö., Doğan, K., Bacaksız, P. (2020). **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 15. Baskı, Ankara. Seçkin Yayıncılık.
- Özbek, V. Ö., Doğan, K., Bacaksız, P., Tepe, İ. (2018). **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Ankara. Seçkin Yayıncılık.
- Özdabakoğlu, E. H. (2007). **5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları ve İlgili Mevzuat**, Ankara. Adalet Yayınevi.
- Özdabakoğlu, E. H. (2007). **5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Suçları**, Ankara. s.5; TBMM. Komisyon Raporu.
- ÖZDEN, S. (2019). **Uyuşturucu Madde Bağımlılığı**, Genişletilmiş ve Gözden Geçirilmiş 3. Basım, Ankara. Nobel Kitabevi.
- ÖZEN, M. (2017). **Öğreti ve Uygulama Işığında Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Ankara. Adalet Yayınevi.

- Parlar, A., Demirel, G. (2015). **Türk Ceza Kanunu'nda Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları**, Ankara. Bilge Yayınevi.
- Parlar, A., Hatipoğlu, M. (2007). **Açıklamalı-Yeni İçtihatlarda 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Yorumu**, Ankara, Seçkin Yayınları.
- Parlar, A., Hatipoğlu, M. (2008). **5237 Sayılı TCK'da Özel ve Genel Hükümler Açısından Asliye Ceza Davaları**, 2. Baskı, Ankara. Adalet Yayınevi.
- Reşat S. (1948). **Uyuşturucu Maddeler, Afyon-Morfin-Eroin-Esrar-Kokain Hakkında Milli ve Milletler Arası Hukuki ve Sosyal Durum**, İstanbul, Cumhuriyet Matbaası.
- Ruhi, A. C. (2017). **Türk Ceza Kanunu'nda Uyuşturucu ve Uyarıcı Madde Suçları**, İstanbul. On İki Levha Yayıncılık.
- Ruhi, Ergen, C. (1988). **Türk Ceza Hukukunda Uyuşturucu Madde Suçları İlgili Yasalar ve Yönetmeliklerin En Son İçtihatlarla Açıklanması**, Gaye Matbaacılık, Ankara.
- Salih Y.Ö. (2019). **Uyuşturucu Madde Bağımlılığı**, 3. Basım, İstanbul, Nobel Akademik Yayıncılık.
- Sezgin S.Ç.(2019). **Modern Devlet ve Uyuşturucu ABD Örneği Üzerinden Bir İnceleme**, Türkiye Barolar Birliği Dergisi S.141, S.105-145.
- Solgun, S. (2002). **Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı ve Alternatif Çözüm Önerileri**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Soyaslan, D. (2016). **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 11. Baskı, Ankara. Yetkin Yayınları.
- Şahin, K., Ela, K. (2007). **Uygulamada Uyuşturucu Madde Suçları ve İlgili Mevzuat**, Ankara. Adalet Yayınevi.
- Şen E. (2006). **Yeni Türk Ceza Kanunu Yorumu, Cilt: 1 Madde 1-140**, Vedat Kitapçılık, İstanbul. s. 550.

- Şentürk Tur, M. (2023). **"Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Özendirme Suçunda (TCK Mad. 190/2) Güncel Durumun Değerlendirilmesi"**, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi S.31, S. 1381-1430.
- Tamer M, Aydın C. (1998). **Ergenlikte Madde Kullanımı Ege Psikiyatri Sürekli Yayınları**, C.1 S.2, S.305-321.
- Tekin, N. (2009). **Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal, İthal ve İhraç Etmek ile Satmak, Satın Almak, Kabul Etmek ve Bulundurmak Suçları**, Terazi Aylık Hukuk Dergisi, C.4 S.37, S.37.
- Tezcan, D., Erdem, M. R. ve Önok, R. M. (2010). **Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku**, Genişletilmiş ve Güncellenmiş. 7.Baskı, Ankara. Seçkin Yayıncılık.
- Tezcan, D., Erdem, M. R., Önok, R. M. (2017). **Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku**, 14. Baskı, Ankara. Seçkin Yayıncılık.
- Tezcan, D., Erdem, M. R., Önok, R. M. (2018). **Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku**, Ankara.
- Toklu, H.Z. (2011). **Hypnos'un Haşhaşından Morfeus'un Morfinine**, Türk Farmakoloji Derneği Bülteni, 76 (2).
- Tuncer, A. (2011). **Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Ticareti ve Kullanılmasına İlişkin Suçlar**, (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, İstanbul.
- Türkiye Psikiyatri Derneği. (2007). **Alkol Madde Kullanım Bozuklukları Bilimsel Çalışma Birimi**, Denetimli Serbestlik Uygulamalarının Standardizasyonu, Görev Grubu Raporu.
- UNODC (United Nations Office on Drugs and Crime). (2003). **"Türkiye'de Sağlık Hizmetleri, Eğitim ve Toplumsal Girişimle Madde Kullanımının Önlenmesi"**, Madde Kullanımı Üzerine Ulusal Değerlendirme Çalışması.
- Ünver, Y. (1998). **Ceza Hukukunda İzin Verilen Risk**, İstanbul. s. 67.
- Ünver, Y. (2018). **Karşılaştırmalı Hukukta Uyuşturucu Maddeler Konusunda Önemli Hukuki Düzenlemeler, Uyuşturucu Madde Suçlarıyla Mücadele**, Ankara.

- Ünver, Y., ÖZ, K. (2018). **Uyuşturucu Madde Suçlarıyla Mücadele**, Ankara. Seçkin Yayıncılık.
- Yalvaç, G. (2008). **Karşılaştırmalı-Gerekçeli İctihatlı Türk Ceza Kanunu**, Ankara. Adalet Yayınevi.
- Yaşar, O., Gökcan, H. T. , Artuç, M. (2010). **Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, Cilt III, Madde 86-146, Adalet Yayınevi, Ankara 2010, s. 3897.
- Yaşar, O., Gökcan, H. T., Artuç, M. (2014). **Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, Ankara. Adalet Yayınevi.
- Yaşar, Y. (2004). **Uyuşturucu Madde Ticareti Suçları**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Ana Bilim Dalı, İstanbul. s. 315
- Yaşar, Y. (2015). **Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde İmal ve Ticareti Suçları (TCK m. 188)**, İstanbul.
- Yaşar, Y. (2018). **Suçta Kanunilik İlkesi Bakımından TCK'nın 188 ve 191 inci Maddelerindeki Suçların Konusunun Değerlendirilmesi, 8. Uluslararası Suç ve Ceza Film Festivali (9-15 Kasım 2018, İstanbul), Ceza Hukuku ve Sağlık Perspektifinden Uyuşturucu Sorunu**, (Editör: Prof. Dr. Adem Sözüer), İstanbul.
- Yaşar, Y., İçer, Z., Yazıcılar, T. T. (2018). **Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Özendirme Suçu**, İstanbul Hukuk Mecmuası, (TCK m. 190/2).
- Yenerer Ç.Ö. (2019). **Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçu (TCK m.190)**, D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 21, Özel Sayı, Prof. Dr. Durmuş Tezcan'a Armağan.
- Yenerer, Ç. Ö. (2019). **“Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçu (TCK m.190)”**, D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi, 2019. C. 21, Özel Sayı. s. 3118.
- Yenerer, Ç.Ö. (2019). **Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçu (TCK m. 190)”**, D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Durmuş Tezcan'a Armağan, 21, (Özel Sayı).

- Yenerer, Ç.Ö. **“Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçu (TCK m.190)”**. D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi, 2019. C. 21, Özel Sayı, Prof. Dr. Durmuş TEZCAN’a Armağan, s. 3117.
- Yenerer, Ç.Ö. **Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçu**, s. 67-75.
- Yenidünya, A. C. (2011). **Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma Suçu (TCK m.190)**, Ed. Balcı, Murat, Uyuşturucu Bağımlılığıyla Mücadele ve Ceza Hukuku Paneli Doğu Üniversitesi Hukuk Fakültesi, (9 Mayıs 2011). Ankara. Seçkin Yayıncılık.
- Yenidünya, A. C., Alşahin, M. E. (2007). **“Bireyin Şerefine Karşı Suçlar”**, TBB Dergisi, S. 68, S. 43.
- Yılmaz, E. (2018). **“Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma ve Özendirme Suçları TCK m. 190”**. Türkiye Adalet Akademisi, Sayfa. 35.
- Yılmaz, E. (2018). **Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma ve Özendirme Suçları**, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi.
- Yokuş Sevük, H. (2007). **Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasına İlişkin Suçlar**, Ankara. Seçkin Yayınları.
- Yokuş Sevük, H. (2022). **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, YÜHFD, Sayı,1.Sayfa, 35,38.
- Yurdakul M. (2007). **“Uyuşturucu ve Uyarıcı Maddeler ve Suçları”**, İzmir Barosu Dergisi, 78.

KANUNLAR

5377 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun

5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu

765 Sayılı (Mülga) Türk Ceza Kanunu

694 Sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun
Hükmünde Kararname

7078 Sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun
Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun

T.C Anayasası

2313 Sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun

2312 Sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun

3298 Sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun

5187 Sayılı Basın Kanunu

İNTERNET KAYNAKLARI

Uyuşturucu Madde Bağımlılığı ve Yeni Bağımlılık Türlerinin Araştırılarak Bağımlılığın Nedenlerinin ve Alınacak Tedbirlerin Tespit Edilmesi Maksudıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Tutanak Dergisi. Erişim Tarihi: 16.04.2023. https://www5.tbmm.gov.tr/develop/owa/komisyon_tutanaklari.goruntule?pTutanakId=204.

TDK Güncel Sözlük. Erişim Tarihi: 16.04.2023. <http://tdk.gov.tr/>

TDK Güncel Sözlük. Erişim Tarihi: 16.04.2023. <http://tdk.gov.tr/>

Uyuşturucu Maddelere Dair 1961 Tarihli Tek Sözleşmesinin Tadiline İlişkin 1972 Tarihli Protokol ile son halini alan cetveller için bkz. Erişim Tarihi: 16.05.2022. <https://undocs.org/ST/CND/1/Add.1/Rev.4> .

Anadolu Ajansı. (2016). Uyuşturucu ile Mücadeleye Ayrılan Kamu Harcaması Arttı. Erişim Tarihi 16.05.2023. <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/uyusturucuyla-mucadeleye-ayrilan-kamu-harcamasi-artti/697172> .

Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı Basın Bildirisi (KOSMDBB) (2013). 2. Ulusal Uyuşturucu Politika ve Strateji Belgesi (2013-2018) ve Ulusal Uyuşturucu Eylem Planı (2013-2015). Erişim Tarihi 16.05.2023
<https://www.egm.gov.tr/Duyurular/Documents/bilgi-notu.pdf> .

Erişim Tarihi 15.04.2023. <http://www.narkotik.pol.tr>.

Erişim Tarihi 15.04.2023.
<https://adlisicil.adalet.gov.tr/resimler/sayfadokuman/310520221416422021h%c4%b0zmte%c3%96zelk%c4%b0tap.pdf>.

Sosyal, Ekonomik ve Kültürel Araştırmalar Merkezi (SEKAM) (2015). Türkiye’de Gençlik ve Uyuşturucu Sorunu, İstanbul. Erişim Tarihi 15.05.2023.
<http://www.muharrembalci.com/kitaplika/67.pdf>

<https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/haberler-3/uluslararası%C4%B1-uyu%C5%9Fturucu-kullan%C4%B1m%C4%B1veka%C3%A7ak%C3%A7%C4%B1l%C4%B1%C4%9F%C4%B1-ile-m%C3%BCadele-g%C3%BCn%C3%BC.html>. Erişim Tarihi: 15.10.2023.

<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2023/04/20230405-3.htm> Erişim Tarihi:10.15.2023

Başak, Ali Sadi; Psiko-Aktif Maddelerin Analiz ve Bilirkişilik Boyutu, Yeni Nesil Psiko-Aktif Maddeler Sempozyumu, 26.11.2013, Adli Tıp Kurumu, <https://www.atk.gov.tr/psikoakifmaddeler.pdf> Erişim Tarihi: 10.10.2023

Aşıcıoğlu, Faruk; Yeni Nesil Psiko-Aktif Maddeler, Yeni Nesil Psiko-Aktif Maddeler Sempozyumu, 26.11.2013, Adli Tıp Kurumu, <https://www.atk.gov.tr/psikoakifmaddeler.pdf> Erişim Tarihi: 10.10.2023

YARGI KARARARI

Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 2017/265 E. 2018/252 K.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu 2018/296 E. 2019/269 K.

Yargıtay 2. Ceza Dairesi, 2002/17162 E. 2004/2271 K.

Yargıtay 2. Ceza Dairesi, 2001/39230 E. 2003/8078 K.

Yargıtay. 4. CD. 2005/7706 E. 2006/14025 K.

Yargıtay 10. Ceza Dairesi, 2002/30290 E. 2003/846 K.

Yargıtay 10. Ceza Dairesi – 2003/846 K.

Yargıtay 10. Ceza Dairesi, 2006/3635 E. 2006/13013 K.

Yargıtay 10. CD. 2010/18685 E. 2014/1581 K.

Yargıtay 10. Ceza Dairesi 2010/30978 Esas ve 2012/2008 Karar

Yargıtay 10. Ceza Dairesi, 2014/5289 E. 2018/2731 K.

Yargıtay 10. Ceza Dairesi, 2014/5289 E. 2018/2731 K.

Yargıtay 10. Ceza Dairesi, 2015/4879 E. 2018/2731 K.

Yargıtay 16. CD. 2015/1867 E. 2016/769 K.

Yargıtay 18. CD., 2016/12944 E., 2018/5756 K.

Yargıtay 18. Ceza Dairesi, 2020/422 E. 2020/7387 K.

Yargıtay 18. Ceza Dairesi, 2017/3848 E. 2019/7901 K.

Yargıtay 18. Ceza Dairesi, 2015/10377 E. 07.12.2015 K.

Yargıtay 20. Ceza Dairesi, 2016/422 E. 2016/3361 K.

Yargıtay 20. Ceza Dairesi, 2016/2053 E. 2016/5303K.

Yargıtay 20. Ceza Dairesi, 2018/957 E. 2018/3370 K.

Yargıtay 20. Ceza Dairesi, 2014/3508 E. 2017/3794 K.

İs. Anadolu 44. Asliye Ceza Mahkemesi, 2018/394 E. 2018/361 K.